

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS

ŽIVOT

2003 APRÍL KWIECIEŃ

Č. 4 (538)
CENA 2.20 ZŁ

XI. ZJAZD SSP

FAŠIANGY -
OSTATKI '2003

Príjemné
veľkonočné
sviatky
želá
Redakcia
a ÚV SSP

V ČÍSLE:

Zo zjazdovej diskusie	3-11
Uznesenie XI. zjazdu SSP	11-12
Pozdravy k XI. zjazdu SSP	13
Prehľad podujatí na Orave v r. 2003	13
Naši jubilanti z Falštiny	14-15
Spoločná cesta životom	16
Láska, Bože, láska	17
Velké premeny	18-19
Fašiangy - ostatki '2003	20-21
Vyhodnotenie výtvarnej súťaže Života '2002	22-23
Horčičné zrnko	23

Príklad hodný nasledovania	24
Rodená Slovenka	25
Čitatelia - redakcia	27-28
Poľnohospodárstvo	29
Mladým - mladším - najmladším	30-31
Šport	32
Učíme sa vyšívať	33
Naša poradňa	34-35
Psychozábava - humor	36-37
Zaujímavosti	38

ŽIVOT

MIESIČNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7 tel. 633-36-88,
e-mail: zivot@tsp.org.pl, www.tsp.org.pl

Wydawca:

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE, ZARZĄD GŁÓWNY
SPOŁOK SLOVÁKOV V POLSKU, ÚSTREDNÝ VÝBOR
31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7
tel.: 632-66-04, tel./fax: 634-11-27, e-mail: zg@tsp.org.pl

**Czasopismo zostało wydane przy pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury**

Redaktor naczelny: JÁN ŠPERNOGA

Zespół: Peter Kollárik, Agáta Klukošovská

Społeczne kolegium doradcze: Žofia Bogaříková,
Jerzy M. Božyk, Maria Glodasíková, František Harkabuz,
Žofia Chalupková, Bronislav Knapčík, Lýdia Mšalová

Skład: Redakcja Život

Łamanie i druk: Drukarnia TSP, 31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje Zarząd Główny w Krakowie w terminach: do 30 listopada na I kwartał,

I półrocze oraz cały rok następny;
do 15 czerwca na II półrocze roku bieżącego

lub bezpośrednio wpłatą na konto:

Bank PKO S.A. III/O Kraków 10701193-2017-2221-0100

Prenumeratę czasopisma można zacząć w każdej chwili.

Cena prenumeraty dla kół i oddziałów Towarzystwa:

1 miesiąc - 2,20 zł, półrocznie - 13,20 zł, rocznie - 26,40 zł

Cena prenumeraty zagranicznej jest wyższa o 100%.

Do ceny prenumeraty indywidualnej dolicza się koszty wysyłki.

Nie zamówionych tekstów, rysunków i fotografii
redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów
oraz zmian tytułów nadesłanych tekstu.

ZO ZJAZDOVEJ DISKUSIE

**MAGDA
VÁŠÁRYOVÁ**
veľvyslankyňa
SR v Poľsku

Chcela by som ešte povedať niekoľko slov a odpovedať na niektoré otázky, ktoré tu padli. Keď som tu prišla pred dva a pol rokmi, mala som pocit, že viem o poľsko-slovenských vzťahoch dosť veľa. Nevedela som jednu vec, že Poliaci v podstate nepoznajú slovenskú kultúru a slovenskú história. Ako mi povedal šéfredaktor Gazety Wyborczej, ktorého poznám veľmi dobre a trinásť rokov sme priatelia, „vy ste pre nás nexistovali geopoliticke, a tak sme vás nebrali do úvahy“. Ja sa celé dni zaoberať vysvetľovaním, že aj v rámci Československa vždy Slováci mali slovenčinu a Česi češtinu a že sme sa nikdy neučili jeden jazyk a snažili sa najst nejaké peniaze, aby vychádzali nejaké slovenské knihy, preklady slovenských kníh do poľštiny. Ako nás majú poznáť, keď za pätnásť rokov vyšlo len pári kníh, aj to najmä vďaka vášmu Spolku a niektoré kníhy sme sa s naším inštitútom vo Varšave snažili finančovať. Aj náš pán honorárny konzul v Katovičiach pán Černík nám dal peniaze na to, aby sme v poľštine vydali veľmi potrebnú knihu *Slovensko v 20. storočí*, vďaka ktorej si Poliaci budú môcť urobiť lepší prehľad o Slovensku.

V tomto, aby nás Poliaci brali ako partnerov, nám veľmi pomáha fakt, že Slovensko dostalo pozvánku do NATO, a že spolu s Poľskom sme dostali pozvánku aj do EÚ. Aj keď je Slovenská republika počtom obyvateľov o osiemkrát menšia ako Poľsko, stávame sa rovnocennými partnermi. Pri tejto ceste Slovenska do európskych a euroatlantických štruktúr nám Poľsko veľmi pomáha. Vďaka tomu kontakty medzi Poľskom a Slovenskom sú dnes na mímoriadne dobrej úrovni. Dohodla som napríklad, že Gazeta Wyborea vydá preklady významného slovenského spisovateľa Dominika Tatarku, ktorého Poliaci ešte nepoznajú. Dúfam, že sa mi osobným rozhovorom s Tatarkovými dedičmi podarilo prelomiť nechufu dať povolenie na prekladanie a vydávanie jeho kníh v Poľsku. Chcela by som sa podakovať v tejto mojej práci vám a samozrejme vedeniu Spolku za spoluprácu s veľvyslancovom.

Hovorili ste, že by bolo dobre, keby krajančí deti mohli študovať na Slovensku. Nič inšie si neželáme ani my na veľvyslanectve, či na MŠ SR. Chcem vás, ale upozorniť na dveň veci, ktoré bránia tomu, aby boli štipendia, ktoré sú pre vás rezervované, využité. Prvá

vec - štipendiá na štúdium na stredných školách. Podľa zákona, ktorý platí na Slovensku a dnes už aj v Poľsku, na stredných školách študujú deti do osemnásťich rokov. Preto krajančí deti by museli mať tútorov na Slovensku, pretože nie sú právne spôsobilé, tzn. nemôžu samé žiť na Slovensku. Tútorstvo sa spája so zmenou zákona a o.i. znamená, že tam treba zaplatiť za nich poistenie atď. Pokial tieto otázky nebudú vyriešené, nebudú môcť vaše deti, ktoré sú poľskými občanmi, študovať na stredných školách na Slovensku, aj keď majú rezervované štipendia.

Čo sa týka štúdia na vysokých školách, sama som podnikla cestu po Bratislave, Banskej Bystrici a Košiciach a prehovárala som rektorov univerzít, aby pre vaše deti upustili aspoň od časti prijímačiek. Uvedomujem si, že kritéria prijímačiek na vysoké školy sú u nás prispôsobené tomu, čomu sa naše deti učia na našich gymnáziach. A pretože poznám učebné osnovy poľských gymnázií, viem si jasne predstaviť, že vaše deti nemôžu za žiadnych okolností urobiť prijímačky na vysoké školy, pretože majú iný pojmový aparát. Snažila som sa dosiahnuť u rektorov vysokých škôl, ktoré sú predsa autonómne inštitúcie a nikto im nemôže rozkázať, aby prijali niekoho, koho nechcú prijať a aby znížili hranicu bodov, ktorá by stačila na prijatie vašich detí na slovenské vysoké školy. No, nevyšlo to. To je veľký problém a neviem, ako ho vyriešiť. Ja si myslím, že na povzbudenie detí, aby sa začali zaujímať o slovenčinu, naučili sa ju a zlepšili si slovnú zásobu sú letné prípadne zimné pobedy vašich detí na Slovensku. Po dohode so Spolkom Slovákov budeme sa snažiť utvoriť fond, do ktorého by prispievale firmy, podnikajúce v Poľsku, ktorý by pomohol financovať pobedy vašich detí na Slovensku, tak, ako to bolo minulé leto, kde sme sa aj my snažili trochu pomôcť. Myslím si, že to je dobrá cesta, ako priviesť vaše deti k slovenčine. Ukázať im, že to má zmysel a ponúknúť im atraktívny, príjemný program na Slovensku. Čo sa týka výletov pre starších spoluobčanov, to je už ľažšia vec.

Ďalšia vec, o ktorú sa veľvyslanectvo intenzívne zaujíma, v čom sme zatiaľ napriek veľkému úsiliu neboli úspešní, je možnosť odberu slovenského televízneho vysielania u vás. Chcete predsa žiť problémami Slovenska, počuť slovenčinu, poznávať slovenskú kultúru a to, čím dnes vaša materská krajina žije. Keď príde na Slovensko, do Maďarska alebo do Čiech ľahko zistíte, že všetky tri krajiny majú poľské vysielanie. V Poľsku však ani česká ani slovenská, ani litovská televízia nie je. Je to deficit, ktorý si aj poľské mesta začínajú uvedomovať. Stojí to však veľa peňazí a politici sa vyhovárajú, že je veľa iných problémov, ktoré treba riešiť. Verím však, že ak sa nevzdáme, aj v tomto ohľade niečo docielime.

Keď tu bol pán premiér SR, jeden z krajanov ho požiadal, či by Slovensko nemohlo do škôl alebo klubovní posielat aspoň jeden exemplár slovenských časopisov. Pán premiér ma požiadal, aby som začala na tom pracovať, aj keď to nejde tak ľahko ako voľkedy. Na stretnutí s pánom premiérom padla myšlienka dvojitého občianstva. Je to otázka - povedala by som - pre Poľskú republiku veľmi delikátna. Nie kvôli Slovákom, ale kvôli iným národnostným menšinám v Poľsku. My sme však vyriešili túto otázku s Čechmi, je teda možné, že sa to niekedy podarí vyriešiť aj s Poľskou republikou. A čo sa týka zákona o menšinách v Poľsku, ubezpečujem vás, že je to vždy obsahom rozhovorov prezidentov, predsedov vlád, ministrov zahraničných vecí či ministrov vnútra oboch krajín.

Chcela by som ešte povedať pár slov o Orave. Pán premiér SR prisľúbil, že na jar vyšle dvoch svojich zástupcov, aby sme vám mohli pomôcť pri postavení možno nie honosného, ale účelného Domu kultúry v Jablonke. Pri tejto príležitosti by som chcela pripomenúť, že nie tak ďaleko, v Dolnom Kubíne, sú predsa ľudia, ktorí vám stále pomáhajú organizovať akcie. Som veľmi šťastná, že tamojšie kultúrne centrum je také aktívne. My vám môžeme samozrejme trochu pomôcť, budeme sa o to snažiť, ale najviac pomôcť si musíte vy.

Dovolte mi na záver, aby som vám do rokovania na XI. zjazde a do nového, pozajazdového obdobia, ako aj vám v osobnom živote zaželala čo najviac zdravia a elánu. Pripájam sa zároveň k vašim pripomienkam a úvahám, ktoré ste publikovali v Živote. Bolo by dobre, keby do Spolku prišlo viac mladých ľudí, ktorí by prevzali štafetu a pokračovali vo vašej práci. Veľmi by sme si to priali.

**VIKTÓRIA
SMREČÁKOVÁ**
predsedníčka
MS SSP
v Malej Lipnici

Zišli sme sa na zasadnutí XI. zjazdu Spolku Slovákov v Poľsku, kde by sme sa chceli porozprávať o rôznych ľahkostach, ktoré nám ležia na srdeci. V prvom rade chceme, aby bol v Jablonke postavený Dom slovenskej kultúry, podobný tomu, ktorý sa stavia v Kacvíne na Spiši. Mali by sme konečne vhodné miesto, kde by sa mohli konať všetky krajančí podujatia, stretnutia, schôdze a pod. Takéto miesto by istotne pritiaholo medzi nás aj mládež, ktorá by tam mohla spievať slovenské pesničky, učiť sa tancovať ľudové tanče, nacvičiť nejaké divadelné predstavenie, prečítať si v peknom prostredí slovenské knižky a časopisy, posedieť si s priateľmi atď. Takýto dom je pre nás na Orave nevyhnutne potrebný.

Milí krajania, sami viete, že na Spiši je v tejto oblasti oveľa lepšia situácia ako na Orave, kde sa za tie roky pre nás nič nepodarilo vybudovať. Je to pre oravských krajanov smutný fakt a bôľ, čo vyjadruje aj ľudová pesnička: *Orava, Orava, aká si boľavá, keď od teba tečie vodička krvává.*

Začiatkom januára sme mali v Jablonke obľátkové sretnutie, na ktorom sme sa rozprávali aj o potrebe výstavby krajanského domu na Orave. Bolo nám veľmi smutno, že medzi nás neprišiel ani tajomník ani predseda ÚV SSP, ktorým by sme túto našu potrebu opäťovne pripomenuli. Totiž keď bol v Jablonke vhodný pozemok na predaj, počuli sme, že nie sú peniaze a tak zostało až do dnešného dňa. Na Spiši sa zatiaľ modernizujú klubovne, kupujú sa nové domy.

Chcela by som tiež v mene oravských krajanov požiadať vedenie ÚV SSP, aby sa viacej než doteraz venovalo rozvoju krajanskej a kultúrno-spoločenskej činnosti v našich obciach, aby nám pomohlo obnoviť výučbu slovenského jazyka a nestaralo sa len o tlačiareň v Krakove. O pomoc pri výstavbe kultúrneho domu v Jablonke chceme požiadať aj vedenie Matice slovenskej.

Milí krajania. My sa v žiadnom prípade nechceme deliť. Chceme len spokojne, spolu s krajanmi zo Spiša žiť a nadalej rozvíjať krajanskú činnosť. Potrebujeme však k tomu pomoc vedenia nášho Spolku, aby sa konečne obzrelo aj na Oravu. Ako viete, máme veľké problémy aj s výučbou slovenského jazyka, ktorý sa vyučuje už len v jablonskom lúčku, takže vás žiadame o pomoc aj v tejto veci. Na záver by sme si priali, aby slovenská sv. omša v kostole Premenia Pána v Jablonke bola odbavovaná o 10.00 hod, čo by bolo pre nás najlepšie. Nezabudnite na naše požiadavky a pomôžte nám v ich uskutočnení.

**Dr. STANISLAV
BAJANÍK**
riaditeľ
Krajanského múzea
Matice slovenskej

K myšlienкам, ktoré tu odzneli, dovolte niekoľko poznámok, ktoré by mohli byť pokusom o obohatenie niektorých informácií a stanovísk k problematike, v ktorej sa spoločne ocítáme. Moja krátká poznámka smeruje k tomu, že Matica slovenská má vo svojej štruktúre krajanské múzeum, ktoré disponuje a spravuje okolo osemdesiatissíc archívnych jednotiek, okolo šesťtisíc kníh a asi tristo titulov časopisov zo života Slovákov z celého sveta. Všetci, ktorí disponujete dokumentačným a archívnym materiálom vo vašom živote a máte

pocit, že môže byť uložený pre bádateľské a výskumné účely v Matici slovenskej, sme vám k dispozícii, aby ste ho - ak sa rozhodnete - poskytli aj Matici slovenskej na Slovensku.

Druhá moja myšlienka sa týka trošku cítlivejších otázok, o ktorých sa tu už hovorilo. V Strednej Európe alebo, ak to môžeme tak povedať, v slovenskom svete, teda mimo Slovensku žije okolo 2,5 milióna ďalších občanov, ktorí sa môžu hľať v slovenskom koreňom. Treba tu otvorené a jasne povedať, že Chorvátsko, Maďarsko a Poľsko sú najaktivovanejšie štátu pokiaľ ide o menšiny. Kde najviac ubúda Slovákov, ak neberieme do úvahy zámorie, tak sú to tieto krajinu a je to výsledok 50-ročnej politiky týchto krajín. Máme možnosť za Maticu slovenskú navštíviť množstvo diplomatických misií v Európe a mimo nej a vypočuť si aj hlas tamojúcich Slovákov. Veľmi rád som počul, keď jej excellencia vám tu povedala, čo všetko robila a robí aj pre vás v Poľsku. Ak sa jej to všetko podarí, bude to veľký krok dopredu na diplomatickej úrovni SR. Dovolte však jednu poznámku. Treba ísť ešte ďalej, netreba sa zmierovať s politikou tých štátov, kde žijeme, pretože aj keď ideme do Európy, ak sa integrujeme, nadalej platia medzinárodne dohody. Veď už spomínaný rámčový dohovor EÚ o používaní jazykov národnostných menšín a európska charta regionálnych a menšinových jazykov, to je istý národnostný katechizmus, ktorý aj Poľsku prikazuje, ako sa má k menšinám správať a tunajším orgánom to treba dennodenne pripomínať. Ako je možné sestry a bratia, že nemáte dnes všade slovenské omše, veď druhý vatikánsky koncil z roku 1965, prikázal katolíckej cirkvi slúžiť a odbavovať bohoslužby v materinskom jazyku. Ako je možné, že vy v Poľsku a my Slováci na južnom Slovensku nemáme katolíckych knazov alebo slovenské katolícke bohoslužby. Keď sme mali možnosť navštíviť svätého otca a odovzdať mu za Maticu slovenskú dary, boli to Faximilie staroslovenských veľkomoravských pamiatok, vtedy sme na túto veľmi bolestivú situáciu asimilovaných a katolíckou cirkvou odnárodňovaných Slovákov poukázali o. i. prostredníctvom kardinála Tomku. Veď dobre viete ako sa postavil k tejto problematike, keď tu pôsobil. A svätý otec bol prvý, ktorý sa Slovákom za toto ospravednil, jeho excellencii kardináloví J. C. Korcoví a kardinálovi Tomkovi. A keď sa hlava cirkvi dokázala ospravedlniť, ako je možné, že poľská katolícka cirkev sa nedokáže nielenže ospravedlniť za asimiláciu, ale ani vyhovieť elementárnym potrebám veriacich a demokraticky zmyslajúcich. Nazdávam sa, že je to najdôležitejší a najcitolivejší problém asimilácie v Poľsku - školstvo a duchovný život. Ako je možné, že existujú medzištátne dohody, že už desať rokov sem chodia ministri, predsedovia vlády a označení štátne celebrity, ak sa tu za desať rokov nič neurobili. Žiaľ, neboľo a ani nie je pochopenie u štátnych orgánov

SR sa vami zaoberať. Vy, Slováci v Chorvátsku či Maďarsku ste osobitný druh asimilácie, ktorý potrebuje špeciálnu ochranu a špeciálnu podporu. Po roku 1991 ani jedna vláda SR nesplnila ani spolovice sluby, ktoré dala Slovákom v zahraničí. Keď sa Matica slovenská uchádzala o túto činnosť, od roku 1997/98 nedostala ani jednu korunu podpory na túto prácu. Musí na to hľadať peniaze z neštátnych zdrojov, musí robíť zbierky, zriaďovať nadácie a pod., keďže vrah Matica slovenská robí akúsi duplicitu toho, čo robia štátne orgány a organizácie. Dovolil by som si navrhnuť dva závery z tohto stretnutia: ak ste nepochodili vo vašich diecézach, treba opäťovne klopiať ďalej na dvore Vatikánu, svätého otca. Druhá vec, ak sa budete domáhať investičnej a akejkoľvek pomoci z Matice slovenskej, v miere našich možností máte dvore otvorené. Ale nepripustíte, aby vláda SR sa tak macošský stavala k najstaršej národnej, vedeckej a spoločenskej ustanovizni Slovákov celého sveta, ktorá vám dlhé roky pomáhala, ktorá tu nosila učebnice a časopisy, pomáhala školstvu, a zrazu sa dozvedáme, že táto funkcia Matice slovenskej nie je vôbec potrebná. Ak teda nie je potrebná, tak taký je potom dôsledok.

**JÁN
PETRÁŠEK**
predseda
MS SSP
v Krempachoch

Stretávame sa opäť po niekoľkých rokoch. Tentokrát už na XI. zjazde Spolku Slovákov v Poľsku. Od posledného zjazdu sa veľa zmenilo. Vyročili sme do nového, tretieho tisícročia. Všetci sme o niečo starší, ale sme nadobudli aj nové životné skúsenosti. Prežili sme veľa dobrého, ale aj zlého, sklamania a nádejí. Naše krajančí hnutie opustili viacerí krajania.

Ako vieme, pred zjazdom sa uskutočnili volebné schôdze, najskôr v miestnych skupinách, potom v obvodoch. Musíme pochváliť Oravu, kde volebné schôdze prebiehali rýchlo. Na Spiši to išlo dosť ľahko a pomaly. Napr. u nás, v Krempachoch, bola volebná schôdza v marci 2000, podobne aj v Novej Belej a niekoľkých ďalších MS. V ostatných sa konali až koncom minulého roka. A preto sa oneskorila obvodná volebná schôdza na Spiši a s ňou aj zjazd.

Volebná predzjazdová kampaň, ktorú pravidelne uverejňoval časopis Život, sa tešila záujmu krajanov. Vyznieva to aj z výpovedí krajanov. Pravidelne som sledoval tieto príspevky a na základe toho viem, že každá miestna skupina zápasí s malými alebo väčšími problémami.

Vo viacerých MS chýba mládež a starší už nevládzu pôsobiť ako kedysi. Často sa vo výpovediach opakuje, že v minulosti, aj keď boli ľudia aktívnejšie zapájali do kultúrno-spoločenskej práce. Boli divadelné krúžky, ľudové súbory a kapely, premetali sa slovenské filmy a ľudia mali pevné slovenské národné povedomie. Hodiny slovenského jazyka navštěvovalo viac detí a chceli sa ho učiť.

V súčasnosti sa činnosť viacerých miestnych skupín opiera len o prácu predsedov a niektorých starších krajanov. Aj slovenčina nám pomaly mizne zo škôl, ale aj z kostolov. Všetko závisí od nás, milí krajania, ako nás Spolok bude v budúcnosti vyzeráť. Viem, že je veľa problémov, ktoré nám stoja v ceste, niektoré nevyriešime, ale tam, kde je aspoň iškierka nádeje, treba niečo robiť. Tam, kde chcú ľudia spievať po slovensky, treba tú iškru rozpláliť, aby z nej vzíšiel plameň a v budúcnosti možno aj veľká vatra, ktorá dokáže roztopiť zatvrdnuté ľudské srdcia. V niektorých obciach by krajania potrebovali slovenské spevničky a modlitebné knižky. Myslím si, že by sa to dalo nejako vybaľiť, veď máme kontakt s našou slovenskou vlastou.

Ďalšou vecou je vybavenie klubovní. Treba si otvorené povedať, že to staré zariadenie, ktoré v nich je, nebude nikoho lákať. Bolo to moderné pred dvadsiatimi rokmi a splnilo svoje poslanie. Je to práve otázka, nad ktorou sa musíme väzne zamyslieť. Technika a životná úroveň idú dopredu, a preto aj my musíme ísť spolu s nimi. Nové možnosti poskytnú centra slovenskej kultúry na Spiši a Orave, ako to už ÚV viackrát zdôrazňoval. Zatiaľ sa podarilo postaviť budovu kultúrneho domu v Kacvíne, ktorá ešte nie je hotová, ale napriek tomu musíme už teraz rozmýšľať aj o Orave. Treba si položiť otázku, čo ďalej s klubovňami, ktoré potrebujú moderné vybavenie, čo stojí veľa peňazí.

V minulosti boli v našich dedinách na obchodoch dvojjazyčné tabule svedčiace o prítomnosti Slovákov na tomto území. Dnes ich ubúda. Aj viacerí naši krajania majú obchody, ale na to nemyslia. Podobne je to s náhrobnými kameňmi so slovenskými nápismi, na našich cintorínoch. Vedľa to budú pamiatky pre budúce generácie, ale aj svedectvo, že tu žili Slováci.

Krajania veľa hovoria o slovenčine v školách, keďže z roka na rok ubúda žiakov na jej vyučovaní. Nezabúdajme však, že to vo veľkej mieri závisí od nás. Viem, že dnes sa deti musia viac učiť, ale napriek tomu tie tri hodiny týždenne im len prospejú. Hľadajme spôsob ako to urobiť a nie dôvody, prečo to nerobíme.

Všimnime si slovenské bohoslužby, ktoré sa odbavujú v šiestich farnostiach na Spiši a v jednej na Orave. Tu by sme sa mali nad tým zamyslieť, čo ďalej. Počul som o problémoch so slovenskou omšou v Jablonke. Je to nemy-

sliteľné. Hoci sa tam odbavuje len jedna slovenská omša, ale aj ona niekomu prekáža. Obraciám sa s výzvou na našich neprajníkov: nerob druhému, čo aj tebe nie je milé. Veď podľa učenia cirkevi Boh je len jeden a modliť sa k nemu môžeme v akomkoľvek jazyku. V čom je teda problém? Asi v tom, že to neplatí pre Spiš a Oravu. Veď aj Poliaci sú roztrúsení po celom svete a všade si žiadajú poľské bohoslužby, no nám to nechcú dopriať. Pozastavme sa nad národným povedomím. Niektorí krajania si mylia národnosť s občanstvom alebo regiónom, kde žijeme. Je to rozdiel, občianstvo môžeme meniť, ale národnosť nie. Národnosť získavame od svojich rodičov. Každý z nás by mal ostať verný svojmu povedomiu. Svedomie národa sa nedá oklamáť. Keď človek nevie, čím je, stráca svoju humanitu a kultúru. Žime radšej chudobne, ale budme bohatí duchom.

Teší ma, že sa v poslednom období krajania častejšie stretávajú. Viaceré miestne skupiny organizujú oblátkové stretnutia. Aj v našej miestnej skupine to robíme a navyše aj diskotékou pre deti, ktoré sa učia slovenčinu.

Je potešiteľné, že v niektorých miestnych skupinách pribudli predplatitelia časopisu Život. Tuná sa musím trošku pochváliť, že Krempachy sú na prvom mieste v počte predplatiteľov Života. Máme predplatených viac ako 200 kusov časopisu. Je to veľká zásluha našej tajomníčky Alžbety Klukošovskej, ktorej chcem z tohto miesta srdečne podakovať za túto obetavú prácu. Dobre je, keď sa v miestnej skupine pracuje kolektívne. Ja sa nemôžem stať súčasťou našej kolektívnej. Keď organizujeme nejaké podujatie, všetci členovia výboru sa do toho aktívne zapájajú. V našich radoch nechýba ani mládež. Nechcem tu náš kolektív veľmi chváliť, aby sa nám nepokazil, ale za jeho obetavú prácu mu chcem srdečne podakovať a želať, aby sa nám ešte lepšie spolupracovalo. Chcel by som všetkým krajanom zo Spiša a Oravy podakovať, ktorí sa aktívne zapájajú do činnosti vo svojich miestnych skupinách v prospech nášho krajanov.

Pokiaľ ide o činnosť ÚV Spolku, hodnotil by som ju kladne. Musíme vedieť, že aj činnosť ÚV závisí od finančných prostriedkov. Keby mal k dispozícii viac prostriedkov, určite by urobil viac. Vďaka vlastnej tlačiarne máme dnes krásny časopis Život, ktorý nám prichádza načas. Som presvedčený, že ÚV si aj v takýchto ľahkých časoch poradí. Napriek ľahkostiam aj tak sa veľa robí, napr. dni slovenskej kultúry na Spiši a Orave, ostatky - fašiangy v Krempachoch, prehliadka dychoviek, recitačná súťaž, porady dopisovateľov Života, pozývame hostí zo Slovenska a Poľska, slovenské súbory, divadelné krúžky atď. Takže je to dosť bohatý program rôznych podujatí, za čo by sme mali byť vďační vedeniu ÚV. Chcel by som sa takisto podakovať celému redakčnému kolektívu, vďaka, ktorému môžeme

čítať o týchto podujatiach. Viem, že napriek všetkým neprajnostiam našim krajanom záleží na udržaní kontinuity nášho krajanského hnutia. Som si vedomý toho, že od Slovenskej republiky nemôžeme očakávať veľa, lebo aj ona zápasí s rôznymi problémami, ale na nás nesmie zabudnúť.

Na záver chcem popriat všetkým prítomným hodne zdravia, šťastia a úspechov v súkromnom živote, ale aj veľa elánu a sily na pôde krajanského pôsobenia.

Dr. MATEJ ANDRÁŠ
bývalý
konzul ČSR
v Katoviciach

Vážení hostia a môjmu srdcu veľmi milí krajania zo Spiša a Oravy.

Dovolte, aby som vám predovšetkým odozval pozdrav zo Slovenska od Spolku priateľov Slovákov v Poľsku. Dovolil som si prísť k vám, aby som po takom dlhom období, keď som tu pôsobil, pred viac ako päťdesiatimi rokmi vo funkcii konzula ČSR, povedal páro poznámok k situácii, ktorá bola a je dnes. Tuná jeden z krajanov povedal, že nebyť 10. marca 1947, nesedeli by sme tu. Je to do značnej miery symbolická pravda, lebo vtedy sa uzavrela dohoda medzi Poľskom a Československom republikou a Poliaci uznali slovenskú menšinu v Poľsku. Zaručili jej v dodatkovom protokole práva, ktoré sa potom začali realizovať. Samozrejme nebolo to také fahké, ale vďaka snahe krajanov, ktorí chceli mať svoje práva a podporu z Československa cez velyvyslanectvo a cez konzulát v Katoviciach sa postupne vybudovali zásady realizácie týchto menšinových práv. Faktom je, že boj, ktorý sa začal na začiatku dvadsiateho storočia, teda skončením prvej svetovej vojny, sa dodnes neskončil a to si treba jednoznačne povedať. Samozrejme, veľa sa už zmenilo. Dnes poľská vláda uznáva záväzky, ktoré má voči slovenskej menšine a najlepšie by o tom vedeli hovoriť funkcionári. Vo Varšave, Krakove sa o vašej menšine rokuje na úrovni, ale čím sa ide nižšie, tým je to horšie. Zmena nastala aj v tom, že sa vôleb uznáva, že v Poľsku žijú Slováci, lebo za prvej republiky sa to vôleb neuznávalo. Dnes aj medzi poľskými vedcami sú rozumní, osvetlení ľudia, ktorí vychádzajú z toho, že nie je rozdelenie jazyk - keďže poľská téza vychádza z toho, že goralčina je poľský jazyk, čo nie je pravdou, - ale povedomie človeka, ku ktorému sa národ či národnosť hlási. A to, že gorali na Spiši. Orave či na Kysuciach majú slovenské povedomie, tak to nebola nijaká slovenská

akcia. Preto darmo sa pokúšali pri scítaní ľudu v medzivojnovom období prihlasovať krajanov za Poliakov, kedže oni mali stále slovenské povedomie. Aj dnes môžeme pozorovať takéto snahy.

Ja sa v poslednom období venujem historii. Naposledy som sa zúčastnil veľkej historickej konferencie, ktorá sa konala v Levoči. Odznelo tam viacero referátov slovenských a poľských historikov, ktoré vyjdú v zborníku. Dostali sa mi však do rúk noviny Gazeta Wyborcza z 19. novembra, kde je noticka o tejto konferencii. Hovorí sa v nej, že nie je pravdu, že zo Spiša a Oravy odišlo po druhnej svetovej vojne (1945-48) ok. 6,5 tisíca Slovákov kvôli poľskému teroru. Odišli vraj preto, lebo na Slovensku bola vyššia životná úroveň. Myslím, že k tomu nemusím nič hovoriť. Tuná zahynulo veľa Slovákov, ktorí boli povraždení. Banda Ognia vydávala zrozumiteľné rozsudky smrti: kto sa nevysťahuje bude zlikvidovaný. Je to známe z našej aj poľskej literatúry. Takéto mienky sa stále opakujú a treba s nimi nadalej rátať. Táto situácia nie je jednoduchá akoby sa zdala navonok. Prítom veľmi bojovná je cirkevná hierarchia. Moji niektorí predrečníci to už spomínali. Ja osobne som bol v máji 1948 spolu s vtedajším velyvyslancom ČSR na návštive u krakovského kardinála Sapiehu. Išli sme ho žiadať, aby prestal ten boj proti slovenčine v kostoloch. Naša návšteva však nepriniesla žiadny výsledok. Likvidácia školstva prebehla v šesťdesiatych rokoch, súčasne s bojom v kostoloch. Dnes je situácia taká, že niečo ste získali, ale na druhej strane priznávate, že tá cirkevná a iná polonizácia nadalej pokračuje. Ja nemám hotový recept, ako to vyriešiť. Jednako si myslím, že treba vynaložiť maximum úsilia a držať sa. Nedávno sa mi dostal do rúk nový časopis Kontakty, ktorý vydáva slovensko-poľská komisia humanitných vied. V nom som našiel správu od pána Michała Lubicza Myszewskiego, ktorý robil na UK prieskum o Slovácoch v Poľsku a ich národnej príslušnosti. Zvolil si veľmi zaujímavú metódu a na základe rozhovorov s ľuďmi na Spiši a Orave a v Krakove, dospel k názorom, že slovenská národnostná identita sa v Poľsku formuje v opozícii k cudzímu, t.j. Poliakom, a tým pravdaže aj k hodnotám, ktoré sa s nimi identifikujú. Vedomie zväzku so Slovenskom sa upevňuje v rodinnom prostredí. Veľmi zvláštne konštatovanie. To znamená, že Slováci na Spiši a Orave sa uzatvárajú do rodiny, nepôsobia verejne. Je to objektívna analýza. Tým, že ustupujeme či už v školstve alebo náboženstve mladšia generácia stráca slovenskú identitu a považuje sa za Poliakov. Ale netreba sa vzdávať. Poviem vám aj iný príklad z toho istého súdka. V 19. stor. niektoré rodiny z Kysúc odišli do Bukoviny a tam žili. Nemali podporu zo Slovenska a boli v kontakte s poľským elementom, ktorý sa tam prestahoval z Haliče. Naši vedci ich objavili v tridsiatych

rokoch minulého storočia. V roku 1935 prišli tam učitelia zo Slovenska a hned sa prihlásilo päťdesiat žiakov do slovenskej školy. Uvedomte si, že celé devätnásť storočie žili izolované. Toto povedomie máme my, goralí, zakorenene v sebe tak hlboko, že sa ho nevzdávame ľahko. Ale keď je ľovek vystavený asimilácii od detstva a nie je nájsť proti tomu obranu, potom povedomie zaniká. Preto je veľmi dôležitý styk so slovenskou kultúrou i jazykom. Bolo tu povedané veľa múdrych návrhov. A čo bude po našom rokovani? Zmení sa niečo? Možno, áno, ak ľudia, ktorí majú možnosť a chceú to pôsobiť, začnú konkrétné veci, možno nevelké, ale s niečím treba začať. V minulosti sa podporovalo Slovákov v Poľsku o. i. dodávkami kníh, časopisov. Dnes je to prakticky uzavreté. Faktom zostáva, že treba vynaložiť úsilie, aby sa to zmenilo. Na Orave je pekná spolupráca s kultúrnym strediskom v Dolnom Kubíne. Je tu však celoplošná potreba takejto činnosti.

Prečo nemožno dávať štipendiá, prečo mi to nikto nevysvetlí. Madari vedia uvoľniť milióny pre svojich a my nemáme ani pári tisíc korún.

Na Slovensku sa to len začína rozvíjať najmä v oblasti histórie. V Poľsku však majú na to štáby fudí, ktorí sa tomu venujú. Vychádzajú im mnogé zborníky, kym po našej strane je zatiaľ tichučko.

Želám vám veľa zdravia, veľa optimizmu, no a presvedčenia, že sa to trošku zlepší.

PhDr. CLAUDE BALÁŽ splnomocnenec vlády SR pre zahraničných Slovákov

Milí krajania, odzneli tu niektoré slová, ktoré spochybňujú záujem Slovenskej republiky o Slovákov v zahraničí. A preto ako splnomocnenec Slovenskej republiky považujem za potrebné uviesť niekoľko faktov. Nemusím vás snáď presvedčovať, že keď Slovenská republika pri novele Ústavy SR v roku 2001 prijala článok 7a, ktorý zaväzuje SR, aby sa starala o Slovákov v zahraničí, v tej legislatívnej polohe snáď nikto nebude môcť spochybniť, že SR nemá záujem o Slovácoch v zahraničí. Veľa sa tu spomína o tom, ako to bolo kedysi a ako to je teraz. Budem hovoriť na základe svojich osobných skúseností a budem hovoriť zodpovedne ako ľovek, ktorý bol pri tom. Bol som dlhoročným pracovníkom Ústavu pre zahraničných Slovákov Matice slovenskej, a dokonca aj posledným riaditeľom tohto ústavu, keďže zanikol v roku 1994, preto môžem s

plnou zodpovednosťou povedať, že za obdobie 1968 - 1994 nebolo v globálne vynaložených toľko finančných prostriedkov i pre vás, Slovákov v Poľsku, ako od roku 1993 dodnes vynaložila SR. Sú to hodnoverné údaje - iná vec je, či dnes pomoc, ktorú potrebujete, je zo strany SR dostačujúca. Táto otázka sa netýka len Slovákov v Poľsku, ale sa týka aj ostatných, Slovákov v Rumunsku, Juhoslávii, Maďarsku, Českej republike a inde. Isteže nie je dostačujúca, ale je v súlade so súčasnými možnostami SR. Nechcem tu hovoriť o nejakých číslach, aby som nevyvolať nejaké rozpaky, že od roku 1993 do súčasnosti SR pre Slovákov v Poľsku poskytla na rôzne účely niekoľko miliónov slovenských korún. Nuž kde sú tie peniaze. Určite by sa našla odpoved, kde sú. Ale verte mi, že Slováci v Poľsku v porovnaní so Slovákmi v iných krajinách neboli a nie sú ukracovaní. Toto som si považoval za potrebné povedať, aby nevznikal dojem, že SR nemá záujem o Slovákov vo svete. SR v súčasnosti koná podľa svojich možností. Verte mi, že dávame toľko, kolko môžeme, a dávame vďačne a z celého srdca. Posledná informácia. V súčasnosti jestuje systém podpory Slovákov v zahraničí nasledujúco: v oblasti školstva je to ročne vyše 30 miliónov Sk a tieto peniaze sú na vládne štipendiá a na vysielanie učiteľov do zahraničia tam, kde sú slovenské školy. Ministerstvo kultúry - a myslím si, že to nebude nikto spochybňovať - prostredníctvom Domu zahraničných Slovákov od roku 1995, kedy Dom vznikol, venovalo nemalú pozornosť Slovákom v Poľsku a to vo všetkých oblastiach. Okrem toho Ministerstvo kultúry v minulom roku otvorilo grantový systém a každá krajinská organizácia, dôchodca i jednotlivec sa môže projektom uchádzať o podporu. Myslím si, že vaši štatutárni zástupcovia tak urobili. Nechcem povedať, že všetky projekty boli podporené, ale bolo to úmerné k iným krajinám. Okrem toho v minulom roku vznikol nový grantový systém pri Úrade vlády SR, pri Generálnom sekretariáte pre zahraničných Slovákov. Vznikli sme sice len v lani, ale tá najvyššia suma, ktorá išla medzi všetky krajinské Spolky vo svete, išla sem a je to pol milióna slovenských korún na dostavbu Domu slovenskej kultúry v Kacvíne.

Pomoc, ktorú Slovenská republika poskytuje krajanom v zahraničí je taká, aká je, aj keby sme si všetci želali, aby bola ďaleko širšia, väčšia. Dúfam, že v budúcnosti taká aj bude. Ale predsa k tomu, aká je teraz situácia, by som chcel upriamiť vašu pozornosť na túto skutočnosť. Ministerstvo kultúry SR, ktoré má svoj grantový systém, uzavtrilo možnosť počítania žiadostí do konca januára, ale Generálny sekretariát pre zahraničných Slovákov pri úrade vlády SR má svoj grantový systém otvorený až do 31. marca t. r. Je tu prítomná tajomníčka tejto komisie, ktorá je vám k dispozícii. Využite jej prítomnosť a poskytne vám

všetky informácie, ktoré vás budú zaujímať. Má pri sebe aj tlačivá na podávanie týchto žiadostí. Takže aj keď je táto pomoc malá, chceme ju konkretizovať.

ĽUDOMÍR MOLITORIS generálny tajomník ÚV SSP

Chcel by som reagovať na niektoré výpovede, odpovedať na položenie otázky a niektoré veci objasniť, aby nedošlo k nedorozumeniu. My keď dostaneme akékoľvek prostriedky zo Slovenska, uvádzame ich v takých číslach, v akých sme ich dostali, čo z našej správy na zjazde aj vyplývalo. SSP všetky prostriedky, ktoré dostáva z grantov, publikuje v Živote. Každá pomoc, ktorá prišla zo Slovenska, mala svoju adresnosť a veľké využitie. A pokial bola použitá, na nákup tlačiarenských strojov, stala sa trvalým majetkom Spolku, ktorý prináša príjem pre Spolok a zviditeľňuje prítomnosť Slovenska v Krakove, v krajskom prostredí a je prezentovaný v časopise. Všade na to poukazujeme a sme na to hrdí. Nie je teda tak, aby sme v oficiálnej správe Spolku chceli akokoľvek zatajiť, že čosi zo Slovenska nedostávame. Pokial ide o tento rok, my sme v našej správe uviedli, že z Generálneho sekretariátu sme dostali pol milióna slovenských korún, čiže 46.653,56 zlôtých. Táto suma k nám prišla v polovici decembra a využili sme ju na nákup oblokov a dverí do Kacvína. Všetky veci boli objednané v súlade s podmienkami tohto grantu. Dvere sú hotové a ostatné veci sú objednané vo firme Oknoplast v Novom Targu. Za tak krátke čas sa to ešte nedalo uskutočniť. Termín realizácie tejto veci je do konca februára. Pokial ide o Ministerstvo kultúry SR, taktiež bolo v správe, že sme na vydávanie časopisu Život dostali 300 tisíc korún, čiže po prepočítaní necelých 27 tisíc zlôtých. Pokial išlo o Kacvín, to bolo tiež podrobne rozobrané, boli to tri dotácie: jedna z nadácie pre podporu zahraničných Slovákov, druhá z Ministerstva kultúry a ďalšia to bolo tých pol milióna slovenských korún. Bola ešte čiastka od Slovnaftu, ktorú nám vybavila pani veľvyslankyňa, a ktorú nám Slovnaft poukázal taktiež v minulom roku. My to všetko v správe uvádzame. Je tu však iný problém. Všetko totiž prichádza najčastejšie v decembri a nám robí fažkosti s využitím, aj keď to nie sú veľké peniaze. Ale to je dobre, lebo my to vždy využijeme. Len aby programová činnosť spočívala v tom, že my o tom vieme od začiatku roka. Napr. stalo sa v roku 2001, že minister kultúry nám poslal peniaze na granty za rok 2000 a

Záber zo zasadacej sály XI. zjazdu SSP

2001 a stihol to urobiť do marca. Ja som o tejto veci viedol rozsiahlu korešpondenciu s pánom ministrom Kňažkom a pohol som všetky inštitúcie na Slovensku, aby som o.i. dokázal, že je možnosť poukázať nám peniaze na účet prostredníctvom bankového prevodu. My totiž, ako Spolok vyvíjajúci hospodársku činnosť a platiaci dane môžeme prijať peniaze zo zahraničia, ale len cez bankový prevod. Je to čudné, že sa musíme zapodievať takýmito otázkami pomoci SR a potom nemáme čas realizovať tú pomoc a navyše táto pomoc je veľmi nízka. V prepočte Poľska je osemkrát väčšie a na Poliakov v zahraničí má jednu miliardu korún. Podeľme to ôsmimi vyjde nám suma, akú by sme očakávali na podporu zahraničných Slovákov. Samozrejme je toho oveľa menej. Teraz si pri týchto všetkých dlhorocných dobrých skúsenostach, dnes môžeme konštatovať, že my v Jablonke nič nemáme, že chodia politici do Poľska, objímajú sa, bozkávajú a nikto nie je schopný nám pomôcť ten jeden dom postaviť. My sme čosi začali robiť a je dobre, že nachádzame pochopenie, že sa nám naše plány daria, ale je to dosť pomalé a trvá dlho. Uvedomujeme si, že Generálny sekretariát má len 2,6 milióna korún na pomoc všetkým Slovákom v zahraničí, čo je veľmi málo. Problem je, ako to vôbec podeliť, veď taký dom stojí 5 - 6 miliónov korún.

Ďalšia vec sú školy. Do roku 1989 bola istá politika, ale naši krajania napriek všetkému chodili študovať na Slovensko. Vtedy neboli problém s poistením, nemuseli sme vybavovať vstupné vízum na Slovensko, neboli problém s tým, aby sa štipendium vôbec vyplácalo. Potom sa však všetko tak poopravovalo, že teraz sa študovať nedá. Ja si myslím, že vývin ide zlým smerom. A my keď to nepovieme nahlas, ktorí nám môžete vyčítať, že o tom neinformujeme. My hovoríme a budeme o tom každému pripomínať. Je nemysliteľné, aby preukaz zahraničného Slováka bol len kúskom pekne lamičovaného papiera so slovenským štátnym znakom. Ten preukaz nič neznamená. Poviem vám moju osobnú skúsenosť. Pred dvoma rokmi som bol väčne chory, a preto sa chodím liečiť

do Piešťan. Bolo by to normálne, keď človek si objedná liečbu a za ňu zaplatí, ale pretože že som občan Poľska, tak mi naúčtuju dvakrát toľko. Už som sa s tým zmieril, lebo piešťanským kúpeľom sa nevyrovňajú žiadne v Poľsku. Lenže ochorel som tam, mal som zápal stredného ucha a išiel som za ušným lekárom, ktorý bol funkcionárom SNS. Prvé čo sa opýtal bolo: ako vám účtujú? Ja na to, že nechcel by som o tom rozprávať. On však nástojil, som lekár a mne máte hovoriť všetko, nielen o tom, či vás bolí buď neból, ale aj o tom, ako vás účtujú. Povedal som, že dvakrát toľko. Vtedy on povedal, aby som okamžite išiel za ekonomickým riaditeľom a opýtal sa, či v Amerike černoch za kávu platí dvakrát toľko ako beloch. Keď som prišiel na druhý deň, opýtal sa, či som tam bol, kde ma poslal. Odvetil som, že áno a že som zaplatil polovicu poplatku.

Na Slovensku nie je vystavané vedomie späťosti so zahraničnými Slovákm. Niektorí úradníci sú odcudzení, sú kozmopoliti, oni v nás nevidia Slovákov. My sme o tom hovorili aj predsedovi vlády, že na Slovensko sa chodíme o všetko hádať, aj v takých malých veciach. V prípade našich študentov dostávam množstvo stážností, napr. vo veci vstupných víz. Keď napr. Poliak ide na turistiku, môže slobodne prejsť, ale keď sa krajanský študent s preukazom zahraničného Slováka priznal, že ide štудovať, tak ho začali colná a policajné služby sekúrovať. A za žiadnenie svet sme to nevedeli vybaviť. Potom sa to podarilo, ale o pol roka sa zmenil zákon a bolo opäť to isté. Keď chodíme do Bratislavu a hovoríme o týchto problémoch nikto nás nepočúva a nevyvodomuje závery. Avšak bez záverov, bez premietnutia toho do legislatívy, sa nič nedá urobiť. Napríklad som sa, že sa pripravujú dve konceptie poskytovania štipendií, a pán splnomocnenec má na jeseň pripravíť ďalšiu konceptiu pomoci krajanom v zahraničí. To je dobre, ale napr. v tej koncepcii pre školstvo je niečo nedoriešené. Hned vám poviem príklad, aby to bolo obrazné. Pred dvoma rokmi sme dostali z Ministerstva školstva video pre školu.

Potešili sme sa, že donesieme to video do Belej alebo inde. Ale mali sme ho len štyri hodiny, lenže logisticky to nešlo a pracovníčka ho odviezla v taške naspäť. Po troch dňoch zistili, že oni nám ho darovať nemôžu, lebo my sme cudzí právny subjekt. No, akou právnickou osobou môžeme byť pre slovenské orgány, keď sme registrovaní v Poľsku - vždy cudzou. A to, že sme Slováci, nič neznamenalo. Video do školy nešlo. Takýchto príkladov je viac. Napr. nemožno do Poľska poslať učebnice iba preto, že my tu nemáme vyslaných učiteľov zo Slovenska. Ale keďže na Ukrajinu, do Maďarska posila Slovensko učiteľov, ktorí stoja republiku vyše milióna korún ročne, dostávajú aj učebnice za dvesto tisíc korún. Keďže my máme vlastných učiteľov, tak nám učebnice nedajú, lebo by to bolo pre cudzie školy, pre cudzích lektorov. Taká je logika a riešiť sa to nedá. Niektory sa nám zdá, že Slovensko je bohatý štát, lebo ľahkou rukou vydáva vyše milióna korún na lektورov, ale nám dvesto tisíc korún nemôže dať.

Ešte by som chcel reagovať na to, že málo chodíme do miestnych skupín. Je to jedna z väznych vecí, o ktorých v poslednom období čítam v Živote. Ja chodím na dve-tri služobné cesty v mesiaci, čo je dosť veľa. V prípade Jablonky, keď boli problémy so slovenskou omšou som tam bol šesťkrát v priebehu jedného mesiaca. Takže, keď je taká potreba, chodíme, ale prísť na schôdzku či na niečo iné je niekedy problém, najmä časový. Ja mám dosť obmedzené možnosti. Predstavte si, že odborný úvazok mám v Spolku ja a druhé pol úvázku Vlasta Juhniewiczová. Ostatní sú administratívní pracovníci. Čiže je to také dvojkoľajové, buď nechaf na ÚV všetko, kde zaistíme takmer všetko, a chodí od dediny do dediny. My po zjazde musíme vážne porozmýšľať, ako zreformovať činnosť Spolku. Sú mnohé možnosti a rozhodne ich musíme využiť. Ja som za to, aby sme obnovili profesionálne obvodné výbory, aby sme vytvorili v Jablonke, ako aj v ktorejsi obci na Spiši profesionálne OV. Lenže to by boli ďalšie tri úvázky. Keď chceme u nás výdať jeden zlotý platu pracovníka, musíme odovzdať štátu 74 grošov, čiže keď dáme pracovníkovi 1000 zlých, tak 728 treba dať štátu. My máme takmer najvyššie dane v Európe. Isté veci v správe, ktorú čítal pán predseda, neboli uvedené, napr. ako hospodárime s prostredkami, ktoré sme investovali do budovy v Krakove. Z čoho financujeme dvadsať pracovníkov, ktorých zamestnávame. Totiž štát nám hradí štyri úvázky z titulu toho, že vydávame Život, kym na ostatných musí zarobiť naša komerčná činnosť. Napr. situácia do roku 1989 sa nám zdala veľmi atraktívna, že sa všetko bude pekne vyvíjať, ale prišiel krach v Poľsku. Krachuje takmer všetko. Predchádzajúca vláda vytvorila zlé stimuly. V r. 1999/2000 nám klesli príjmy a nevedeli sme to nahradit pri takej štruktúre. Čiže

rozbudovanie štruktúry musí spôsobiť ďalšie výdavky a moja ako tajomníka bola v tom, že som celý čas škrtal náklady - čo kúpime, čo nekúpime, a ako prežijeme. Posledné väčšie peniaze, aké prišli na našu činnosť to bolo 7. 848 zlých v septembri minulého roku. Boli to peniaze z Ministerstva kultúry ako dodatok na financovanie Života, z čoho sme spotrebovali štyri tisíce na vyplatenie nevybratej dovoľenky redaktora, lebo sa nám menil, to spolu s daňami, poistným atď. A prakticky odvtedy žiadnu podporu nemáme. Čo príde, môžeme minúť, ale keď nepríde, je problém. A problém je aj v tom, že koniec roka býva dobrý, máme vtedy väčšiu tržbu. Ale začiatok roka je vždy fažší, ako napr. v roku 2001, keď sme nič nekúpovali, ale aj tak sme museli zobrať úver 95 tisíc na 25%. Je to riskantná vec, lebo nevieme, či úver splatíme a čo potom. A čo keď bude, ako v predminulom roku, keď prišiel nový minister kultúry a povedal, že nám nič nedá. Ja som bol vo Varšave dvadsať jedenkrát na rokovaniach spolu so zástupcami iných národnostných menších a hľadali sme sa. Všetci sme zobraťi pôžičky, aby sme prežili, lebo prvé peniaze prišli až v júni. Takže sú to iste problémy. Ja viem, že sa problémy dajú riešiť, vedľajšie budova ÚV je neomietnutá, aj som ju chcel na zjazd omietnuť, ale peniaze boli potrebné na niečo súrnejšie. Boli by potrebné tri také domy, ktoré by zabezpečili naše potreby. Boli výdavky aj v miestnych skupinách, napr. oprava domu vo Vyšných Lapšoch. Bol postavený začiatkom osemdesiatych rokov a po dvadsaťtich niekoľkých rokoch sme museli urobiť opravu. Viete, ako je to v tom živote, sused nám pustil vodu pod základy. Prišiel mráz a základy zdvihol, takže nebolo iné východisko, lebo o dva, štyri roky by všetko spadlo. To sú mimoriadne problémy. Musíme podotknúť, že sme podstatne zmenili hospodárenie Spolku. My sme urobili Spolok, ktorý dokáže sám zaistíť už asi 50% potrieb z vlastných zdrojov. Je to dosťatočne veľa. A preto potrebujeme tie strediská, pretože chceme zorganizovať činnosť takým štýlom, ako je v Krakove, kde z nájomného hradíme naše potreby. Priestory nás nič nestojia, ostatné si zaobstaráme. Lenže my sa vyvýjame takým štýlom len desať rokov, predtým sa nemyslelo na samostatné hospodárenie Spolku. Náš predchádzajúci Spolok mal v Krakove štyri podniky, lenže sa to z rôznych dôvodov zle skončilo. Čažko dnes o tom hovorí. Preto je pre nás dôležité, aby sme teraz nejakú tú pomoc dostávali. My sme si teda vedomí, že sme občania poľského štátu, ale problém je taký, že naši krajania sa sem nikdy nepýtali. My sme vždy boli predmetom obchodných sporov a nás veľmi mrzelo, keď pri delení majetku federácie sa zasa nami obchodovalo. My sme vtedy tvrdzo protestovali u pána Mečiara, lebo zrazu sme boli hodný desať miliárd zlých alebo tušíme aj viac. Bola to obrovská čiastka. Ja

si myslím, že problém nie je, aby sme vyťahovali také veci, ale v tom, ako pomôcť dostať dom v Kacvíne, čo by podľa mňa pre financie štátu nemalo byť problémom. To je vec dobrej vôle, pochopenia a skutkového konania.

JOZEF MARKUŠ
predseda Matice
slovenskej

Najskôr chcem krátko zareagovala na to, čo hovoril pán Andrej. On totiž povedal, že v prípade slovenských goralov nie je rozhodujúci jazyk, ale národné povedomie, s čím úplne súhlasím. Hovoril som o tomto probléme s niektorými slovenskými jazykovedcami a tí mi potvrdili, že slovenská jazykoveda otázku (nárečia - pozn. red.) používaného na Spiši a Orave už jednoznačne vyriesila. Druhá vec, ktorú chcem spomenúť, čo je veľmi zaujímavé, sú Slováci v Bukovine a ich väzby na tento priestor. Matica slovenská pred niekoľkými rokmi vydala knihu Slováci v Bukovine. Myslím si, že to by bol dobrý dôvod, aby sa na túto tému vyvinula široká diskusia, ktorá by ukázala ďalší zaujímavý oblúk slovenského osudu.

Hodne sa tu hovorilo o otázkach finančnej podpory. V tejto súvislosti musím povedať, že Matica slovenská za posledné štyri roky mala päťkrát menej prostriedkov ako v minulosti. Skúste si to prerátať aj do osobných rozpočtov, čo by ste urobili, keby ste zrazu mali 20% toho, čo ste mali doteraz. Ale aj napriek tomu si myslím, že Matica slovenská bude na svojom poste a vidíme aj rôzne reálne možnosti, teda nie také, že treba najskôr navŕtať zlatú baňu a až potom budú peniaze. Ide o to, že možno využiť to, čo vlastne už je a využiť to v prospech veci. Teda využiť napr. domy Matice slovenskej, ktoré sú na severe, v Liptovskom Mikuláši, Spišskej Novej Vsi a nakoniec aj ústredňu Matice v Turčianskom Svätom Martine, využiť miestne odbory Matice slovenskej na Slovensku, najmä tie bohatšie, aby mali družbu s vašimi miestnymi skupinami. Okrem toho, že Matica slovenská odkrojí z toho mála, čo momentálne má, môže urobiť aj to, že bude orientovať nadácie, obce, mestá a súkromných sponzorov na tento problém, ktorý je tu. Totiž je to u nás na Slovensku tak, že mnohí si myslia, že problém je iba na juhu, prípadne na východe, ale predsa aj tu, na severe, je jeden konkrétny slovenský problém. Takže v tomto Matica slovenská môže pomôcť aj v rovine osvety, aby sa vedelo, že tu sú Slováci, a to rozhodne urobíme. Napriek všetkému, čo sa

tu povedalo kriticky, trvám na tom, že Slováci v Poľsku nie sú stratenou bárkou, že pri všetkých problémoch, ktoré musíte prekonávať, je možný pohyb vpred. Keď potiahneme za jeden povraz veľa dokážeme. Ale potiahnuť za jeden povraz znamená po prvej naozaj potiahnuť a nielen o tom hovorí a po druhé potiahnuť jedným smerom a nie v protismere. Nie je to jednoduché, ale predsa aj keď naše názory sú rôzne, dokážeme sa zjednotiť a nájsť ten spoločný povraz a spoločný pokrok - slovenskú budúcnosť.

BRONISLAV KNAPČÍK

podpredseda MS SSP na Sliezsku

Som veľmi rád, že sa môžem zúčastniť na zasadanie XI. zjazdu Spolku Slovákov v Poľsku a že počujem z úst delegátov tak peknú slovenčinu. Veľmi ma tiež teší, že naše rokovania pocitili svoju prítomnosťou toľkí hostia zo Slovenska a Poľska.

Ako sme v jednom z príspevkov počuli, za hranicami Slovenska žije viac ako 2 milióny Slovákov, medzi ktorých patríme aj my, Oravci a Spišiaci žijúci na Sliezsku. Teší ma, že ústredný výbor nášho Spolku na nás nezabúda a snaží sa nám, v rámci svojich možností, pomáhať. Priopomeniem, že sídlo nášho výboru je v Tychách, klubovňu máme v Mikolowé a krajanské bunky SSP v Sosnowci, Tychách, Bieluni, Bielsku-Bialej a Gliwiciach a že v našej organizácii registrujeme okolo 100 členov, ktorí majú svoje korene na Spiši a Orave. Sme najmladšou skupinou SSP, pôsobíme vyše 20 rokov. Môžeme sa pochváliť o.i. troma absolventmi vysokých škôl zo Sliezska, ktorí súce nie sú zatiaľ príliš aktívni, ale dúfam, že sa to v budúcnosti zmení.

Teší nás, že sa prostredníctvom Života, ktorý k nám pravidelne prichádza, dozvedáme o všetkých zaujímavých podujatiach organizovaných na Spiši a Orave, ako aj o návštevách rôznych predstaviteľov zo Slovenska, o výstavách v sídle ÚV SSP v Krakove a pod. Na mnohých väčších krajanských podujatiach, ako sú napr. Dni slovenskej kultúry, porady Života, či Fašiangy-ostatki v Krempachoch, sa snažíme zúčastňovať osobne. Aj my na Sliezsku organizujeme každý rok štyri väčšie krajanské podujatia, v tom fašiangy, výťažky jari na vrchu Skrzyczne, či krajanskú vatru a zúčastňujeme sa aj dní kultúry Beskýd, kde pravidelne vystupujú súbory zo Slovenska.

Na duhej strane ma mrzí, že podobne ako mnohé miestne skupiny SSP na Orave a Spiši, ani my na Sliezsku už viac rokov nedostávame

od ústredného výboru žiadnu finančnú pomoc na našu činnosť, takže si musíme sami poradiť. Veľký problém máme o.i. s udržiavaním činnosti krajanskej klubovne, teda s nákladmi na jej vykúrenie, osvetlenie, s poplatkami za telefón a pod. Snažíme sa preto získať sponzorov a určitý, nevelký príjem máme zo služieb počas lyžiarskej a turistickej sezóny na Skrzyczne.

Čo sa týka používania slovenského jazyka medzi krajanmi, teší ma, že ju tu na zjazde počujem doslova z každého kúta. Samozrejme v bežnom styku je to už iné. Podobne to však bolo kedysi aj na Slovensku, napr. v Bartislave, kde sa okrem slovenského jazyka používala aj maďarčina i nemčina. My tiež používame tri jazyky, spišské bud' oravské nárečie, poľštinu a samozrejme slovenský jazyk. Treba však urobiť všetko, aby slovenčina natrvalo zakotvíla najmä medzi mladými ľuďmi na Orave, Spiši a v Sliezsku. Treba tiež obnoviť vyučovanie slovenčiny v školách a dbať o zachovanie našej slovenskej kultúry, zvykov, tančov, spevov a najmä národného povedomia krajanov. Zvýšenú pozornosť týmto otázkam by mal v pozjazdovom období venovať nový ÚV SSP.

Aj keďže Sliezsko dosť vzdialené od Spiša a Oravy, sme s vami a chceme s vami zostať aj v budúcnosti. Hoci máme podobné problémy a fažkosti, nemali by sme sa s tým zmieríť, ved' ako hovorí staré porekadlo, človek by sa nemal dať vylačiť medzi klobúk a čižmy. Na našu budúcnosť sa napriek všetkým problémom, ktoré trápia najmä Oravu, dívam optimisticky. Verím, že ich pomaly vyriešime.

GENOVÉVA PRILINSKÁ

predsedníčka OV SSP na Orave

Vážené predsedníctvo, vážení hostia a milí krajania. Chcela by som vás v mene OV SSP na Orave pozdraviť a zmieniť sa o niektorých otázkach, ktoré nás v posledných rokoch najviac trápia.

Naša činnosť má svoje lepšie i horšie stránky, ale na poslednom pozjazdovom zasadanej OV SSP na Orave sme hovorili hlavne o našich najväčších starostiah. Patrí k nim neustále ochabovanie krajanskej činnosti, ktoré úzko súvisí so zánikom vyučovania slovenského jazyka v základných školách. Trápia nás tiež neustále zmeny hodín jedinej slovenskej sv. omše v Jablonke na Orave, ako aj to, že v krajanskej činnosti chýbajú mladí ľudia. Nedostatok mladých krajanov nakoniec počítujeme aj pri príprave repertoáru nášho

ochotníckeho divadelného súboru Ondrejko z Podvlnka, takže sme chtiac-nechtiac nútene rezignovať z nácvičovania väčších divadelných hier a môžeme pripravovať len kratšie scénky s menším počtom účinkujúcich. Ďalším veľkým problémom je už dávno slubovaná a doteraz neuskutočnená výstavba Domu slovenskej kultúry v Jablonke, lebo priestory, ktoré ÚV v súčasnosti prenajíma na naše stretnutia, schôdze, či nácviky súborov, vonkoncom nepostačujú.

Tajomníkovi ÚV SSP však musíme podakovať za to, že napriek mnohým problémom sa mu podarilo pripraviť niekoľko veľkých kultúrno-spoločenských podujatí na Orave a Spiši. Vieme tiež, že dobre dbá o majetok nášho Spolku a že vďaka jeho podpore máme možnosť stretnávať sa v klubovni v Jablonke, takže dúfame, že sa mu napokon podarí uskutočniť aj dlho očakávanú výstavbu Domu slovenskej kultúry v Jablonke. Našli by sme tam konečne dôstojné miesto na ďalší rozvoj krajanskej kultúrno-spoločenskej činnosti. Chcela by som sa dočkať, aby v nôh mohol vystúpiť aj nás divadelný súbor Ondrejko. Od vedenia nášho Spolku potrebujeme však účinnú pomoc v obnovení výučby slovenského jazyka na našich školách. Bez toho môžeme už onedlho stratiť veľkú časť mladej generácie. Dúfame, že sa tak nestane.

Na záver chcem v mene oravských krajanov úprimne podakovať vedeniu Oravského osvetového strediska v Dolnom Kubíne, zvlášť jeho riaditeľke Olge Žabenskej a Miroslavovi Žabenskému, ktorí nám už oddávna ochotne pomáhajú vo všeobecnom rozvoji našej kultúrno-spoločenskej činnosti, zabezpečujú vystúpenia našich krajanských súborov a jednotlivcov na Slovensku, pomáhajú v organizovaní exkurzií pre študentov jablonského lycéa na Slovensko a pod. Skrátku sú vždy ochotní prísť pomôcť a poradiť nám, takže verím, že naša doterajšia úspešná spolupráca bude nadálej pokračovať.

VLADISLAVA BOGACZOVÁ

delegátka MS SSP z Hornej Zubrice

Vážení hostia, milé krajanky a krajania. Rozhodla som sa povedať na tomto zjazde pári slov o živote krajanov na Orave. Dobre všetci vieme, že čím ďalej, tým viac tam slabne krajanská činnosť. Zdá sa, že už aj ústredný výbor mávol nad nami rukou. A predsa v minulosti bol kultúrny život Slovákov v Poľsku na dobrej úrovni. Vďačili sme za to učiteľom zo Slo-

venska a nám, absolventom slovenského lýcea v Jablonke, ktorí potom pôsobili na jednotlivých dedinách. Teraz, aspoň na Orave, nemáme učiteľov slovenskej národnosti, keďže sú už v dôchodku a nemajú styk so školou. Nemáme ani mladých ľudí vyštudovaných na Slovensku, ktorí by mohli pôsobiť na našich dedinách. Donedávna sme mali dobre fungujúce krajanské klubovne a teraz, ako viem, jestvujú len v 4 obciach, kým v ostatných sú prakticky zrušené. Myseli sme si, že na ich obnovu dostaneme od ÚV Spolku nejaké finančné prostriedky a krajanský život v našich obciach sa tým značne ožíví. V poslednom čase sme už vlastne ani nežiadali opäťovné otvorenie klubovní v jednotlivých obciach, keďže nám ÚV sluboval, že v Jablonke kúpi vhodnú budovu alebo pozemok, na ktorom bude stavať Dom slovenskej kultúry. Ako viete, doposiaľ nemáme nič.

Najhoršie je to, že už niekoľko rokov nemáme na Orave žiakov, ktorí by sa učili v škole slovenský jazyk. Napriek tejto fažkej situácii však chceme nadálej aktívne pracovať. Zdá sa nám však, že dobrým prostredkom na oživenie kultúrnej činnosti by boli práve dobre vybavené klubovne. Nestačí však samotná miestnosť, kde by sme sa my, starší krajania mohli stretávať a premyslieť si, čo by sa dalo v našom prostredí spraviť. Potrebné sú rôzne audiovizuálne prostriedky, hry pre deti a mládež a iné moderné zariadenie. Takéto stretnutia starších krajanov, ktorí takmer nikam nechodia a žijú akoby v úkryte, by postupne mohli rozrábati krajanské dianie. Mnohí z nich by iste boli radi, keby o nich Spolok pamätał. Postupne by možno do klubovní dovedli aj svojich vnukov a s tými by sa už dalo niečo urobiť. Potrebovali by sme však aspoň jedného dobrého kultúrneho inštruktora, ktorý by s detmi viedol záujmové krúžky, nacvičoval by s nimi spev, tanec, divadelko a pod. Myslím, že v takejto činnosti by mu ochotne pomohli aj naši učitelia - dôchodcovia.

Co sa týka postupného zániku výučby slovenského jazyka na Orave, nie je to celkom tak, ako sme tu počuli. Je to len časť pravdy. Totiž na Orave bolo vždy veľa žiakov, ale učiteľov slovenského jazyka bolo málo, prevažne jeden na školu. A predsa vieme, že vyhľávajú tí, ktorých je viac. Na dedine je totiž tak, že knáz a učiteľ urobia všetko čo chcú. Postupne teda došlo k tomu, že po našom odchode do dôchodku presvedčili rodičov, že pre ich deti je iba angličtina či nemčina „oknom na svet“, kým slovenský jazyk im nie je potrebný. Keďže žijeme na dedine, dobre vieme, ako to u nás naozaj je. A vieme aj o tej spolupráci v úvodzovkách, ktorú nám tu hostia tak prajú. Ešte poznamenám, že keď Lydia Mšalová učila v Pekelníku a ja v Hornej Zubrici, mali sme veľa žiakov, až potom sa ich počet začal znížovať. V súčasnosti je, žiaľ, taká situácia, že slovenčina sa už nikde neučí. Trúfam si

však povedať, že keby som teraz pôsobila v škole, mala by som dosť žiakov a slovenčina by sa nadálej vyučovala.

Rovnako fažko je na Orave aj s jedinou slovenskou sv. omšou, ktorá je v Jablonke. Dúfam, že sa nebude hovoriť, že Jablončania nemali záujem o to, aby sa bohoslužby konali v slovenskom jazyku, keďže tam už Slovákov niesie. Pravda je totiž úplne iná. Tamojší krajania sú nútene ustupovať, poddávajú sa silnému psychickému nátlaku, ktorému sú vystavení aj z cirkevnej strany. Nedivím sa im, len neviem, dokedy ešte vydržia.

Našu fažkú situáciu, s ktorou sa oddávna boríme na Orave, si zrejme uvedomuje aj Ústredný výbor nášho Spolku, ktorý musí seriózne pouvažovať o tom, čo musí urobiť, ak samozrejme chce, aby tamojší krajanský život ožil. Všetci predsa vieme, že pre krajanské hnutie je potrebný každý krajan. Chceme tu teda počuť, aké konkrétné kroky podnikne novozvolený ÚV a ako bude túto vážnu problematiku riešiť. My sme tu predsa nadalej, chceme aktívne pôsobiť, ale musí nám pomôcť aj Ústredný výbor Spolku.

Na záver chceme ešte predstaviť žiačku ZŠ Marcelku Pavlákovú z Hornej Zubrice, ktorá pred chvíľou vystúpila v kultúrnom programme. Je to vnučka krajanov Pavláka, ktorá sa sice v škole neučí slovenský jazyk, ale bola očotná sa pripraviť a zarecitoval vám slovenskú báseň. Ďakujem vám za pozornosť.

JOZEF KRIŠÍK
predseda MS SSP
vo Vyšných Lapšoch

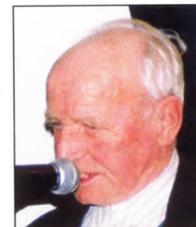
Pozorne sledujem rokovanie nášho krajančíckeho zjazdu a vypočul som veľa zaujímavých príspevkov. Chcel by som upozorniť na otázku preukazu zahraničného Slováka. Viete, ono je to tak. Nemci sú šikovní, keď Nemec bývajúci v Poľsku prekročí hranicu s Nemeckom, cíti sa tam ako doma. Má totiž dvojité občianstvo. My sme tiež radi, že máme aspoň spomínaný preukaz, ale to je málo. Aj nám ide o dvojité občianstvo, ktoré sme žiadali od začiatku. Ja žijem vo Vyšných Lapšoch, kde pôsobí MS SSP na Spiši. Máme svoju klubovňu, ktorú sme si sami postavili. A tam pôsobíme od roku 1981, kedy sme odovzdali tento objekt do prevádzky. V týchto priestoroch sa sústredujú všetky naše aktivity. V poslednom období sme nadviazali spoluprácu so Spišskými Hanušovcami, odkiaľ k nám prichádza súbor a my máme možnosť ísť do Hanušoviec.

V minulom roku za podpory Spolku sme opravili základy našej klubovne, aby nám voda netiekla do nich. Potrebovali by sme ďalšie finančné prostriedky na dokončenie tejto opravy.

Čo sa týka otázky štúdia našej mládeže na Slovensku, som si vedomy toho, že naša mládež sa aspoň spočiatku nemôže rovnať domácim a na skúškach zaostáva za nimi. Preto by som navrhoval, aby sa namiesto skúšok zaviedli pre našich uchádzacov pohovory. Verím, že keby boli prijatí na štúdiá, rýchlo dobehnú zameškané a budú úspešne študovať. Som prevedený, že im nechýba usilovnosť a chuť do učenia.

Rad by som sa ešte pozastavil nad jednou vecou našich krajanov, ktorých na dnešnom zjazde v mojom veku je dosť veľa. Kým my sme pracovali, mali sme možnosť prostredníctvom ústredného výboru vybaviť si liečebné pobytu na Slovensku. Teraz, keď už sme starší a chorí, nemáme takúto možnosť a je to smutné. Je to nepochopiteľné, ale počítam s tým, že ten návrh spolu kladne vybavíme.

Na našich základných školách na Spiši sa učí dejepis, ktorý sa neopiera o pravdivé fakty z našej minulosti. Robí sa to za súhlasu riadiťelov škôl. Preto chcel by som sa obrátiť na všetkých, ktorí nám môžu pomôcť, aby našim deťom nevnucovali nepravú história. Ved' my máme svoje dejiny, ktorých sa nemusíme báť a ani sa za ne hanbiť, tým viac v časoch, keď smerujeme do EÚ. Na záver by som chcel pozvať všetkých prítomných krajanov na Fašiangy – ostatki, ktoré chceme zorganizovať v našej klubovni.

ŠTEFAN KARLÁK
delegát MS SSP
z Jablonky

Vážení prítomní. Naša miestna skupina Spolku prežívala nedávno ťažké obdobie, keď nám farský úrad chcel preložiť slovenskú sv. omšu na popoludňajšie hodiny. Po viacerých stretnutiach nám nakoniec nanutili nový termín sv. omše o 8.15 hod. Pri tejto príležitosti chcem podakovať tajomníkovi ÚV SSP za jeho osobnú pomoc pri riešení tohto problému. Mrzí ma, že naši neprajníci nám robia také ťažkosti, ktoré sa niekedy nedajú ani vydržať.

Chcel som ďalej hovoriť o činnosti Spolku sv. Vojtecha na Orave, ktorého som predsedom, ale sústredím sa len na problémoch spojených s prepravou kníh a rôznych tlačových materiálov SSV zo Slovenska cez hranicu v Chyžnom. Ide o to, že Colný úrad v Chyžnom nechcel pustiť tieto materiály cez hranicu.

Našťastie vďaka nášmu tajomníkovi sa aj tento problém podarilo vyriešiť, hoci to stalo nemálo námaha.

Na záver by som chcel v mene našich krajanov požiadať tu prítomných vzácných hostí zo Slovenska, aby nám pomohli získať finančné prostriedky na výstavbu Domu slovenskej kultúry v Jablonke. Chcem súčasne ubezpečiť, že budem aj osobne hľadať vhodný pozemok, ktorý by sa dalo kúpiť pre potreby výstavby slovenského kultúrneho centra v našej obci.

ANDREJ SKUPÍN
delegát
z Novej Belej

Počúval som všetky príspevky, ktoré tu odzneli, ale jedna vec bola opomenutá. Naše územie Spiša a Oravy, bolo za súhlásu Beneša pripojené k Poľsku a Sliezko zasak Česku. Skončila sa druhá svetová vojna, my sme dúfali, že zostaneme pri Slovensku. Ja by som nevedel, ako to vtedy naozaj bolo, keby nie článok dr. Andráša v Živote, ktorý napísal, že keby Slováci to nedali, tak by Poliaci nevzali. Ako to tak mohli urobiť, keď nepoznali naše pomery. Na našom území žijú Slováci, preto ako môže niekto povedať, že my hovoríme po poľsky. To nie je pravda. My predsa hovoríme po spišskej. Koľko malých detí rozpráva dnes už po poľsky, nie ako my v minulosti, čo sme hovorili len nárečím.

Ked' sa rozpadlo Československo tešili sme sa, že nás Slovensko zoberie k sebe. Môj nebohý otec nám povedal: synovia, pamäťte si, ja som Slovák a aj vy máte byť Slováci. Keby nespadlo lietadlo s M. R. Štefánikom, nikdy by sme neboli pri Poľsku, on by to nedovolil.

DOMINIK SURMA
podpredseda
ÚV SSP

Viackrát sa tu hovorilo o finančných prostriedkoch, ktoré Slovenská republika vynaložila pre náš Spolok. Ja viem, že sú to veľké kvóty, ale obyčajne krajania ich necítia. Často sa stretávam s krajanmi a počujem, že majú pocit opustenosť. Stále mi hovoria, že tej pomoci zo Slovenska sa nám nedostáva. Ja by som chcel poukázať na tie dobré príklady, ako učiteľ slovenčiny, že sa nám niečo aj žiakom a učiteľom dostáva. Po prvej, zúčastňujeme sa každoročne kurzov na Slovensku, ktoré nám pomáhajú udržiavať kontakt so Slovenskom a slovenským slovom, čo je veľmi dôležité pri vyučovaní. Po druhej, každý rok skupinka 18 detí, najčastejšie z Krempáčov, Novej Belej a naposledy aj Jurgova, sa zúčastňuje štandardnejovej školy v prírode v Detvianskej Hute na Slovensku. Po tretie, dostávame občas nejaké slovenské knihy. Najčastejšie tolko, koľko vládzeme uniesť v kufroch, lebo je to počas kurzov. Po štvrté, vďaka týmto cestám máme kontakt s predstaviteľmi Slovákov z iných krajín a vďaka tomu sme sa dozvedeli, že Slovensko môhlo napr. postaviť školu v Chorvátsku, obnovilo budovu slovenského kultúrneho domu v Báčkom Petrovci v Juhoslávii, posielajú asú šest učiteľov na Ukrajinu, do Maďarska. Tito učitelia prinášajú so sebou videá, televízory, počítače a knihy. Žiaľ, takej pomoci sa nedostáva nám a pokial viem, naše požiadavky na Slovensko stále idú. Ja som už neraz pripravoval zoznam školských pomôcok, ktoré by nám uľahčili prácu. Človek naozaj nevie, či to nieko číta alebo nie. Pripravovali sme už najmenej desaťkrát také zožnamy. Napr. nám chýbajú učebnice. Učíme zo slovenských učebníc, ktoré boli vydané ešte pred rokom 1989, ale máme aj zopár nových exemplárov. Je to problematické, lebo napr. chec-

me čítať nejakú čítanku a jeden žiak to má v učebnici a druhý nie. Jeden má o pánožkovej kravícke a druhý má o dedovi mrázovi atď. Takže sú to také niekedy smiešne situácie. Viem, že financie všade chýbajú, ale pre Slovákov v zahraničí chýbať nemôžu, lebo sa ľahko môže stať, že keď peniaze budú, nebude ich komu dať. A o našej prítomnosti budú svedčiť už iba náhrobné kamene, žiaľ nie vždy slovenské.

Z ďalších akcií spomieniem ešte organizovanie zájazdov pre deti na Slovensko, ktoré hradí často ústredný výbor, či prázdninové pobytiny na Slovensku. V minulom roku sme do konca zorganizovali v Novej Belej kurz hry na fudové hudobné nástroje. Tento rok sme zorganizovali diskotékou pre deti, ktoré sa učia slovenčinu v základnej škole a gymnáziu v Krempachoch a Novej Belej. To sú také príklady, že predsa treba niečo podnikať aj v tejto neutešenej dobe. Chcel som ešte poznámenať, že jediná slovenská škola, ktorá v podstate už nie je slovenská, sú tam iba paralelné slovenské triedy, je v Novej Belej a v súčasnosti má len 37 žiakov. Nemáme však nultý ročník a v prvej triede sú len dvaja žiaci. No a v takejto situácii, keď máme málo žiakov, dochádza k spájaniu tried, prvej s druhou, piatej so štvrtou ap. Takáto situácia odráduje viacerých rodičov, aby posielali na slovenčinu svoje deti, lebo vraj žiakom sa nevenuje dostatočná pozornosť, pretože sa treba zaoberať dvoma triedami naraz. Tým sa vraj znižuje úroveň vyučovania. Napriek tomu je u nás v škole aj tak najviac slovenčiny. Od prvého až po tretí ročník učíme všetko po slovensky, samozrejme okrem poštiny. Vo vyšších ročníkoch sa deti učia hudobnú, výtvarnú výchovu, informatiku, techniku a telesnú výchovu po slovensky a ostatné predmety po poľsky. Deti začínajú vyučovanie vždy modlitbou, ktorá je v slovenčine, a všetky kultúrne podujatia v škole sú v slovenčine a poštine. Musíme si však odpovedať na otázku, ako zvýšiť záujem detí o slovenčinu. Hovorilo sa veľa, ale predsa, takýto návrh nepadol. A predsa keď my o tom nebudem hovoriť, nikto to za nás neurobí.

UZNESENIE XI. ZJAZDU SSP

1. Vo veciach základnej činnosti:

XI. zjazd Spolku Slovákov v Poľsku zohľadňujúc návrhy prihlásené v priebehu predzjazdovej kampane, správu ustupujúceho ústredného výboru a návrhy prihlásené počas rokovania, kladne hodnotí doterajšie výsledky a základný smer činnosti Spolku.

Zjazd udeľuje absolutórium ustupujúcemu ústrednému výboru a zavážuje všetky organizačné štruktúry Spolku Slovákov v Poľsku k aktívnej činnosti v prospech slovenskej menšiny v Poľsku.

Zjazd zavážuje všetky organizačné štruktúry:

- k starostlivosti o vyučovanie slovenského jazyka na jednotlivých školách na Spiši a Orave,
- k vyvíjaniu úsilia pre zavedenie slovenských bohoslužieb v ďalších obciach na Spiši a Orave a k starostlivosti o krajanských farníkoch v obciach, v ktorých slovenské bohoslužby už sú,

- k rozvíjaniu slovenského kultúrneho dedičstva a ochrane slovenských kultúrnych pamiatok na Spiši a Orave.

XI. zjazd Spolku Slovákov v Poľsku sa obracia na Sejm PR so žiadostou o čo najrýchlejšie schválenie zákona o ochrane národnostných menšíň v Poľsku. XI. zjazd zároveň vyjadruje presvedčenie, že v novom zákone, ktorý rieši právny stav národnostných menšíň v Poľsku, by mali byť určené aj podmienky tvorenia a financovania z verejných zdrojov kultúrnych zariadení národnostných menšíň. Zjazd sa obracia aj na Odbor národnostných menšíň Ministerstva vnútra a administratívy PR o urýchlenie prác na zriadení účelového fondu, ktorý bude podporovať investície v oblasti kultúry národnostných menšíň. Zjazd konstatuje, že ďalší rozvoj a zachovanie tradičnej kultúry slovenskej národnostnej menšiny v Poľsku nie je možný bez zmeny štátnej politiky v tejto oblasti.

Zjazd pozitívne hodnotí doterajší meritórny prístup Odboru národnostných menšíň Ministerstva kultúry PR k problematike národnostných menšíň v Poľsku, avšak so znepokojením prijíma informácie o opäťovnom obmedzení finančných prostriedkov určených na podporu národnostných menšíň v Poľsku. Zjazd sa preto obracia na Ministerstvo kultúry PR, aby opäťovne podrobilo analýze možnosti rezortu v tejto oblasti.

Zjazd sa obracia na slovenské zastupiteľské úrady v Poľsku, aby si vo väčšej mieri než doposiaľ všímali podmienky činnosti, aké má slovenská menšina v Poľsku. Zjazd s uspokojením prijíma fakt zriadenia Generálneho konzulátu Slovenskej republiky v Krakove.

Zjazd sa obracia na Národnú radu Slovenskej republiky, aby problematike starostlivosti o zahraničných Slovákov venovala náležitú pozornosť a spela k tomu, aby riešenia s tým spojené sa vyrovnali starostlivosti iných európskych štátov o svojich rodákov v zahraničí. Zjazd sa zároveň obracia na ďalšie ústavné orgány Slovenskej republiky, aby otázkam spojeným s podporou slovenskej menšiny v Poľsku venovali zvláštnu pozornosť.

Zjazd pozitívne hodnotí zriadenie Generálneho sekretariátu pre zahraničných Slovákov pri Úrade vlády SR a očakáva, že táto ustanovenie sa natrvalo udomáčni v štruktúre štátnej správy SR a bude aktívnejšie pôsobiť v prospech slovenských národnostných menšíň žijúcich v blízkom okolí.

2. V školských otázkach:

XI. zjazd SSP vyjadruje znepokojenie situáciou v oblasti školstva a zavázuje ústredný výbor, aby venoval zvýšenú pozornosť otázkam vyučovania slovenského jazyka na základných školách, gymnáziách a v lúčku v Jablonke. Zjazd odporúča vynaložiť maximálne úsilie pre rozšírenie vyučovania slovenčiny v jednotlivých obciach na Spiši a najmä na Orave. Zjazd taktiež odporúča ústrednému výboru, aby urobil podrobň analýzu terajšieho stavu a pripravil návrh na obnovenie slovenskej výučby v Jablonke a v ďalších oravských obciach.

Zjazd s uznaním hodnotí prácu učiteľov slovenského jazyka a vyzdvihuje zásluhu kolektívu krajanských autorov učebních slovenského jazyka, ktoré vydáva Školské a pedagogické nakladateľstvo vo Varšave. Zjazd odporúča pokračovať v práciach na rozšírení foriem výučby slovenského jazyka prostredníctvom didaktickej podpory, organizovania zájazdov a letných táborov na Slovensku a obracia sa na Ministerstvo národného vzdelávania PR a Ministerstvo školstva SR o podporu v tejto oblasti. Zjazd odporúča taktiež ústrednému výboru SSP, aby v maximálnej mieri podporoval krajanskú mládež pri uchádzaní sa o štipendiá na stredných a vysokých školách na Slovensku.

3. V otázkach kultúrnej činnosti:

Zjazd pozitívne hodnotí program výstavby centier slovenskej kultúry na Spiši a Orave a odporúča Ústrednému výboru SSP, aby vyvinul všetko možné úsilie pre dokončenie Domu slovenskej kultúry v Kacvíne na Spiši a čo najrýchlejšie začať výstavbu podobného Domu slovenskej kultúry v Jablonke na Orave. Zjazd kladne hodnotí doterajšie výsledky práce SSP v oblasti organizovania programových kultúrnych podujatí: folklórnej prehliadky „Fašiangy – ostatki“, Dňu slovenskej kultúry, prehliadky dychových orchestrov, recitačnej súťaže „Deň slovenskej poézie a prózy“ a súťaže „Poznaj vlast svojich predkov“, ako aj širokú vydavateľskú činnosť a organizovanie výstav v Galérii slovenského umenia v sídle ÚV v Krakove. Zjazd zároveň odporúča Ústrednému výboru SSP, aby opäťovne vyvinul úsilie pre obnovenie činnosti klubovní, zvýšenie ich štandardu a zaistenie v nich atraktívnej kultúrnej ponuky.

4. V cirkevných otázkach:

XI. zjazd SSP sa obracia na synodu krakovských biskupov, aby naplnila § 18 zmluvy medzi Poľskou republikou a Svätou stolicou vo

veči realizácie národnostných práv slovenskej menšiny žijúcej v Poľsku. Zjazd vyslovuje presvedčenie, že bohoslužby v slovenskom jazyku zohrávajú dôležitú úlohu v národnom živote Slovákov bývajúcich v spišských a oravských farnostiach. Zjazd upozorňuje kompetentných činiteľov na skutočnosť, že možnosti odbavovania slovenských bohoslužieb sú nadálej obmedzené a žiada o ich zavedenie v ďalších obciach na Spiši a Orave.

5. V organizačných záležitostiach:

XI. zjazd SSP zavázuje Ústredný výbor a Obvodné výbory SSP, aby hlavnou organizačnou úlohou Spolku v novom volebnom období bola aktivizácia jednotlivých miestnych skupín, starostlivosť o stav členskej základne a najmä zapájanie mladých ľudí do krajskej činnosti. Zjazd odporúča venovať zvlášť veľkú pozornosť menším miestnym skupinám, najmä na Orave.

6. V oblasti programovej činnosti XI. zjazd odporúča:

1. Rozvíjať a rozširovať spoluprácu SSP so všetkými ustanovizňami zaoberajúcimi sa problematikou národnostných menšíň v Slovenskej republike, Poľskej republike a na európskej pôde. Sústavne konzultovať a spolupracovať s inými národnostnými a etnickými menšinami v Poľsku.
2. Usilovať a o rozšírenie právomocí vyplývajúcich z preukazu zahraničného Slováka. V súvislosti s tým podnikať kroky smerujúce k udeľovaniu dvojitého občianstva Slovákom žijúcim v Poľsku.
3. Naliehavo riešiť aktuálne problémy spojené s odbavovaním slovenských bohoslužieb v Jablonke na Orave.
4. Podporovať aktivity mladej generácie Slovákov žijúcich na Spiši a Orave a organizovať pre nich – v širšej mieri než doteraz – letné tábory a pobytu na Slovensku, ako aj rôznorodé didaktické výlety.
5. Pokračovať v úsilí smerujúcom k vytvoreniu stredísk slovenskej kultúry a izeb národnej pamäti na Spiši a Orave.
6. Závisle od finančných možností zmodernizovať a doplniť vybavením existujúce klubovne a vymeniť tabuľe na klubovniach. Spracovať súpis slovenských historických pamiatok na Spiši a sústavne evidovať i monitorovať javy, ktoré ohrozujú ich existenciu.
7. Poskytovať pomoc folklórnym súborom a divadelným krúžkom pri príprave nového repertoáru, aby sa zvýšila ich umelecká úroveň..
8. Vypracovať projekty kultúrnej a organizačnej činnosti a uchádzať sa o finančné prostriedky z rôznych grantov a nadácií.
9. Venovať na stránkach časopisu Život väčšiu pozornosť problematike slovensko-poľského pohraničia.
10. Podniknúť kroky smerujúce k vytvoreniu slovenského spravodajstva v regionálnej TVP a obrátiť sa na slovenské médiá, aby častejšie prezentovali problematiku slovenskej národnostnej menšiny žijúcej v Poľsku.
11. Riešiť problémy uchádzcačov o štúdium na stredných a vysokých školách na Slovensku a všemožne podporovať absolventov stredných škôl, aby mali možnosť študovať na vysokých školách.
12. Vyriešiť otázky právneho charakteru týkajúce sa podpory Ministerstva školstva SR poskytovanej jednotlivým školám, v ktorých sa vyučuje slovenský jazyk, najmä formou didaktickej podpory a učebných pomôcok.

V otázke stanov SSP:

XI. zjazd SSP schvaluje návrh komisie stanov XI. zjazdu SSP a splnomocňuje Ústredný výbor SSP, aby registroval nové jednotné znenie stanov.

POZDRAVY K XI. ZJAZDU

MINISTERSTWO KULTURY
I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Warszawa, dnia 24 stycznia 2003 r.

Prof. dr. hab. Józef Ciągwa
Przewodniczący Zarządu Głównego
Towarzystwa Słowaków w Polsce

Szanowny Panie Prezesie,

Pragnę uprzejmie Panu podziękować za zaproszenie do udziału w obradach XI Zjazdu Krajowego Towarzystwa Słowaków w Polsce. Z przykrością muszę Pana powiadomić, że wcześniej podjęte zobowiązania uniemożliwiają moje uczestnictwo w tym znaczącym dla społeczności słowackiej wydarzeniu.

Korzystając z okazji pragnę złożyć na ręce Pana Przewodniczącego wyrazy uznania dla wszystkich członków Towarzystwa Słowaków w Polsce za wieloletnią, aktywną działalność na rzecz pielęgnowania i podtrzymywania słowackiej tożsamości kulturowej w naszym kraju. Działania te pozwalają przełamywać bariery, uprzedzenia i zakorzenione stereotypy wśród naszych społeczności.

Raz jeszcze dziękując Panu Prezesowi za zaproszenie życzę Państwu pomyślnego przebiegu obrad.

Z wyrazami szacunku

**dyrektor Departamentu
kultury mniejszości Narodowych**
Krzysztof Cwetsch

ZWIĄZEK UKRAIŃCÓW W POLSCE Warszawa, 24 stycznia 2003 r.

**XI Krajowy Zjazd
Towarzystwa Słowaków w Polsce**

W tym szczególnym dla Waszej organizacji dniu, jako przedstawiciele bratniej mniejszości ukraińskiej pragniemy życzyć Wam udanych obrad, podjęcia trafnych decyzji dla dobra społeczności Słowaków w Polsce.

Ukraińcy z Polski, od lat z uwagą i uznaniem odnoszą się do działalności Waszej organizacji, dzięki zrozumieniu i otwarciu na

współpracę nasze organizacje miały okazję ze sobą współpracować, wspólnie występowali na rzecz obrony praw mniejszości narodowych, reagowały na niekorzystne dla nas posunięcia w polityce państwa. Przykładów wspólnych wystąpień jest wiele, od zmagań wokół budżetu i dotacji przekazywanych na działalność kulturalną, po obecność w mediach.

Szanowni Państwo,

pomimo faktu zamieszkiwania w różnych regionach Polski Ukraińcy z dużym zainteresowaniem odnosili się do organizowanych przez Towarzystwo Słowaków imprez kulturalnych, doceniali rozwój wydawnictw w języku słowackim. Z szacunkiem przyglądaliśmy się jak rozwijaliście bazę i infrastrukturę.

Nasza współpraca, możliwości wymiany doświadczeń, rozumienie potrzeby i znaczenia wzajemnego wspierania się okazały się ważnym czynnikiem w procesie budowania lobby na rzecz zachowania tożsamości kulturalnej i narodowej środowisk mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce.

W dniu XI Zjazdu pragniemy zapewnić, iż nadal macie w nas przyjaciół, możecie liczyć na współpracę, poparcie i zrozumienie.

Pragniemy również złożyć wyrazy uznania dotychczasowym władzom organizacji, które działając w trudnych warunkach mogą po szczerzyć się znacznymi osiągnięciami. Całemu aktywowi społecznemu życzymy szczęścia i satysfakcji z dokonań.

Z życzeniami sukcesów na przyszłość.

W imieniu Zarządu Głównego Związku Ukraińców w Polsce

Piotr Tyma
sekretarz Zarządu Głównego

Miron Kertyczak
prezes Związku

Zarząd Główny
Towarzystwa Słowaków w Polsce

24. 01. 2003 r.

Serdecznie pozdrawiam uczestników XI Krajowego Zjazdu Towarzystwa Słowaków w Polsce i życzę owocnych obrad. Mam nadzieję, że współpraca Towarzystwa ze środowiskiem słowacystycznym w Krakowie będzie się dalej rozwijać ku obopólniej korzyści. Łączę wyrazy poważania.

Maryla Papierz

PREHĽAD PODUJATÍ NA ORAVE V ROKU 2003

- 27.4. (MsKS Dolný Kubín) – Kubínske krpčeky – krajský festival detského folklóru.
- 1.-4.5. (Oravský Podzámok) – Odomykanie Oravského hradu a Thurzov remeselnícky jarmok.
- 18.5. (Novot) - Chválme piesňou Pána - medzinárodný festival mládežníckych speváckych zborov.
- 6.6. (Trstená) - Dilongova Trstená - celoštátna recitačná súťaž.
- 21.-22.6. (Trstená, kolkáreň) – Celoslovenské finále mestských liga v kolkoch.
- 27.6. (Oravský hrad) - Nočná prehliadka Oravského hradu.
- 5.-6.7. (Oravský Podzámok) - XII. Oravský divadelný Podzámok - prehliadka divadelných súborov.
- 6.7. (Trstená) - Trstenská krídlovka - festival dychových hudieb.
- 12.-13.7. (Trstená) - Spievame Márii - festival mládežníckych a chorálnych zborov.

- 12.-13.7. (Malatiná) - III. Bačovské dni - podujatia v rámci Dňa tradičnej ľudovej kultúry.
- 19.7. (Veličná) - VI. Folklórne slávnosti dolnej Oravy - ľudový jarmok a folklórny festival.
- 27.7. (Sihelné) - XI. folklórne slávnosti pod Babou horou - medzinárodný festival.
- 1.-3.8. (Zuberec, Orav. B. Potok) - XXVIII. podroháčske folklórne slávnosti - medzinárodný festival.
- 12.-14.9. (Or. Polhora, D. Kubín, Rabča) - Gajdovačka 2003 - medzinárodný gajdošský festival.
- 25.-28.9. (Dolný Kubín) - Hviezdoslavov Kubín - celoštátna súťaž v prednese poézie, prózy a div. poézie.
- 19.10. (Krivá) - XII. muzikanti slovenskí - súťažná prehliadka harmonikárov a heligonákov.
- 16.11. (Or. Veselé) - VI. Vo Veselom veselo - galaprogram ľudových hudieb, spevákov, inštrumentalistov a rozprávačov.
- 21.12. (KD Zuberec) - XIV. oravské Vianoce – medzinárodná súťaž detských betlehemských skupín.

V našom putovaní za krajanskými jubilantmi sme tentokrát zavítali do Falštína, kde sme navštívili dva manželské páry Žofiu a Andreja Klimčákovcov a Máriu a Jozefa Čajkovcov. Klimčákovci oslavili 45. a Čajkovci 40. výročie sobáša.

ANDREJ A ŽOFIA KLIMČÁKOVCI

Žofia sa narodila 26. októbra 1937 v slovenskej rodine Márie a Vojtecha Milaniakovcov vo Falštíne. Mala päť sestier a dvoch bratov, ktorí už dnes, žiaľ, nežijú. Sestra Marta žije so svojou rodinou v Mizernej, Helena v Dzherzoniove, Mária v Lapšanke a Anna, podobne ako Žofia, ostala v rodnej obci. Detstvo ubehlo Žofii na školskej dochádzke a na pomáhaní rodičom v domáčich a poľných práchach. - Kedysi deti nemali veľa času na hranie - podotýka. - Nemali sme také pekné hračky, aké majú dnes moje vnúčence. Po skončení školskej dochádzky ostala doma. V nedele sa stretávala s kamarátkami, s ktorými občas chodila na zábavy. Dost zriedkavo, lebo tie sa konali len pri väčších sviatkoch. Tak si mohli spríjemniť čas a odtrhnúť sa od každodenných povinností.

Andrej sa narodil 28. júla 1933 v slovenskej rodine Andreja a Márie Klimčákovcov. Má brata Štefana, ktorý žije v Jastrzebi a sestru Margitu, ktorá býva vo Falštíne. Cez vojnu navštievoval slovenskú základnú školu a potom pári tried poľskej. Po skončení poviňnej školskej dochádzky ostal na gazdovstve. Ako mládenec si privyrábal na živobytie v lesoch. Roky sa mímali a Andrej začal pomýšľať na manželstvo. Kedže vo Falštíne bolo veľa šumrných dievčat, vybral si jedno z nich.

Spojili svoje osudy

Andrej svoju budúcu manželku Žofiu poznal od detstva, vedľívali v jednej dedine. Po krátkej známosti sa rozhodli spojiť svoje osudy. - Kedže u nás vo Falštíne neboli kostol, patrili sme k fridmanskej farnosti. Tam sme sa teda aj sobášili. Všetci svadobčania nasadli na vozy a v dlhom spievode išli do Fridmana. Po ceste sa spievalo, hudba hrala a všetkým bolo veselo - hovorí Andrej.

Svadbu mali priemernú, ale nič na nej nechýbalo. Bolo čo zajest, ale aj vypíti si. - Svadby v minulosti bývali vo všedný deň, my sme mali v stredu - hovorí Andrej, - a do tanca nám vyhrávala ľudová, sláčiková kapela. Po sobáši svadobčania išli na hostinu najskôr k mladej a až podvečer odprevadili mladomanželov do ženíchovho domu.

Po svadbe Žofia prišla za nevestu ku Klimčákovcom a spolu s Andrejovými rodičmi hospodárieli na nevelkom hospodárstve. Postupne sa im narodili štyri deti: synovia Andrej, Ján, Róbert a dcéra Anna. Museli sa poriadne obrácať, aby zabezpečili obživu pre seba a rodinu. Hoci im nebolo ľahko, začali aj pomýšľať na stavbu nového domu a hospodárskych budov. Práve v tomto období otvorili v Novom Targu obuvnícky závod, kde sa zamestnala aj Žofia. Prvý rok bola nútene chodiť pešo päť kilometrov do Fridmana a späť, odkiaľ závodný autobus odvážal robotníkov. Potom už premával autobus už aj cez Falštín. Spolu so Žofiou chodili týmto autobusom aj jej deti do fridmanskej školy, lebo vo Falštíne je len prvý stupeň ZŠ. Deti z vyšších ročníkov navštievujú školu vo Fridmane.

V roku 1971 postihlo rodinu Klimčákovcov veľké nešťastie. Ich najstarší syn Andrej, vtedy trinásťročný, tragicky zahynul cestou zo školy domov. Celá rodina ľahko prežila túto nečakanú stratu. Museli sa však naučiť žiť bez neho a myslieť na ostatné deti.

V 1973 roku začali Klimčákovci stavbu domu a o päť rokov sa doň aj nastahovali. Postupne si vybudovali aj hospodárske stavby. Boli to pre nich ľahké roky, ktoré si vyžiadali veľa sebazaprenia a obetavosti. Odrazilo sa to neskôr na zdraví Žofie, ktorá bola od 1982 na invalidnom dôchodku. Dnes sú už obaja manželia na zaslúženom dôchodku. Spoločne hovoria, že dnes sa im žije ľahšie, len aby bolo zdravie. Deti

Manželia Žofia a Andrej Klimčákovci

sa im postupne osamostatnili a založili si svoje rodiny. Syn Ján žije s rodinou v Nedeci, dcéra Anna sa vydala vo Falštíne a Róbert so svojou rodinou býva spolu s rodičmi.

Nadálej gazdujú, lebo sú na to zvyknutí, aj keď sa to nevypláca. Oni si však nevedia predstaviť život bez práce na gazdovstve. Andrej, aj keď má problémy s chôdzou, vždy sa tmolí po dvore a musí niečo robiť.

Krajanská činnosť

Okrem práce na gazdovstve a starostlivosti o rodinu si manželia vždy našli čas na krajanskú činnosť. Krajan Klimčák je od roku 1983 predsedom Miestnej skupiny SSP vo Falštíne. Uvažuje, že by bolo načas odovzdať túto funkciu niekomu mladšiemu. Činnosť MS totiž z roka na rok čoraz viac ochabuje. Mladí, žiaľ, nemajú o to záujem. Odkedy je predsedom, každý rok zbera predplatné na Život a doručuje ho krajanom. V posledných rokoch to robí zaňho manželka, kedže sám zo zdravotných dôvodov už nevládze.

Významne sa podieľal aj na práchach v prospech svojej obce: bol členom riaditeľskej rady i obchodnej komisie a už 45 rokov je členom hasičského zboru, v ktorom zastáva funkciu pokladníka. Za svoju obetavosť a dlhorocné členstvo v požiarickom zbere bol vyznamenaný striebornou a zlatou medailou za zásluhy.

Manželia Klimčákovci to v živote nemali ľahké, no napriek tomu si zachovali optimizmus. V ich rodine cítia lásku a porozumenie. Nikdy tiež nezabudli na svoj slub, ktorý si pred 45 rokmi povedali. Vždy sa podporovali a vedeli, že sa môžu na seba spoľahnúť. Manželom, ktorí len vkočili na spoločnú cestu života odkazujú, aby sa vždy podporovali a mali pre seba dobré slovo. Potom aj život je ľahší.

Dnes im starobu spríjemňuje šesť vnukov. My prajeme manželom Klimčákovcom veľa zdravia, lásky a šťastia, a aby sa dožili v rodinnom krahu ešte veľa krásnych spoločných výročí.

MÁRIA A JOZEF ČAJKOVCI

Keď počujem meno Čajka, hned sa mi to spája s Hviezdoslavom a jeho Hájnikovou ženou. Vedľa Hviezdoslavovi Čajkovci museli čeliť utláčaniu zo strany páнов a zdolať mnoho ľahkostí. Ani naši jubilanti to tiež nemali v živote ľahké. Museli prekonáť nejednu strasť, ktorú im život postavil do cesty.

Mária sa narodila 15. mája 1937 v rodine Márie (rod. Kávovej) a Andreja Tazíkovcov vo Fridmane. Má jedného brata Jozefa, ktorý žije vo Fridmane. Detstvo jej ubehlo ako ostatným deťom. - Neboli to šťastné roky - hovorí Mária - lebo vypukla druhá svetová vojna, počas ktorej prišli o život milióny ľudí. Chodila do slovenskej školy a po jej skončení ostala doma pomáhať na gazdovstve. Ako si spomína, mala niekolko

kamarátok z Krempáčov, s ktorými sa spoznala počas zábav vo Fridmane bud' ich návštev. - Vždy sme si niečo zaspievali, zatancovali a bolo nám veselo, - spomína Mária. Na takýchto zábavách sa stretla aj so svojim budúcim manželom Jozefom.

Jozef sa narodil 4. októbra 1928 ako tretie dieťa v slovenskej rodine Alžbety (rod. Horničákovej) a Andreja Čajkovicov vo Falštíne. Má piatich súrodencov, tri sestry a dvoch bratov. Najstaršia sestra Alžbeta býva s rodinou v Matiašovciach na Slovensku. Mária, Andrej a Margita ostali v rodnej obci, kde si založili vlastné rodiny a sestra Žofia býva s rodinou v Krakove. Detstvo bolo pre Jozefa a jeho súrodencov dosť ťažké. Spolu s rodičmi bývali totiž v prenajímanej dvorskej izbe, keďže otec slúžil vo dvore. Otec zomrel veľmi skoro a zanechal po sebe vdovu so šiestimi deťmi, ktorí sa mohli spoľahnúť len na seba. Hoci im nebolo ľahko poradili si, postupne si postavili dom. V súvislosti so školou si Jozef spomína, že vo Falštíne učil do roku 1938 aj gazda z Fridmana Galík. Vyučoval len v zime, keď neboli poľné práce. Za vyučovanie mu neplatili, len ho stravovali, každý deň v inom dome, kde boli školopovinné deti. - Ked' si spomeniem na detstvo a mladosť, aké to boli ťažké časy a porovnám s tým, čo dnes majú mladí, je to obrovský rozdiel. Ja som zažil veľa biedy a musel som od skorej mladosti zarábať na živobytie. Dnes si to mladí ani nevedia predstaviť, - hovorí Jozef. V čase, keď Jozef vyrastal, bol vo Falštíne panský dvor, v ktorom pracovali všetci Falštiňčania. Až po druhej svetovej vojne bola pôda rozdelená medzi obyvateľov Falština. Vtedy aj Čajkovci dostali svoju pôdu a mohli na nej hospodáriť. - Nebolo toho veľa, preto som musel privyrábať, aby sme nejako prežili, - hovorí Jozef. Chytil sa každej roboty, aká mu prišla pod ruku.

Manželstvo a rodina

Život na dedine bol vtedy dosť jednotvárny, preto nie div, že mládenci si nekedy zabehli do susedných dedín, napr. na zábavu. Aj Jozef spolu s rovesníkmi zašiel občas do Fridmana, kde sa mu isté dievča veľmi zapáčilo. Ani Márii, lebo tak sa volala, neboli Jozef ľahostajný, a tak sa onedlho rozhodli spojiť svoj osud. Svadbu mali 27. júna 1961 vo Fridmane. Svadobná hostina bola ako sa patrí. Svadobčania sa mohli do vôle najest, napíť a natancovať sa.

Potom prišiel každodenný život. Mária sa naťahovala k Jozefovi a jeho matke vo Falštíne. Život im doprial dve dcéry, Máriu a Annu. Jozef sa vždy snažil zabezpečiť rodine čo najlepšie podmienky, preto len čo ukončil poľné práce, odchádzal do roboty mimo obec. Pracoval zopár rokov na stavbe ciest a potom desať rokov na stavbe mostov. Mária sa starala o deti, dozerala na gazdovstvo a starala sa o manželovu mamu. Postupne si postavili nový dom a hospodárske stavby. Deti sa osamostatnili a založili vlastné rodiny. Obidve dcéry bývajú so svojimi rodinami v rodnej obci. Pri výstavbe im pomáhal aj Máriin otec a brat. Raz keď sa vracali z roboty, otec zrazu nedaleko Falština padol na zem a na mieste zomrel. Bol to pre Máriu bolestný úder, ale, ako dnes hovorí, treba bolo žiť dalej. Dnes sú už obidvaja manželia na zaslúženom dôchodku. Zdravie im už neslúži, ako voľakedy, ale optimizmus ich neopúšťa. Mária mala reumu, s ktorou si nevedela poradiť. Niekoľko jej poradil, aby išla na pút do Litmanovej. Tak aj urobila a tvrdí, že viera jej pomohla v boji s chorobou. Počas rozhovoru nám Jozef povedal, že dnes sú starší ľudia v lepšej situácii, lebo majú dôchodky. V pamäti sa mu vynorila aj scéna, keď do ich dediny prišli páni z mesta a ktorí si dal babke sladkosti, ktorá mu za to ruky bozkávala a hovorila, aby mu Boh dal zdravie. - Dnes sa ľuďom žije lepšie, aj keď vývin smeruje k horšiemu. Mnohí mladí ľudia nemajú prácu a ani reálnu šancu ju nájsť, - hovorí Jozef.

Spoločenská činnosť

Jozef bol dlhé roky veliteľom požiarneho zboru vo Falštíne. Počas jeho pôsobenia postavili v obci hasičskú zbrojnicu, ktorú pred rokom obnovili a pristavili k nej veľkú sálu, v ktorej sa môžu konáť rôzne podujatia. Nedávno dostali Falštiňčania od gminného úradu v Nižných Lapšoch hasičské auto. Jozef za svoju obetavú prácu v prospech požiarníctva v obci získal striebornú a zlatú medailu za zásluhu.

Jubilanti Mária a Jozef Čajkovci

Krajanský život

Slovenčinu sa Mária a Jozef učili v škole, ale ani v ich dome nikdy nechýbala. Od začiatku sú členmi MS SSP vo Falštíne a aktívne sa zúčastňovali na krajanskom živote. Vždy si nájdú čas prečítať náš časopis Život. Je pre nich, ako zdôrazňujú, zdrojom informácií o živote a činnosti ostatných krajanských skupín. - Ja si vždy rada zaspievam po slovensky. Ked' mám možnosť chodím, na krajanské podujatia. V minulosti to bolo častejšie, dnes mi už zdravie tak neslúži, ako voľakedy, - hovorí Mária. V súčasnosti vo Falštíne nie je ani klubovňa. - Keby sme mali moderne zariadenú klubovňu, určite by sa v nej schádzali mladí ľudia, ved' u nás nemajú veľa možností, ako tráviť voľný čas, - hovorí Jozef. Staršia generácia ubúda a s nimi aj slovenčinu, preto treba vyvinúť úsilie, aby sa zachovala.

My prajeme manželom Čajkovcom veľa zdravia a mnoho ďalších krásnych výročí v rodinnom kruhu.

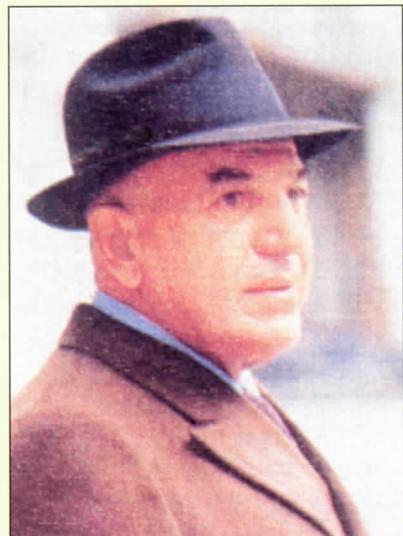
Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

Naša fotohádanka

Naša snímka predstavuje známeho amerického herca gréckeho pôvodu, ktorého často vídavame v poľskej televízii v rôznych kriminálnych filmoch. Iste ľahko uhádnete o koho ide, keď poviešme, že hrá hlavnú úlohu v televíznom seriáli Kojak. Napíšte nám jeho meno a pošlite do redakcie. Medzi autorov správnych odpovedí vyžrebujeme knižné odmeny.

* * *

V Živote č. 3/2003 sme uviedli fotografiu herca Artura Zmijewského. Knihy vyžrebovali: Artur Sikora z Harkabuza, Aneta Kolodejová z Novej Belej a Kinga Ślienteková z Podsklia.

SPOLOČNÁ CESTA ŽIVOTOM

V našom cykle o krajanských jubilantoch chceme dnes našim čitateľom predstaviť životné osudy manželov Viktora a Jozefíny KUCEKOVCOV z Veľkej Lipnice-Skočíky, ktorí vo februári tohto roku oslavili už 57. výročie manželského života.

Jozefína Kuceková, rodená Fitáková, sa narodila 25. júna 1925 vo Veľkej Lipnici. - Som najmladšia z troch súrodencov, - hovorí, - žiaľ, brat Jozef, ktorý býval v Tepliciach v Čechách a sestra Karolína (Barutová) bývajúca v Rabčiciach na Slovensku, už nežijú. Môj otec Jozef Fiták pochádzal z Rabčíc a mama Apolónia (Gombarčíková) bola Lipničankou. Hoci sme mali len nevelké hospodárstvo, bolo na ňom dosť práce aj pre nás, deti. Otec bol totiž invalidom z 1. svetovej vojny, takže sme už odmalička museli pomáhať na gazdovstve. Do poľskej ľudovej školy som chodila v rodnej obci v rokoch 1931 až 1938 a po slovensky nás učil doma otec.

Jozefína po vychodení školy až do vydaja zostala doma, kym jej sestra Karolína sa vydala za Jána Baruta a odišla do Rabčíc. Neskôr sa osamostatnil aj jej brat Jozef, ktorý sa takisto oženil a odišiel bývať do Čiech. Počas nášho rozhovoru si Jozefína zaspomínala aj na tažké obdobie na začiatku roka 1945, kedy ich evakuovali do Podvlnka, kde prečkali niekoľkotýždňové rusko-nemecké boje pri Babej hore a porozprávala o neľahkom období po vojne, kedy sa Orava opäťovne ocitla v Poľsku.

- V tom čase, - spomína, - som už poznala svojho budúceho manžela Viktora Kuceka, ktorý býval nedaleko nás. Vtedy sme ani netušili, že nás osud vystaví na tažkú skúšku. Viktor totiž v roku 1940 narukoval a onedlho odišiel na front. Domov sa vrátil až po dlhých štyroch rokoch. Sobáš sme mali 5. februára 1946 v kostole sv. Lukáša vo Veľkej Lipnici a po svadbe sme začali bývať u manželových rodičov.

Viktor potom začal stavať dom, do ktorého sa presťahovali na jeseň 1951. Postupne prišli na svet ich štyri dcéry: Mária, Angela, Helena a Žofia. Všetky sa už povydávali a bývajú vo Veľkej Lipnici. V roku 1974 zomrela Jozefína mama a o desať rokov neskôr zomrel ako 92-ročný aj jej otec.

Hoci manželia Kucekovi sa museli od začiatku spolužitia poriadne obracať aby uživili rodinu, nestážujú sa. Jozefína popri práci na hospodárstve a starostlivosti o dom a deti robila sezónne v lese, pracovala tiež v obecnom rolníckom družstve. Žiaľ, neskôr ochorela na cukrovku a prešla do invalidného dôchodku. Teraz sa spoločne s manželom teší zo svojich 11 vnukov a 8 pravnukov.

Jozefínen manžel Viktor Kucek sa narodil 20. decembra 1919 vo Veľkej Lipnici.

- Pochádzam, - hovorí, - zo slovenskej rolnickej rodiny Karola a Márie (rod.

Karlákovej) Kucekovicov. Som najstarší z deviatich súrodencov. Mal som šesť bratov a dve sestry. Piatí z nich, František, Štefan, Emília, Emil a Ignáč už nežijú. Brat Alojz s rodinou býva už od skončenia 2. svetovej vojny v Tepliciach v Českej republike, kym sestra Ilona (Vojtušáková), ktorá je vdovou, ako aj najmladší brat Albín, mimochodom mladší o 23 rok, žijú vo Veľkej Lipnici. Do ľudovej školy v rodnej obci som chodil v rokoch 1926 - 1932. Medzičím spolu so súrodencami som musel pomáhať rodičom na hospodárstve. Štefan neskôr odišiel do Ostrova pri Tepliciach, kde si založil svoju rodinu. V Čechách žila aj sestra Emília (Fitáková). Emil býval v Zubrohlave, kde odišiel slúžiť už ako 12-ročný. Potom sa vyučil za mäsiara a oženil sa. František a Ignáč bývali vo Veľkej Lipnici.

Ked sa začala 2. svetová vojna, nevyhol sa jej ani Viktor, ktorý musel na jeseň 1940 narukovať do vojenského útvaru v Dolnom Kubíne. Slúžil v 4. pešom praporu a jeho veliteľ bol por. Merčiak.

- V Dolnom Kubíne, - spomína, - sme absolvovali tvrdý vojenský výcvik. Ked' Nemci 22. júna 1941 napadli Sovietsky zväz, našu jednotku medzi prvými poslali na východný front. Cestovali sme vlakom do Medzilaboriec, potom niekoľko dní peši do mestečka Dobromil na Ukrajine, kde sme absolvovali niekoľkotýždňové školenie. Utvorili sme zmotorizovanú divíziu, ktorá potom išla na front. Ked' došlo k prvým bojom a nočnému ostreľovaniu, bolo nám veľmi ťažko.

Jedna z gulek sa napokon nevyhla ani Viktorovi. Naďaste bol ranený len do nohy. Bolo to krátko pred Vianocami 1941, kedy ho spolu s ďalšími ranenými previezli do nemocnice v Ružomberku, kde zostal až do januára 1942. Po prepustení z nemocnice sa vrátil do Dolného Kubína, kde plnil strážnu službu.

- Do útvaru v Dolnom Kubíne, - pokračuje, - potom rukovali ďalší mladí vojaci, ku ktorým ma pridelili na jeseň 1943. V kasárnach sme však dlho nezostali. Čoskoro nás naložili do nákladného vlaku, ktorý smeroval k Azovskému moru. Po niekoľkých dňoch ich však vysadili pri Golodajovke, odkiaľ mali prekročiť rieku Dniper. Most bol však zničený, takže všetky pokusy preplavili sa cez rieku na člnoch a zaujať bojové postavenie na druhej strane stroskotali. Neobišlo sa, žiaľ, bez obetí na životoch. Pri Dnepri padol o.i. Viktorov dobrý kamarát, guľometčík, Michal Brťaň z Važca. Po tvrdých bojoch ich napokon Červená armáda obklúčila a vzala do zajatia.

- Zaviezli nás do mesta Usman, - pokračuje Viktor, - kde sme v zbernom tábore strávili niekoľko dní. Po dlhom vypočúvaní a preverovaní napokon prišli za nami dôstojníci s návrhom vstúpiť do novovznikajúcej 2. čs. paradesantnej brigády. Po našom súhlase nás

Jozefína a Viktor Kucekovi

previezli do Jefremova, kde sme dostali nové uniformy, zbrane a absolvovali sme tvrdý výcvik, o.i. parašutistické skoky, neskôr z balóna, výšky 1200 metrov, neskôr z lietadiel. Mali sme tiež politické školenia a iný výcvik.

Po zaštolení sa bola brigáda presunutá do Proskurova, potom do Przemyšla, až sa napokon dostali k Duklianskemu priesmyku, kde sa časť brigády zúčastnila Karpatsko-duklianskej operácie.

- Na Dukle, - pokračuje Viktor, - bolo doslovné peklo. Nemci boli dobre zakopaní a zúrivo ostreľovali naše jednotky. Padli tam aj dvaja Lipničania, Karol Bialoň a nejaký Jazovský. Naša jednotka nebola na Dukle. Premiestnili nás letecky na letisko Tri duby pri Zvolene a do prvých bojov v SNP sme sa zapojili pri Detve. Bojovali sme tiež v okolí Starých hôr, pri Banskej Bystrici a inde. Ked' neskôr bola naša jednotka rozpustená, spolu s ďalšími kamarátkami sme sa rozhodli vrátiť sa domov. Spod Ďumbiera sme sa dostali do Nemeckej Eupče, potom cez Brezovicu, Liesek až do Chyžného. Doma som sa sice objavil vychudnutý, zarastený a unavený, ale veľmi šťastný v novembri 1944.

Viktor sa teda po štyroch rokoch mohol konečne zvítať s rodičmi a súrodencami, ktorí snáď už ani neverili, že sa z frontu vráti živý a zdravý. Vojna sa skončila, Viktor sa oženil a Orava bola opäťovne pripojená k Poľsku, takže mnohí krajania začali myslieť o založení svojej organizácie, k čomu došlo v roku 1947. Pri jej vzniku stál aj mladoženec Viktor Kucek. Chodieval na všetky schôdzky a spolu s ďalšími krajanmi, v tom s odbojárom Alojzom Skočíkom, Eugenom Kottom zo Zubrike či Andrejom Cisárikom z Lipnice sa aktívne zapájal do spoločenského hnutia na Orave, ktorému zostal verný dodnes.

Aby zabezpečil svoju rozrastajúcu sa rodinu, odišiel za prácou do Československa. Pracoval o.i. na stavbách v Havírove, potom štyri roky v bani v Jaworzne a neskôr sa zamestnal vo veľkolipnickom družstve „Rofnica svojpomoc,“ kde robil nočného strážnika. Do dôchodku prešiel v roku 1983. Medzičím sa

LÁSKA, BOŽE, LÁSKA...

Každé jubileum v živote človeka je významnou udalosťou, tobôž zlatá svadba, ktorú môžu osláviť len máloktoří. Tentokrát sme sa zastavili v Repiskách - Bryjovom Potoku, kde sme sa stretli s Máriou a Antonom Mačičákovcami, ktorí 3. februára oslavili 50. výročie sobáša. Je zaujímavé, že manželia Mačičákovci, ktorí v súčasnosti bývajú v Chicagu, prišli na svoje jubileum osláviť do rodnej obce. Mali teda príležitosť nielen zaspomínať si na spoločne strávené polstoročie manželského života, ale aj stretnúť sa so svojimi priateľmi a známymi, ktorých už viac rokov nevideli.

Mária sa narodila 1. júna 1936 v rodine Heleny a Bartolomeja Budzovcov. Mala jednu sestru Hélenu, ktorá sa vydala do Jurgova. Detstvo nepatrí k jej najkrajším spomienkam, keďže pripadalo na vojnové obdobie, aj keď to v Repiskách ani veľmi nepocítovali. Po ukončení školskej dochádzky ostala Mária na gázdovstve. Aj keď musela ľahko pracovať, na dievčenské roky rada spomína. Má sa k čomu vracať, k stretnutiam s kamarátkami, rôznym huncútstvam, sobotňajším zábavám a pod. – *Viete v zime sme sa po večerach schádzali na páračkách alebo priádkach. Každý večer sme išli do iného domu. Za nami prichádzali mládenci a šantili. Veselosti a vystrájaniu nebolo konca. Niekoľko sa gázdiné hnevali, najmä keď sa perie rozletelo po celej izbe, ale my sme boli mladí a nám to neprekážalo. Dnes to už mladí takmer nepoznajú, ba ani sa nedržia tak spolu, ako voľakedy,* – hovorí Mária.

Ani nevedno kedy, Mária vyrástla na šumrú devu. Obdivovateľov jej nechýbal a spomedzi nich si zvolila jedného - Antona.

Anton sa narodil 11. augusta 1929 v slovenskej rodine Andreja a Márie Mačičákovcov. Mal dvoch bratov a dve sestry. Bratia Ján, Andrej a sestra Žofia sa vystahovali na Slovensko, kým Helena sa vydala v Repiskách. Detstvo ubehlo Antonovi ako všetkým deťom na školskej dochádzke a pomáhaní rodičom na gázdovstve. Navštievoval základnú školu v Repiskách a neskôr dva roky mešťanku v Jurgove. Veľmi dobre si pamätá učiteľov, ktorí ho učili v mešťanke o. i. Michala Grígera, Cyrila

staral o svoje hospodárstvo, pomáhal manželke pri výchove dcér a aktívne pôsobil v krajančkom hnutí.

Hoci v súčasnosti manželia Jozefína a Viktor Kucekoviči žijú zo svojho skromného dôchodku, nesťažujú sa. Prežili spolu vyše 57 rokov, prekonali mnohé problémy a stojí verejne po svojom boku. K ich peknému životnému jubileu im želáme vela zdravia, šťastia a pokoja v kruhu svojich najbližších.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Kováčika, či Ladislava Kudzbelu. Keď mal sedemnásť rokov, zomrel mu otec, a tak musel hospodáriť sám s mamou. Dá sa povedať, že vzal na seba zodpovednosť za gázdovstvo, čo nebolo ľahké. Aj keď mu povinnosti nechýbali, našiel si čas na zábavu a kamarátov.

Manželia Mačičákovci z jurgovským kaplánom J. Marekom

Spoločný chodniček

Svoju budúcu manželku poznal vlastne od malíčka, veď bývala len päť domov ďalej. Hned sa rozhadol, že Mária bude jeho manželkou, s čím, samozrejme, aj ona súhlasila. Toto pevné rozhodnutie spečatili manželským slubom 3. februára 1953 a vytrvali v ňom dodnes. Po svadbe Mária prišla za nevestu k Antonovi a spolu s ním a jeho matkou začali hospodáriť. Ich sladké aj smutné dni rozveselili deti, ktoré sa im postupne narodili. Majú tri dcéry - Máriu, Hélenu a Emíliu a troch synov - Andreja, Jánu a Antona, ktorým sa snažili zabezpečiť čo najlepšie životné podmienky. Mária šestnásť rokov pracovala v Tanape a popri tom spolu s manželom aj gázdovali. – *Hoci práca bola ľahká, hovorí Mária, dobre sa robilo. Mali sme dobrý kolektív, preto rada spomínam na toto obdobie.* Anton sa venoval chovu a výpasu oviec a deväť rokov viedol salaš. Čas rýchlo utekal a ani sa nenazdali, keď sa deti osamostatnili a založili si vlastné rodiny. Helena a Emília sa vydali do Jurgova, kde žijú so svojimi rodinami, kým Andrej, Ján a Mária zostali v rodnej obci. Spolu s rodičmi v USA býva najmladší syn Anton.

Zámorie

V roku 1993 získali Mačičákovci vízum do USA. Najskôr išla Mária a až po jej návrate sa do Ameriky vybrali obaja manželia aj s najmladším synom. V novembri tohto roku uplynne už pätnásť rokov, ako bývajú v zámorií. Na začiatku im bolo veľmi ľahko, kým si zvykli na nové podmienky, v ktorých museli žiť. Dnes sa tam už cítia ako doma. Pri sebe majú syna s rodinou a aj deti prichádzajú k nim na návštevu. Vo voľnom čase sa stretávajú so znázymi a priateľmi. Počas takýchto stretnutí sa porozprávajú a zaspievajú si. To im pomáha prežiť aj ľahšie chvíle, ktoré im osud prináša v každodennom živote.

Ani v zámorií nezabudli na svoje slovenské korene a slovenčina je vždy blízka ich srdcu, veď vyrástli v slovenskom prostredí. A aj svo-

jim deťom všepovali slovenské povedomie. Od začiatku sú členmi MS SSP v Repiskách a horlivými čitateľmi Života. Náš časopis si predplácajú aj teraz v Chicagu. Nezabúdajú ani na svoju obec a radi podporujú úsilia svojich rodákov v Repiskách, v tom aj výstavbu kostola.

Položili sme im otázku, kde sa im viac páči, v Repiskách alebo v Amerike? – *Robiť treba v šade*, - hovorí Anton, - aby človek mal za čo žiť. Doma sme sa dosť natrápili, aby sme ako- tak prežili. Po príchode do USA sme museli začínať takmer od začiatku a nebolo to ľahké. Postupne sme sa však dopracovali k tomu, čo máme dnes. Počas rozhovoru sme sa zhodli na tom, že Amerika ponúka väčšie možnosti, najmä pre mladého človeka. Dnes sú už obaja manželia na zaslúženom dôchodku a venujú sa viac rodinnému životu.

Kedže ich deti, okrem syna Antona, ostali doma, preto svoju zlatú svadbu prišli osláviť do Repisk. Oslavovali ju v kruhu rodiny a priateľov v príjemnej a veselej nálade, ktorá ich neopúšťa ani na chvíľu. Ako sami povedali, napriek rôzny nešťastiam, ktoré im život kládol do cesty, boli vždy plní optimizmu a vedeli sa zasmiať. Možno práve dobrá nálada im pomáha ísť životom v zdraví.

Život v porozumení

Opýtali sme sa ich, aký majú recept na šťastné manželské nažívanie. - *My žiadame recept nemáme*, - hovorí Mária, - ale si myslím, že mladí by si mali uvedomiť, že život majú len jeden a treba ho prežiť v porozumení a láske. Samozrejme, nie je to vždy ľahké, lebo prídu dobré a zlé chvíle, ale práve vtedy sa ukáže, či sa partneri môžu na seba spoľahnúť. Ako vidíme, manželom Mačičákovcom sa to darí.

Starobu im spríjemňuje dvadsať jeden vnučok a štyria pravnuci, ktorí sú ich miláčikmi. My im prajeme veľa zdravia, pohody a ešte mnoho krásnych výročí v rodinnom kruhu.

AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

VEĽKÉ PREMENY

Horná Zubrica, do ktorej sme tentoraz zavítali, je jednou z najväčších obcí na Orave. Tiahne sa v dĺžke vyše 8 km a vo výške 800 hospodárovstiev žije okolo 2950 obyvateľov, z ktorých väčšina sa zaobráva poľnohospodárstvom. V obci prevažujú nové, murované domy, je tu viaceré obchodov, píl, súkromných firiem, pošta, lekáreň, holičstvo, pobočka Poľnohospodárskej banky v Jablonke, Skansen drevnej architektúry, tri základné školy a gymnázium (pri ZŠ č. 2), zdravotné stredisko a kostol sv. Michala. V budove požiarnej zbrojnice je obecný dom kultúry a knižnica. Oravskú kultúru tu šíri folklórny súbor *Skalniok* (dospelí), ktorý viedie Józef Moniak a detský folklórny súbor *Halniok* pod vedením Adama Sošavu.

Vodovody, čistička

Kedže nie vo všetkých oravských obciach sú už zavedené vodovody, občania čerpajú vodu zo súkromných studní. Nie však v Hornej Zubrici, za čo v značnej miere vdácia svojmu iniciatívnemu richtárovi Janovi Wdówkovi, ktorý je richtárom už od roku 1981. Nie div, že v decembri 2002 ho občania opäťovne zvolili do tejto funkcie.

- Za roky môjho richtárvania, - hovorí J. Wdówka, - sa mi v obci podarilo urobiť mnoho vecí, na ktoré sme právom hrdí. Jednou z nich je vodovod, na ktorý je v súčasnosti napojených vyše 450 domov, teda väčšina Hornej Zubríc. Náš vodovodný systém tvorí asi 30 km potrubí, čím sme sa stali jednou z najväčších vodovodných spoločností na Orave. Teplá a studená voda, tečúca z vodovodu by predsa v súčasnosti nemala byť ničím zvláštnym ani na dedinách.

Richtára teší aj to, že sa mu podarilo dokončiť oplotenie cintorína a najmä najnáročnejšiu investíciu - modernú biologickú čističku odpadových vôd. Na čističku, ktorá bola odovzdaná do užívania v novembri 1999, je napo-

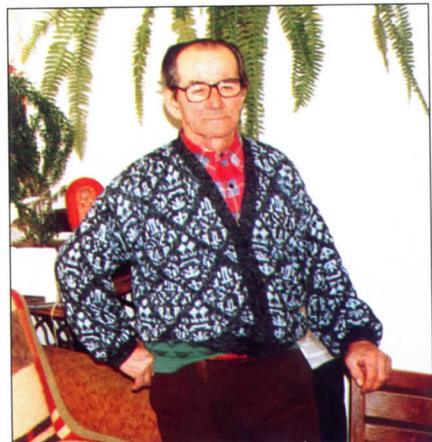
jená kanalizácia oboch Zubríc. Zatiaľ je to vyše 700 hospodárovstiev, ku ktorým onedlho príbudnú ďalšie.

- K hlavným vlaňajším úloham, - pokračuje, - patrilo zmierňovanie škôd, ktoré nám spôsobiла posledná povodeň. Voda totiž podmyla mnohé cesty a zničila viaceré mostíky, takže väčšinu z „richtárskej peňazí,“ čiže niečo vyše 8 tisíc zlôtých, sme vydali na odstraňovanie následkov povodne. Okrem toho sme upravili parkovisko pri kostole a vytvrdili niekoľko cest vedúcich k hospodárovstvam. Nasou najhlavnejšou úlohou zostáva dokončenie výstavby kanalizácie. Naštastie nemáme problém so zavádzaním telefónov, ktoré sú už prakticky v každom dome.

V pekárni

V mnohých oravských obciach vyrástlo v posledných rokoch viaceré nových pekárni. Jednou z najväčších je zubrická pekáreň, ktoréj majiteľom je Ignacy Polański. Pekáreň bola otvorená v roku 1996 a spočiatku zamestnávala päť osôb. V súčasnosti tu pracuje 60 pracovníkov. Chlieb, pečivo a cukrárenské výrobky vypeká v dvoch veľkých elektrických peciach 28 pekárov a cukrárov, ktorí pracujú na dve zmeny. Okrem toho pekáreň zamestnáva 16 predavačov a učňov. Svoje výrobky rozváža denne siedmimi autami o.i. do Jablonky, Pekelníka, Veľkej Lipnice a samozrejme aj Hornej Zubríc. Jednou z jej špecialít je mimoriadne chutný tzv. vidiecky chlieb s hmotnosťou 0,65 kg a 1 kg. Z ďalších druhov chleba spomíname ešte miešaný, 7-zrnný, hriankový, ražný, pšeničný a zbojníčky a zo záuskov klasické makovníky, syrovníky a medovníky, ale aj ananásovníky, veľvyslance, kraľovič, šachovnica, baletky, perníky, či mačacie očká. I. Polański sa zúčastňuje rôznych dobročinných akcií a financuje odmeny pre účastníkov kultúrno-spoločenského podujatia Oravské leto, ktoré sa každoročne koná v Jablonke.

Zubrická pekáreň ponúka široký sortiment výrobkov

Predsedu MS SSP Michal Sošava

Agroturistika

Podobne ako v ostatných oravských obciach, aj v Zubrici sa v poslednom období začali viacerí občania venovať agroturistike, poskytujú návštevníkom ubytovanie a celodennú domácu stravu. Nocľahy možno nájsť o.i. v dome „U Horváta“ (majiteľ Jozef Ďurčák), v kempingu CAMP-CUP, ktorý vedú manželia Jadwiga a Andrzej Cupiałowci, kde je 60 miest v drevených chatkách a obytných prívesoch alebo u Joanny a Stanislava Omylákovcov, u ktorých si prídu na svoje hlavne milovníci rekreácie jazdy na koňoch. Vďačným cieľom turistických vychádzok v každom ročnom období je samozrejme Babia hora a jej okolie s lesmi plnými hríbov a iných lesných plodín, nehovoriač o čistom vzduchu a panenskej prírode. Veľkou turistickou atrakciou je Skansen oravskej drevnej architektúry, ktorý sem každoročne pritahuje množstvo návštevníkov nielen z celého Poľska, ale aj zo zahraničia. V strede skanzenu sa nachádza drevená Moniakovská kúria z roku 1784, okolo ktorej sú na ploche 8-ha rozmiestnené viaceré drevené chalupy, olejáreň, krčma prenesená z Podvlnka, vodný mlyn, sýpkы, valcha, drevená zvonica, kováčska dielňa a včelín.

Vo výrobnej hale firmy PPHU Mišinec

Na návštěve v lekárni

Požiarna zbrojnica v Hornej Zubrici

Služby

Dobre najest sa možno napr. v reštaurácii „Babi uskok“ a potraviny kúpiť aspoň v desiatich obchodoch, ktoré tu boli v posledných rokoch otvorené. Novinkou, zriedkavou na vidieku, je holičstvo Jolanty Sarniakovej, ktoré bolo otvorené v auguste 2002. Keď niekoho nedajbože „zaškriabie“ v hrdle buď má iný zdravotný problém, po návštěve v zdravotnom stredisku už s receptom nemusí cestovať do Jablonky. V dome Vendelína Grobarčíka si totiž v lete 2002 otvoril novú lekáreň „Maria“ PhMr. Tomasz Wojcicki z Jablonky, ktorý mi o.i. po-vedal: - *Kedže do Jablonky je okolo 10 km, ľudom k cenám za lieky automaticky pribúdali aj výdavky za cestovné, takže hlavne starší občania neboli spokojní. Teraz majú lekáreň priamo na mieste, po čom už oddávna túžili, takže sa z nej nesmierne tešia. Musím tiež po-vedať, že ľudia sú tu veľmi milí, takže sa mi dobre pracuje.*

Tesne vedľa lekárne je pobočka Polnohospodárskej banky v Jablonke - otvorená od pondelka do piatku (7.30-12.00 hod.), s ktorou konkuруje Poštová banka s pobočkou na pošte. Náčelníčkou pošty je Mária Siodlaková. Zdalo sa mi však, vidiac dlhý rad pri poštovom okienku, že jedna pracovná síla nevystačí na všetko. Jeden zákazník chce totiž známyky, iný chce poslat list či balík, ďalší si chce prevziať peniaze, iný kúpiť noviny. Najväčší nával majú v dňoch, keď sú vyplácané dôchodky. Dúfajme, že riaditeľstvo TPSA v Novom Sáči sa nad stavom na pošte zamyslí a zamestná ďalšiu osobu. Iste by to skvalitnilo služby občanom.

Podnikanie

je v prevažnej väčšine oravských obcí zviazané s materiálom, ktorého je všade dookola nadostač. Je ním samozrejme drevo, takže nie div, že v Zubrici je viaceré píl. Ako som sa však dozvedel, rentabilné sú len tri. Dobre sa darí výrobcom drevených obkladov, lišť, či ozdobných predmetov a stolárstvu, ktorému sa venujú o.i. Józef Pawlak (firma SMREK),

Franciszek Pawlak, či Stanisław Reif (firma DREW-REIF). Snáď najväčším drevospracujúcim podnikom v obci je firma Kazimíra Mišince, ktorá vyrába o.i. dvere, zárubne, garážové brány, podlahové panely a podokenice.

- *Firma PPHU „MISINIEC,“ - hovorí pracovníčka Anita Žmudová, - bola založená v roku 1985. Spočiatku v nej pracovalo 5 osôb, v súčasnosti už 26. Prevažná väčšina zamestnancov sú domáci, ďalší dochádzajú z Jablonky, Malej Lipnice a Dolnej Zubrice. Drevo, prevažne smrekové, dovážame o.i. zo Suchej a Zawoje a pílime ho a spracúvame vo veľkej výrobnej hale. Strojový park firmy tvoria o.i. nákladné automobily zn. Volvo, Steyer a vysokozdvížné vozíky. Odberateľov, ktorími sú veľkosklady stavebného materiálu aj súkromní občania, máme nielen v obci, ale aj v širokom okolí.*

Ako som sa presvedčil, o tunajších výrobcach vedia aj Slováci. Práve počas mojej návštěvy z osobného auta so slovenskou ŠPZ vystupovali dva bratia so svojou mamou Máriou Nemutsiakovou (rod. Tisončíkovou), rodáčkou z Chyžného. Povedala mi, že maturovala na jablonskom lýceu v roku 1958, ale už

dlhé roky býva v Trstenej. Kedže práve začali opravu domu, prišli si do Zubrice preziet ponuku dverí a iných stolárskych výrobkov. Počas rozlúčky odovzdala pozdrav pre všetkých oravských krajanov.

Krajanská činnosť

V obci pracuje výbor MS SSP pod vedením dlhoročného predsedu a propagátora Života Michala Sofavu. Tento vynikajúci hudobník, hrajúci už 52 rokov v miestnej dychovke, vstrelil lásku k hudbe aj svojmu synovi Adamovi. V obci žijú naše krajinky, učiteľky v dôchodku Lýdia Mšalová (známa výtvarníčka) a Vladislava Bogaczová, ktoré spravili veľa dobrého pre pozdvihnutie krajanskej práce v obci. Mráz ich, že rodičia neprejavujú záujem o výučbu slovenského jazyka. K aktívnym krajanom patrí tiež bývalý predseda MS a predseda urbára Alojz Biel.

Horná Zubrica žije teda svojimi radosťami a problémami. Všetkých občanov však spája spoločný záujem o jej ďalší rozvoj. Veríme, že ešte neraz dajú o sebe počuť.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

KRÁTKO ZO SPIŠA

Obyvateľia Jurgova sa už dlhší čas obávajú premávky nákladných automobilov cez svoju obec. Napriek viacerým protestom vojvoda chce nasmerovať nákladnú dopravu cez hraničný priechod Jurgov - Podspády. Závisí to však od dohody so slovenskou stranou. Znamenalo by to, že cez Jurgov by išli nákladné autá do 7,5 tony.

V období od januára do polovice marca sa rodia mladé jahniatka a koziatka (na snímke). Je ich, žiaľ, čoraz menej, keďže pre nerentabilnosť chov oviec a kôz neustále klesá.

Novobelianski požiarnici sa stretli na schôdzi, na ktorej prehodnotili svoju činnosť za uplynulý rok a určili si plány na najbližšie obdobie.

Text a foto: A. KLUKOŠOVSKÁ

Moderátori M. Pacigová a J. Lorenc

Vystúpenie detí z materskej školy v Nedeci

Spolok Slovákov v Poľsku spolu s MS SSP v Krempachoch už viac rokov organizuje v tejto obci kultúrne podujatie Fašiangy - ostatki. Tohtoročný 9. ročník sa konal v dňoch 15.-16. februára 2003.

Zúčastnili sa ho viacerí ochotníci zo Spiša a Oravy, ktorí predviedli svoje herecké, hudobné a rozprávačské umenie. Záujem o ľudovú kultúru sa z roka na rok zväčšuje, o čom svedčí nielen rastúci počet účinkujúcich, ale aj plná sála divákov, ktorí prišli povzbudiť vystupujúcich. Medzi divákmami boli viacerí čestní hostia, o. i. konzul Generálneho konzulátu v Krakove Marek Lisánsky, riaditeľka Oravského osvetového strediska v Dolnom Kubíne Olga Žabenská, podpredsedovia ÚV SSP Ján Šternoga a Dominik Surma, generálny tajomník Ludomír Molitoris, predsedovia OV na Spiši a Orave František Mlynarčík a Genovéva Prilinská, čestný predseda OV na Spiši František Kurnát, predsedca MS SSP v Krempachoch Ján Petrášek a ostatní predsedovia MS SSP na Spiši a Orave, riaditeľ gymnázia v Krempachoch Ján Szenderewicz, riaditeľka základnej školy v Krempachoch Lidia Kamoňová, riaditeľka Gminného kultúrneho strediska v Lopušnej Józefa Kuchta, richtár obce Ján Kalata, kňazi J. Wieczorek, J. Wróbel, J. Bednarčík a J. Malec, riaditeľka Kultúrneho domu v Krempachoch

Mária Krištofeková a ďalší. Pozdravný list účastníkom a usporiadavateľom podujatia poslal malopoľský vojvoda Jerzy Adamik.

Sobotňajší večer

patril sólistom - spevákom, speváckym skupinám, inštrumentalistom, ľudovým rozprávačom a ľudovým kapelám. Aby podujatie bolo pestrejšie a pre divákov zaujímavejšie na javisku sa striedali starší účastníci s mladšími, speváci s ľudobníkmi a pod. Diváci pozorne sledovali vystúpenia a tipovali si svojich víťazov, ale keďže každý účastník prezentoval vysokú úroveň, nebolo to ľahké. Čažký orech mala aj trojčlenná porota v zložení: Ludmila Brzyzová, Vojtech Lukáš a Marek Bryja, ktorá hodnotila jednotlivé vystúpenia.

Na začiatku podujatia všetkých privítali konferenciéri Monika Pacigová a Jozef Lorenc, ktorí vtipne uvádzali účinkujúcich. Ako prvá sa na javisku ukázala mladá krempašská dyčovka, ktorá znamenitou hrou poriadne zhriala divákov. Za svoje vystúpenie ju diváci odmenili búrlivým potleskom. Tak sa vytvorila milá atmosféra, ktorá sprevádzala celý program.

Aj tento raz najpočetnejšiu skupinu tvorili ľudoví rozprávači. Bolo ich vyše dvadsať. Hned na úvod sa nám prihovorila najmladšia rozprávačka Terézia Petrášková z Krempáčov.

ktorá sa snažila výrečnosťou presvedčiť divákov, akou je šikovnou Spišačkou. Po nej prišli na rad ďalší rozprávači, ktorí mali zaujímavé témy svojich rozprávaní. Napr. Tomáš Petrášek nám vtipne porozprával o fažkom živote na salaši, zase Dominika Vněková všetkých upútala príbehom o chlapskom rádiu. Na fašiangoch nechýbali ani rozprávači z Oravy, napr. Marcela Pavláková z Hornej Zubrice nás oboznámila so životom a povinnosťami kmotier, kym Peter Viater, Lukáš Gajevský a Alžbeta Marmolová z Podvlna zapôsobili na publikum nielen zaujímavými témami, ale aj vhodnou mimikou a gestikuláciou. Tak pútavo rozprávali svoje príbehy, že diváci až ústa otvárali. Veľký rozprávačský talent prejavil Jozef Lorenc, ktorý sa predstavil ako pyšný parobok, aj keď nie najrozumnejší. Jeho rozprávanie odmenili diváci dlhým potleskom. Talent nechýba ani krempašským rozprávačkám Margite Kovalčíkovej a Edite Sviecovej, ktorá vyslovovala „skromné želania“ alebo Marte Pavlicovej, od ktorej sme sa dozvedeli, prečo mačka a pes nedokážu žiť spolu. Aj keď sa mnohí mladí krajania zúčastnili nášho podujatia po prvýkrát, vystupovali smelo a bez

Porota (zľava): E. Brzyzová, M. Bryja a V. Lukáš

Tancuje súbor Vagonár z Popradu

J. Majerčák z N. Belej

V. Smrečáková a G. Kožana

Divákov bolo neúrekom. Spredu čestní hostia

OSTATKI '2003

trémy. Ako vždy dobrú úroveň prezentovali starší rozprávači, ktorí sa tohto podujatia zúčastňujú pravidelne, napr. Ľudmila a Mária Majerčákové z Novej Belej, Emil Brzyzек z Krempách a Genovéva i Eduard Prilinskovi. Ich rozprávania sú vždy zaujímavé, vtípne a rozosmejú publikum.

Vynikajúco si počínaли mladí speváci - najmä Violetta Kolodejová a Anna Šturekovičová z Novej Belej, súrodenci Gribáčoviči z Podvlnka, Lýdia Bizubová z Krempách a spevácka skupina zo základnej školy v Krempachoch pod vedením J. Pierzgu. Zo starších krajanov azda najkrajšie spievali Jozef Majerčák z Novej Belej, Genovéva Kožana a Mária Gribáčová z Podvlnka. Uznanie si zaslúžila Viktória Smrečáková z Malej Lipnice a najstarší účastník Jozef Petrášek z Krempách. Kde je spev, tam musí byť aj hudba. Bola aj v Krempachoch, takže sme si vypočuli rad spišských a oravských melodií v podaní ľudových inštrumentalistov. Jedným z najmladších bol Mirko Kvasnovský z Nedece, ktorý sa ukázal ako veľký majster harmoniky. Znamenite si počínať Jacek Petrášek z Krempách, ale pochvalu si zaslúžia aj ďalší mladí hudobníci - Dominika Majerčáková z

Novej Belej, Igor Skrzypaszek z Jurgova, súrodenci Gabriel a Jozef Lukášovi, Dominik Petrášek a Izabela Dluhá z Krempách a zo starších najmä Tomáš Vojtas z Jurgova. V súťažení kapiel vynikli najmä Jurgovčania.

Prvý deň fašiangov zavŕšilo vystúpenie hostujúceho súboru Vagonár z Popradu, ktorý sa už zúčastňoval našich podujatí. Súbor vznikol v roku 1972 a získal už mnoho ocenení na rôznych podujatiach, prehliadkach a festivaloch doma i v zahraničí. Na fašiangoch sa predstavil rezkými tancami a pôsobivými spevmi zo svojho regiónu a Liptova. Vystupovali perfektne, ako profesionáli, takže nie div, že viaceré čísla zo svojho programu museli opakovat.

Nedelňajšie poobedie

Diváci sa schádzali od skorého poobedia, aby mohli sledovať ďalšiu časť fašiangového programu, ktorý bol vymedzený predovšetkým pre folklórne súbory a kolednícke skupiny. Moderovali ho dve mladé krempašské krajanky Monika Pacigová a Veronika Surmová. Na javisko najskôr pozvali najmladších účastníkov, nedeckých žiakov z materskej školy, ktorí rozprávali o dávnych zvykoch a si aj zatancovali. Za svoje vystúpenie boli odmenení búrlivým potleskom. Po nich na javisko vyšla mladšia skupina súboru Zelený javor z Krempách, ktorá sa predstavila

vtipnou scénkou zbieraní borievok, za čo získali prvé miesto. Zaujímavé bolo vystúpenie nedeckej Veselice, ktorá tentoraz predstavila divákom dávne zvyky na krstnách. Nedecania nielen výborne zabavili divákov, ale ponúkli im aj koláče z krstín a publikum ich odmenilo búrlivým potleskom. Potom sa na javisku objavil domáci súbor Zelený javor pod vedením Márie Vněkovej, ktorý sa predstavil scénkou v krčme s príležitostnými spišskými piesňami a tancami. Ich vystúpenie bolo plné humoru a nečakaných zvratov. Po nich javisko patrilo súboru Spiš z Novej Belej, ktorý aj tentoraz mal perfektne dopracované každé číslo svojho programu. Za zmienku stojí aj vystúpenie súboru Čardáše z Čiernej Hory od Tribša, ktorý sa už po druhýkrát zúčastnil nášho podujatia a ukázal o. i. zaujímavú scénku so zvykmi na sv. Luciu.

Po týchto folklórnych súboroch prišli na rad kolednícke skupiny. Ako prvá sa predstavila skupina z Podvlnka a Malej Lipnice so zaujímavým oravským koledovaním a po nich mladí koledníci z Krempách a Novej Belej s pôsobivou betlehemskej scénkou. O tom, že sa Bešania páčili nielen publiku, ale aj porote, svedčí ich prvé miesto v tejto kategórii. Po nich sa predstavila staršia skupina koledníkov...

POKRAČOVANIE NA STR. 26

A. Bizubová z Krempách

J. Petrášek z Krempách

Manželia Prilinskovi z Podvlnka v zábavnej scénke

VYHODNOTENIE VÝTVARNEJ SÚŤAŽE '2002

Mladí čitateľia určite nedočkavo lístujú každé číslo Života, aby sa dozvedeli výsledky našej výtvarnej súťaže. Konečne sme ju užavreli. Kým však predstavíme mená odmenených, najprv niekoľko poznámok k súťaži.

Téma súťaže znala: Ako trávite voľný čas? Bola pomerne ľahká, ved každý nejakým spôsobom trávi svoj voľný čas. Okrem toho sme uviedli aj niekoľko pomocných námetov, čo viacerým iste uľahčilo prácu. Nie div, že súťaže sa zúčastnilo až 412 autorov z 18 základných škôl a 5 gymnázií, ktorí nám poslali 421 prác. V porovnaní s minulým rokom je to oveľa viac. Pribudli 4 základné školy a 2 gymnáziá. Jednako nie sú to všetky školy. Napr. ani jednu prácu sme nedostali z Lapských, Repísk, Vyšných Láp, Fridmana, Falštína na Spiši alebo z Chyžného a Oravky na Orave. Osobitnú pochvalu si zaslúžia školy, ktoré sa do našej súťaže zapojili po prvý raz a to Bukovina-Sídliško a Podsklie. Najviac prác nám poslali školy z Krempách, Jurgova, Jablonky a Dolnej Zubarice.

Cieľom našej súťaže je podnietiť záujem žiakov o výtvarníctvo a povzbudiť ich k výtvarnému prejavu, čo sa nám darí. Práce, ktoré prišli na súťaž, svedčia o tom, že žiaci sa veľmi snažili, aby ich umelecký prejav bol na vysokej úrovni. A aj bol, preto porota mala ľahký orech pri hodnotení prác, pri ktorých musela brať do úvahy nápaditosť autora, výtvarnú techniku, zručnosť v narábaní štetcom, pastelkou či ceruzkou, samostatnosť pri tvorbe práce, celkový estetický dojem a kompozícia hotového diela. Autori pri spracovaní témy používali rôzne techniky, čo spôsobilo, že ten istý námet bol pestro a zaujímavo zobrazený. Najviac bolo malieb, ale nechybali ani akvarely, koláže, maľby na skle a na plátnе, práce z plasteliny, vystrihané z papiera atď. Viacerí žiaci nás presvedčili, že majú bohatú obrazotvornosť, sú zbehlí vo využívaní rôznych techník a majú zmysel pre výber farieb. Tematika prác bola veľmi rôznorodá. Najčastejším zdrojom, z ktorého autori čerpali námety, bol šport a jeho disciplíny, potom spomienky z prázdnin. Niektorí boli veľmi vynaliezaví a stvárnili trávenie voľného času vo viacerých ročných obdobiah, čo našlo svoje uznanie. Podľa zobrazených námetov usudzujeme, že žiaci svoj voľný čas trávia aktívne, väčšinou v spoľočnosti svojich rovesníkov, ale aj spolu s rodičmi.

Vcelku môžeme konštatovať, že úroveň súťaže bola veľmi dobrá. Pätnásť najlepších prác v mladšej a staršej skupine sme odmenili hodnotnými vecnými cenami. Ďalších dvadsať päť účastníkov (v obidvoch skupinách) dostane

pekné slovenské knihy. Dúfame, že sa vám odmeny budú páčiť.

Ďakujeme všetkým malým umelcom, ktorí sa zúčastnili našej súťaže. Samozrejme vďaka patrí aj učiteľom, ktorí žiakov pripravovali a povzbudzovali do našej súťaže.

Výhercom blahoželáme. A tým, ktorým sa nepodarilo teraz, majú možnosť vyskúšať svoje sily v novej súťaži Života, ktorej tému vyhlásime opäť v septembrovom čísle Života.

REDAKCIA

VÍTAZI

Mladšia skupina

(Od 1. do 4. triedy)

- Michal ŁABUDA (3.tr.) z Harkabuza za maľbu Zimné hry
- Dominika VNĘKOVÁ (4.tr.) z Krempách za maľbu Spomienky z prázdnin
- Monika ŠRAMOVÁ (4.tr.) z Kacvín za prácu Ako trávim voľný čas
- Anna KAPUŠČIAKOVÁ (2.tr.) z Podsklia za prácu Zimné radovánky
- Izabela DLUHÁ (4.tr.) z Krempách za prácu Prechádzky po hore
- Mária VÁCLAVOVÁ (4.tr.) z Čiernej Hory za maľbu Hravo s deťmi v prírode
- Mariusz SMOLAREK (4.tr.) z Podvlka za maľbu V prírode
- Katarína CECHOVÁ (3.tr.) z Malej Lipnice za prácu Zábavy s mojím psíkom
- Marta MARTINČÁKOVÁ (2.tr.) z Jurgova za maľbu Zvážanie sena - pomoc rodičom
- Natália KOVALČÍKOVÁ (2.tr.) z Hornej Zubrice za prácu Stavíame snehuliaka
- Katarína ŠVIENTEKOVÁ (2.tr.) z Podsklia za maľbu Zimné radovánky
- Katarína CERVÁSOVÁ (3.tr.) z Novej Belej za maľbu Zábavy s opusteným bociam
- Adrián SZYMALA (4.tr.) z Veľkej Lipnice za maľbu Bicyklujem sa
- Sabina BASÍNSKA (4.tr.) z Jurgova za maľbu Hra s mačiatkom
- Magdaléna KOVALČÍKOVÁ (3.tr.) z Hornej Zubrice za kresbu Voľný čas na trojako

Ďalších 25 účastníkov súťaže porota odmenila slovenskými knihami:

Izabela BAZELSKÁ (4.tr.) z Jablonky za kresbu Hry v prírode
 Gustáv TLAĽKA (3.tr.) z Jablonky za kresbu Hráme šachy

Sánkovačka - víťazná maľba M. Łabudu z Harkabuza (ml. skup.)

Nina ČAJOVÁ (4.tr.) z Jablonky za kresbu Polievanie kvetov
 Olga BOCHAČÍKOVÁ (1.tr.) z Podvlka za prácu Na hubách

Adrián WÓJCIK (3.tr.) z Podvlka za kresbu Výlet do prírody

Johana DYRDOVÁ (2.tr.) z Hornej Zubrice za prácu Ako trávim voľný čas

Evelina MONIAKOVÁ (3.tr.) z Hornej Zubrice za prácu Skákanie na švihadle

Kinga SCECHUROVÁ (2.tr.) z Malej Lipnice za prácu Prechádzka s bábikami

Matúš ŠLAMCZYK (2.tr.) z Malej Lipnice za kresbu Opekanie

Krištof BOCHAČÍK (2.tr.) z Malej Lipnice za prácu Chytanie rýb

Johana SURMOVÁ (4.tr.) z Krempách za prácu Odpočinok v záhrade

Šimon BRZYZEK (4.tr.) z Krempách za kresbu Futbal

Magdaléna SURMOVÁ (2.tr.) z Krempách za prácu Kúpanie v rieke

Bartolomej SURMA (4.tr.) z Krempách za prácu Zbieranie húb

Katarína VOJTASOVÁ (4.tr.) z Jurgova za kresbu Na prechádzke so psom

Aneta CHOVANCOVÁ (4.tr.) z Jurgova za kresbu Rada kreslím kone

Marián ŠOLTÝS (4.tr.) z Jurgova za kresbu Ja a môj kocúrik

Jakub VOJTAŠ (2.tr.) z Jurgova za kresbu Odstraňovanie snehu

Peter GALL (1.tr.) z Bukoviny - Sídliška za prácu Hry na snehu

Patrícia GÓROVÁ (1.tr.) z Kacvín za kresbu Ja a môj pes

Mária Anna HOSANIAKOVÁ (2.tr.) z Podsklia za kresbu Prechádzka po horách

Margita MIŠKOVIČOVÁ (4.tr.) z Tribša za kresbu Pri mori

Mária SMIECHOVÁ (2.tr.) z Harkabuza za kresbu Voľný čas po celý rok

Olga DANIELOVÁ (4.tr.) z Kyčor za kresbu Na prechádzke

Johana WNĘKOVÁ (4.tr.) z Veľkej Lipnice za kresbu Stolný tenis

Staršia skupina

1. Veronika SURMOVÁ (3.tr.gymn.) z Krempách za maľbu Dovolenka pri mori
2. Mariola BIGOSOVÁ (3.tr.gymn.) z Nižných Láps za maľbu Spomienka z prázdnin
3. Oksana PUGACHOVÁ (5.tr.) z Nedece za maľbu Moje koníčky
4. Aneta HUZOVÁ (6.tr.) z Kacvínna za prácu Film o mojom voľnom čase
5. Evelína SILANOVÁ (1.tr.gymn.) z Jurgova za prácu Pohľad na prírodu
- Sylvia ZBOREKOVÁ (6.tr.) z Bukoviny-Sídliska za maľbu Dolu kopcom
6. Dominika PEZDEKOVÁ (5.tr.) z Jablonky za maľbu Západ slnka
7. Gabriela RABIANSKÁ (6.tr.) z Tribša za maľbu Západ slnka pri mori
8. Justína PAVLICOVÁ (3.tr.gymn.) z Nižných Láps za maľbu Výlet do hôr
9. Jozef LUKÁŠ (5.tr.) z Krempách za maľbu Zastávka Malbork
10. Ula ŠPERNOGOVÁ (5.tr.) z Kacvínna za prácu Ako trávím voľný čas
11. Ula KOVALČÍKOVÁ (2.tr.gymn.) z Veľkej Lipnice za maľbu Hry vo voľnom čase
12. Izabela KUCHTOVÁ (1.tr.gymn.) z Bialky Tatranskej za prácu Jazda na koni
13. Anna ZUBRICKÁ (6.tr.) z Dolnej Zubrice za maľbu Korčuľovanie

14. Mariola CHOVANCOVÁ (2.tr.gymn.) z Podhradia za maľbu Dobrodružstvo s delfínom
15. Katarína RAPÁČOVÁ (6.tr.) z Harkabuza za prácu Na ostrove

Ďalších 25 účastníkov súťaže porota odmenila slovenskými knihami:

- Terézia BEDNARČÍKOVÁ (3.tr.gymn.) z Novej Belej za kresbu Výlet do Tatier
- Paulína HOVANCOVÁ (5.tr.) z Novej Belej za maľbu Kúpanie v rieke Bialke
- Monika KRIŠÍKOVÁ (6.tr.) z Čiernej Hory za prácu Moje popoludnie
- Michalina CETEROVÁ (3.tr.gymn.) z Čiernej Hory za prácu Hráme volejbal
- David SARNA (5.tr.) z Čiernej Hory za kresbu Kone, to je moje
- Alina KOTTOVÁ (6.tr.) z Dolnej Zubrice za kresbu V starej horárni
- Gregor KIDOŇ (6.tr.) z Dolnej Zubrice za kresbu Skok
- Anna MASTELOVÁ (5.tr.) z Dolnej Zubrice za prácu Vitráž na Vianoce
- Bernadetta KOTOVÁ (2.tr.gymn.) z Hornej Zubrice za prácu Kúpanie v rieke
- Silvia SIKOROVÁ (5.tr.) z Hornej Zubrice za kresbu Na vatre
- Damian BIZUB (6.tr.) z Krempách za prácu Bubeník

- Alina GRYGUŠOVÁ (6.tr.) z Krempách za prácu Hráme volejbal
- Johana GRADOVÁ (5.tr.) z Krempách za kresbu Podvodná expedícia
- Margita KOVALČÍKOVÁ (6.tr.) z Krempách za prácu Pri rieke
- Natália LUKÁŠOVÁ (6.tr.) z Krempách za prácu Výlet do hôr
- Uršula KOVALCZYKOVÁ (2.tr.gymn.) z Veľkej Lipnice za kresbu Na ihrisku
- Paulína VOJTUŠÁKOVÁ (1.tr.gymn.) z Veľkej Lipnice za prácu Na prechádzke
- Anna ŠIŠKOVICHOVÁ (6.tr.) z Kacvínna za prácu Môj voľný čas
- Monika VENITOVÁ (5.tr.) z Kacvínna za kresbu Bicyklovanie
- Evelína KRÓLOVÁ (6.tr.) z Bukoviny-Sídliska za prácu Zbierame huby
- Matúš GŁOSKI (5.tr.) z Podvlnka za kresbu Chytanie rýb
- Kamila PAVLICOVÁ (6.tr.) z Tribša za kresbu Oddych pri mori
- Eva PILCHOVÁ (5.tr.) z Jablonky za kresbu Opekanie klobásy
- Edita VIDOVÁ (5.tr.) z Nedece za kresbu Výlet na bicykli
- Magdaléna VOJTAŠOVÁ (1.tr.gymn.) z Jurgova za maľbu Oddych v zátiší

HORČIČNÉ ZRNKO

Horčičné zrnko, ako hovoril Ježiš, je najmenšie zo všetkých semien, ale môže z neho vyrásť veľký strom. Podobne je s Božím kráľovstvom v našich srdciach. Keď prijíname do svojho srdca Božie slovo, môže sa v nás premeniť na nádherný strom lásky, pravdy, spravodlivosti a mieru. Chcel by som milým čitateľom Života navrhnuť krátke úvahy o Božom slove, ktoré počujeme v našich kostoloch. Pozývam vás teda k ich prečítaniu pred nedelou alebo cirkevným sviatkom, aby ste mohli lepšie pochopiť Božie slovo. Text Sv. písma nájdete podľa uvedených kníh a čísel kapitol. V tomto období nadálej prežívame obdobie pôstu a týždeň Ježišovho utrpenia, ktorý zavŕší veľký Sviatok vzkriesenia.

13. apríl Kvetná nedela, Mk 15, 1-39

Opis Ježišovho utrpenia, ktorý počujeme v túto nedelu, vzbudzuje v mašich srdciach nielen súcit k nášmu spasiteľovi, ale nás nútia aj zamyslieť sa nad našim životom. Chceme si položiť otázku, či náležite využívame tento veľký dar. Z Ježišovho utrpenia splýva na nás milosť spásy. Svojím mučeníctvom nám otvoril brány neba, zavreté na začiatku stvorenia pre hriech prvých ľudí. Napĺňa sa už Ježišov čas. Ide do Jeruzalema, kde ho čaká kríž. Pane, pomôž nám uvidieť veľkosť tvorej obety, najmä tým, ktorí ju nechápu a nedoceňujú.

20. apríl Velkonočná nedela, J 20, 1-9

Ježiš vstal z mŕtvych. Aleluja. Nie je, nebol a ani nebude väčší zázrak! Prázdný hrob to je fakt. Bol som v nám a je naozaj prázdný. V strede stojí kúsok kameňa, ktorým bol hrob uzavretý. Veriaci ho s úctou bozkávajú. Bol nemým svedkom zázraku. Stalo sa to v hodine, ktorú nikto nepoznal. Na Veľkú sobotu spievame: „Ó, zaiste je požehnaná noc, jediná, ktorá bola hodná poznaf čas a hodinu Ježišovho zmŕtvychvstania.“ Aj my vstaneme z mŕtvych, keď nadíde čas, nevieme však kedy. Ale hoci najprv musí byť hrob, aj ten náš bude kedysi prázdný. Kristus vstal z mŕtvych! Naozaj vstal z mŕtvych! Šírime túto radostnú zvest vo svete.

27. apríl Nedela po velkonočnej oktave, sviatok Božieho milosrdenstva, J 20, 19-31

Pamäťom si rok 1990 a návštěvu Sv. otca Jána Pavla II. v Bratislavě. Cirkev na Slovensku vyšla z illegality. Na veľkom letisku vo Vajnoroch naznelo evanjelium o Tomášovi, ktorý nechcel uveriť, že vidí Ježiša. Až keď vložil prst do rán, zvolal „verím“. Áno. My tiež neraz neveríme, nič nás nevie presvedčiť. Ale občas sa treba dotknúť Ježiša, najmä vtedy, keď je nám ľažko a zle. Sestre Faustíne Ježiš povedal, že dnes každý, kto ho prijme do svojho srdca, bude mať všetko odpustenie! Dnes svet najviac potrebuje milosrdenstvo a my ho môžeme prejavíť iným. Ježiš, dôverujem v Teba! Je to heslo na dnešný sviatok.

3. máj 3. velkonočná nedela, Lk 24, 35-48

Je to pravda? Možnože sa to učeníkom len zdalo, možno si to vymysleli. Čo by bolo, keby dnes vysvitlo, že našli Ježišov hrob a že v ňom dodnes ležia jeho pozostatky, že nevstal z mŕtvych? Takto sa ma pýtali mladí ľudia na istom stretnutí. A zatiaľ to bol On, prišiel a jedol rybu... Zdanlivo nič neobvyklé, ale môže vari duch ľest? Neskôr apoštolovia odovzdali životy za to, čo opísali a hlásali. Odovzdali by ste život za niečo, o čom nie ste presvedčení? A Ježiš aj nám dnes hovorí s celou silou: „Vy ste toho svedkami...“

11. máj 4. velkonočná nedela, J 10, 11-18

Pán Ježiš sa dnes prirovnáva k pastierovi. Tí, čo bývajú v horách, dobre vedia, akú dôležitosť úlohu plní pastier, ako ovce idú za ním, poznajú jeho hlas. Náš pastier Ježiš Kristus nás vedie do neba. Treba mu však prejať dôveru, na tom sa zakladá viera. Viera to je dôvera. V dnešný deň sa modlíme za to, aby v našich spoločenstvách nechybali múdri, dobrí, svätí pastieri. Daj nám, Pane, takýchto pastierov v Tvojej Cirkvi, akým si Ty. Nedávno zahynul pastier, misionár. Prišiel z Afriky na dovolenkú k mame. Keď počul, že tam, v jeho krajinе, vypukla domáca vojna, hneď sa chcel vrátiť. Matka mu hovorila: „Nechod, synček, oni ta tam zabijú.“ On však odpovedal: „Musím sa vrátiť k mojim veriacim, nemôžem ich nechat.“ Odovzdal život ako dobrý pastier.

Kňaz PAVOL KUBANI

PRÍKLAD HODNÝ NASLEDOVANIA

O tom, že v Podvilku na Orave už vyše 50 rokov pôsobí ochotnícky divadelný súbor Ondrejko, ktorý úspešne šíri naše slovenské kultúrne dedičstvo doma i v zahraničí, vedia mnohí krajania. Nikomu tiež netreba predstavovať folklórny súbor Rombaň z Chyžného, alebo detský folklórny súbor Halniok z Hornej Zubrince, ktorý vedie syn predsedu MS SSP v obci Michala Soľavu Adam. Pred rokom k týmto súborom pribudol ďalší - detský folklórny súbor KUMORATKI, v ktorom účinkujú deti z Podvilk a Malej Lipnice. Založila ho Kristína Gribáčová z Podvilk a jej mama, predsedníčka MS SSP v Malej Lipnici Viktória Smrečáková.

- Nás súbor, - hovorí K. Gribáčová, - sme založili v januári 2002, hoci tátó myšlienka sa mi motala v hlave už oddávna. Vtedy však na to neboli vhodné podmienky. V súčasnosti máme v našom súbore vyše 20 detí, od žiačikov z 1. tried ZŠ až po tretiakov na gymnáziách. Spočiatku sme sa s deťmi stretávali v krajskej klubovni v Malej Lipnici a teraz načičujeme v tamnejšej ZŠ č. 1. Totiž členkami nášho súboru sú aj dve dcéry p. riadielky. Na nácvikoch sa schádzame každý utorok od 16.00 do 19.00 hod., ale pred väčšími podujatiami aj častejšie. Naše vystúpenia, ktoré trvajú asi 15-20 minút, pripravujeme dva- tri mesiace.

S náborom detí do súboru, ktoré by sa vo volnom čase chceli venovať nácviku spevu a tanca, neboli problémy. Mnohé z nich majú v sebe už odmalička akúsi hudobnú žilku, ktorú v nich pestovali mamy a staré mamy. Horšie to bolo s dochádzkou na skúšky.

- Ako viete, - pokračuje Kristína, - autobusové lístky nie sú najlacnejšie, takže sme od začiatku museli hľadať pomoc a finančnú podporu. Najskôr sme náklady na cestovné financovali z vlastného vrecka, ale potom nám vyšla v ústrety riaditeľka Oravského strediska

Súrodenci Gribáčovi

kultúry a športu v Jablonke, ktorá nám hradila cestovné. Teraz sme v horšej situácii, keďže koncom minulého roka bola odvolaná a nevieme, ako sa k nášmu problému postaví nový riaditeľ alebo riaditeľka OCKaS. Chceme však veriť, keďže vystupujeme aj na podujatiach organizovaných jablonskou gminou, že nejaké prostriedky pre nás vyhospodária. Určitú pomoc máme slúbenú aj od vedenia ÚV SSP.

Napriek týmto problémom si K. Gribáčová a V. Smrečáková úspešne radia. Deti totiž rady chodia na skúšky a tešia sa na každé vystúpenie, kde môžu predviesť to, čo sa naučili. Choreografiu všetkých vystúpení, čiže pesničky, kolednícke scény a tance, pripravuje K. Gribáčová, ktorá má dlhorocné skúsenosti zo svojho účinkovania vo folklórnom súbore, ktorý viedla jej mama V. Smrečáková, ako aj z obdobia, keď bola od roku 1985 kultúrnou inštruktorkou OV SSP na Orave. So zostavovaním programu na vystúpenia súboru teda nemá problémy, tým viac, že jej pomáha aj manžel Marián, mimochodom výborný saxofonista, ktorý hráva už vyše 20 rokov.

- Hudba, - hovorí Marián, - ma zaujímala už oddávna. Vyzerá na to, že tento talent zdobili aj naše deti. Ja som už 5 rokov členom našej kapely Jamajka, v ktorej okrem mňa hrajú Florián Lopuch na saxofón, Richard Kapuščák na harmonike a Stanislav Makuch na bicích. Hrávame hlavne na zábavách a svadbách. Naša dcérka Anna, žiačka 1. triedy gymnázia v Podvilk pekne spieva a vie hrať na gitare a teraz sa učí hrať aj na husliach. Raz v týždni dochádzá do Spytkovíc, kde ju učí učiteľ z Rabky. Vystupuje nielen v súbore Kumoratki, ale od decembra 2002 spieva tiež v cirkevnom zborze Iskierki z Podsrnia a Podvilk, ktorý vedie Krystian Grzybacz, učiteľ ZŠ v Podsrní.

Poznamenajme, že Kristína Gribáčová bola v minulosti aj členkou divadielka Ondrejko. S pýchou mi ukázala fotografiu, na ktorej sú členovia tohto divadielka spolu s národným umelcom, hercom Ladislavom Chudíkom po vystúpení na divadelníckej prehliadke Palárikova Raková '1993.

Dušou súboru je syn Arek Gribáč, žiac 1. triedy gymnázia v Podvilk, ktorý je sólistom. Jeho pekný zvučný hlas, zmysel pre rytmus a prirodzené vystupovanie na scéne obdivujú všetci. Okrem toho, že je dobrým spevákom, je - ako všetci jeho rovesníci - aj veľkým

Súbor Kumoratki na scéne

beňárom, no a normálnym žiakom. Dozvedel som sa tiež, že Arek spolu so súrodencami rád pomáha rodičom na hospodárstve, zabeheň do obchodu, nakŕmi zvieratá a pod.

Na záver predstavme všetky deti, ktoré vystupujú v súbore Kumoratki. Z Podvilk sú to súrodenci Arek, Tadeáš a Anna Gribáčovci a Piotr Gajevský a z Malej Lipnice sestry Magda a Marcela Šlachtové (mimochodom dcéry riaditeľky ZŠ č.1), Agneša Karkošková, Katarína Boryšová, súrodenci Justína a Martin Borekovci, Aneta, Ivona, Katarína, Agneša a Angela Vontorčíkové, Lucia Kobroňová, Alina Wierbiaková, Beáta Maršaleková, Rafał Gwiżdż, Patrik Stopiak a Dominik Smrečák.

Malým spevákom a tanečníkom, ako aj ich vedúcim prajeme veľa radostí zo spoločnej práce. Nech to, čo robia, povzbudí aj iné deti našich krajanov. Je to dôkaz, že všetko sa dá, len treba chcieť.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

KRÁTKO Z ORAVY

V apríli (4. 4.) sa 75 rokov dožil krajan Ján Šperlák z Jablonky, 65 rokov (4. 4.) Žofia Švecová z Dolnej Zubrince a 60 rokov (19. 4.) Anna Kozáková z Dolnej Zubrince. Našim jubilantom srdečne blahoželáme a prajeme veľa zdravia a pohody.

RODENÁ SLOVENKA

Už dlhší čas približujeme našim čitateľom životné osudy najstarších krajčanov na Orave a Spiši. Tentoraz sme sa v našom putovaní začali vo Veľkej Lipnici-Murovanici, kde žije 90-ročná krajčanka Emília JAZOVSKÁ.

Detstvo a školské roky

Emília Jazovská, rodéná Stašková, sa narodila 24. januára 1913 v Malej Lipnici. Pochádza z chudobnej roľníckej rodiny Félix a Johany (rod. Kielbasovej) Staškovcov. Je najstaršou zo siedmich súrodenecov, z ktorých traja - brat Ignác a sestry Johana (Nižníková) a Helena (Kubacková) už nežijú. Ďalší brat Karol a sestra Hermína s rodinami bývajú v Malej Lipnici, kym Mária (Puchová) v Záriečí na Slovensku.

- Keď som mala rok, - spomína, - vypukla 1. svetová vojna a môj otec Félix musel naručovať. Slúžil na talianskom fronte a domov sa vrátil tesne pred koncom vojny. Šesť tried ľudovej školy som vychodila v rokoch 1919 až 1925. Žiaľ, na mená učiteľov si už nespomínam, ale do školy som chodila rada a dobre som sa učila. Ako najstaršiu ma však rodičia neposlali ďalej študovať, keďže som musela zostať na gazdovstve a starat sa o mladších súrodenecov.

Emília, ako aj jej súrodenici, boli odmalička vychovávaní v slovenskom duchu. Hoci sa v škole učila po poľsky, za lásku k slovenčine, ba aj isté základy slovenského jazyka vďačí otcovi, ktorý sa nemohol zmieriť s novými pomermi, keď Oravu a Spiš pripojili k Poľsku. Maličké gazdovstvo nestačilo užívň početnú rodinu, preto Emíliu onedlho po vychodení školy museli poslať do služby.

- Najsikr som slúžila v Krakove, - spomína, - potom vo Varšave, v rodine istého inžiniera, kde som varovala deti a starala sa o domácnosť. Hoci v službe nebolo zle, ved' som mala nielen čo jest' a kde bývať, dokonca som si odložila aj trochu peňází, jednako som sa rozhodla vrátiť domov. Bolo predsa treba pomôcť na gazdovstve, keďže otec chodil často po robotách. Nelutovala som však, keď som sa ocitla medzi najblížšími, ved' ako sa hovorí, všade je dobre, ale doma najlepšie.

Rodinný život

Z Emílie postupne vyrástla švárska a pracovitá deva, súča na vydaj. Mala hodne kamarátok, s ktorými občas chodila na zábavy, na priateľky či páračky. Tak sa napokon zoznámila s Jánom Jazovským z Veľkej Lipnice, ktorý sa neskôr stal jej manželom.

- Ján, - hovorí, - mi hned padol do oka. Do našej obce prichádzal spolu s ďalšími mládencami. Zdá sa, že sme si boli od začiatku súdení. Bol veľmi milý, šikovný a pracovitý. Zobrali sme sa po ročnej známosti a skromnú svadbu sme mali 15. februára 1936 v kostole sv. Lukáša vo Veľkej Lipnici. Na sobáš, keďže bolo veľa snehu, sme sa viesli saniami. Spomínam si, že sme boli strašne premrznutí, takže nás kňaz hned po obrade pozval na šálku čaju na faru.

Emíliin manžel Ján sa narodil 24. júna 1913 vo Veľkej Lipnici v slovenskej roľníckej rodine Lukáša a Karolíny Jazovských. Mal piatich súrodenecov, sestry Hermínu a Vilmu a bratov Eugena, Vincenta a Vendelína. Mladomanželia bývali po svadbe u Jánovho otca, ktorý bol v tom čase už vdovcom, a začali spoločne hospodáriť. Postupne sa im narodilo

Krajčanka Emília Jazovská

šesť detí: Helena, Angela, Mária, Emília, Emil a Vilma, ktoré sa už dosť dávno osamostatnili a založili si svoje rodiny. Helena (Mišudíková) bola zdravotnou sestrou v Jablonke, neskôr sa vydala na Slovensko a spolu s manželom Ignácom a deťmi žije v Námestove. Angela (Kořenková) je vdovou a žije v Orlovej pri Karvinej v Českej republike. Mária (Petrášková) s manželom Jánom a deťmi býva v Krempeachoch. Emília (Bajgarová) s manželom Jaroslavom v Spišskej Staré Vsi, Wilma (Dworszczaková) s manželom Władysławom a deťmi v Jablonke. Emil s manželkou Małgorzatou si na rodičovskom dvore postavil dom a stará sa o mamu.

- Môj manžel, - pokračuje, - bol dobrým a nesmerne pracovitým človekom, takže naše spolužitie bolo harmonické. Po vojne bol niekoľko rokov boženíkom a dobre vychádzal s vtedajším richtárom Lukášom Karnafelom, otcom dnešného predsedu MS SSP v obci Jozefa Karnafela. Istý čas robil v obecnom ka meňolome, potom v Dolnom Kubíne, Tvrdošíne a napokon v pekárni vo Veľkej Lipnici, kde bol 15 rokov vedúcim. Dom, v ktorom bývam dodnes, sme si postavili v roku 1949.

Poznamenajme, že Ján Jazovský bol tvrdý Slovák a dlhé roky aktívne pôsobil v MS. Chodil na všetky schôdze MS SSP v obci a na iné podujatia a od začiatku predplácal Život, ktorému Emília zostala verná dodnes. Manželia Emília a Ján Jazovský prežili spolu 45 rokov šťastných rokov, aj keď im neraz nebolo ľahko. Zomrel v roku 1981 a Emília sa s jeho dochodom nevedela zmieriť. Dnes, napriek vysokému veku, jej zdravie ešte dobre slúži, takže sa sama stará o svoju domácnosť a chodí si do kostola. Najviac sa však teší na návštěvu niektorého zo svojich 18 vnukov a 17 pravnukov. Predtým, ako sme sa rozlúčili, mi ešte ukázala pekné blahoželanie, ktoré jej pri priležitosti 90. narodenín poslala dcéra z Česka a kázala mi pozdraviť aj dcéru Máriu Petráškovú a jej manžela Jána z Krempeach, ako aj ostatných tamojúcich krajčanov.

Do ďalších rokov prajeme Emílii Jazovskej dobré zdravie a veľa slnečných a spokojných dní v kruhu svojej rodiny.

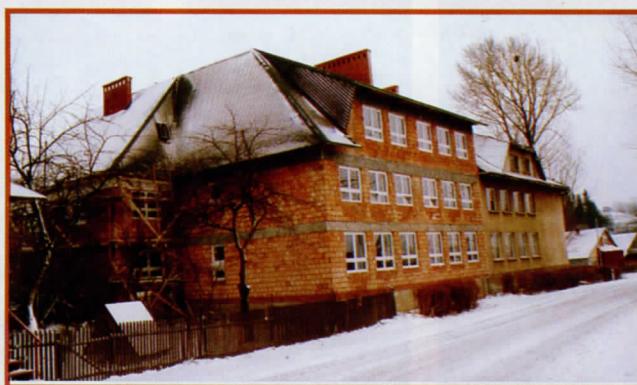
Text a foto: PETER KOLLÁRIK

* * *

Pekný ľudový zvyk rozlúčky so zimou, čiže vynášanie Moreny, oživujú na jar v mnohých základných školách na Orave. V Jablonke sme videli deti zo ZŠ č. 1, ktoré niesli k riečke vlastnoručne urobené symboly zimy (na snímke) a hádzali ich do vody.

* * *

V požiarnej zbrojnici vo Veľkej Lipnici-Centrum bude v rámci gminného Profylaktického programu boja proti alkoholizmu otvorená „terapeutická klubovňa,“ v ktorej budú môcť deti a mládež tráviť volný čas a robiť si domáce úlohy. Na profylaxiu a riešenie problémov spojených s alkoholizmom vydala gmina v minulom roku vyše 38 tisíc zlотов.

* * *

V Hornej Zubrici stavbári skončili práce na prístavbe gymnázia pri ZŠ č. 2 (na snímke), vďaka čomu škole pribudli viaceré učebne, kabinky a iné zariadenia. Teraz zostáva objekt ešte omietnuť a pomaľovať.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

FAŠIANGY - OSTATKI...

Dokončenie zo str. 21

zo základnej školy v Krempachoch. Ako posledná vyšla na javisko kolednícka skupina pôsobiaca pri kultúrnom dome v Krempachoch, ktorá sa predstavili scénkou s jasličkami. Za svoje vystúpenia získali mohutný potlesk. Ich vystúpenie ukončilo fašiangovú súťaž.

Úroveň tohtoročných fašiangových súťaží bola dosť vysoká. Prevažovali najmä mladí účinkujúci, čo je potešujúce a svedčí o tom, že záujemcovia o folklór medzi krajanmi nechýbajú.

Po vystúpeniach mala najviac práce porota, ktorá hodnotila účinkujúcich. Mala skutočne ťažkú úlohu, aby objektívne ocenila každého. Nie div, že diváci museli na výsledky súťaže čakať dosť dlho. Napriek tomu nikto neodchádzal. Konečne už neskor večer došlo k vyhodnoteniu súťaže a odovzdaniu diplomov a peňažných odmien. Odovzdávali ich a gratulovali víťazom členovia poroty, podpredseda ÚV SSP Dominik Surma a generálny tajomník L. Molitoris, ktorý na záver podakoval účinkujúcim, ako aj výboru MS SSP v Krempachoch za prípravu tohto krásneho podujatia a pozval všetkých na budúce fašiangy.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

FAŠIANGY SA KRÁTIA...

22. februára sa v krempaškom kultúrnom dome konalo krajské fašiangové stretnutie, ktoré usporiadal mestny výbor nášho Spolku.

Na úvod večera sa zhromaždeným prihovorila Anna Krištofeková bášňou Fašiangy, Turice, Veľká noc... Potom všetkých prítomných privítal predseda MS SSP v Krempachoch Ján Petrášek, ktorý o.i. povedal:

- Každoročne sa stretávame na takýchto večierkoch, ktoré sa už stali našou tradíciou. Doteraz vždy to bývali obľúkované stretnutia, no tentoraz pre zmienu fašiangový večierok. Od našho posledného stretnutia prešiel rok. Každý z vás ho nejako prežil. Jedni možno šťastnejšie a druhí smutnejšie, jedným sa žije lepšie, druhým horšie. Preto pomôžme tým, ktorí sa majú horšie alebo ich trápia problémy. Veľa našich krajanov, príbuzných a známych odišlo od nás navždy, ale život pokračuje a my musíme ísť ďalej...

Medzi pozvanými hostami boli o. i. generálny tajomník ÚV SSP Ludomír Molitoris, kňaz Jozef Bednářík a redaktorka Života. Slová

Kto chcel, mohol si podesedovať...

3. Marcela Pavláková (Horná Zubrica)

Dospelí

1. Mária Majerčáková (Nová Belá)
2. Emil Brzyzek (Krempachy)
3. Ludmila Majerčáková (Nová Belá)

Kategória koledníkov

1. Detská kolednícka skupina zo ZŠ v Novej Belej
2. Kolednícka skupina z Malej Lipnice a Podvilk
3. Detská kolednícka skupina pri kultúrnom dome v Krempachoch

Staršia kolednícka skupina zo ZŠ v Krempachoch

Folklórne súbory

1. Súbor Veselica (Nedeca)
- Súbor Zelený javor - deti (Krempachy)
2. Súbor Zelený javor - dospelí (Krempachy)
3. Súbor Spiš (Nová Belá)

Cena generálneho tajomníka ÚV SSP

Spevácka skupina zo ZŠ v Krempachoch

Čestné uznania

Genovéva a Eduard Prilinskovi (Podvilk)
Divadelný krúžok pri kultúrnom dome v Krempachoch

Odmeny konzula SR v Krakove

Súbor Veselica (Nedeca)
Súbor Zelený javor (Krempachy)

sa ujal L. Molitoris, ktorý pozdravil zhromaždených krajanov a po rozprával o činnosti ÚV SSP, o hospodársko-finančných záležitostach a o podnikaní Spolku, čo krajanov veľmi zaujalo. Potom si krajania spoločne pripili na zdravie a začala sa podávať večera, ktorú pripravili šikovné krempašské kuchárky.

Po večeri sa rozprúdila zábava a viacerí krajania sa pustili do tanca. Tie, ktorí netancovali, debatovali, ale aj spievali. Zvučné slovenské melodie sa niesli z kultúrneho domu po celých Krempachoch.

Fašiangové stretnutie bolo nielen príležitosťou milo strávit čas, ale aspoň na chvíľu zabudnúť na ťažkosti každodenného života a spolu si podesedovať. Krajanom sa fašiangy páčili, lebo, ako niektorí povedali, dnes len zriedkavo majú možnosť stretnúť sa a spoločne stráviť aspoň pár chvíľ. Príjemná atmosféra a dobrá nálada vládla až do konca podujatia. Všetci sa rozchádzali s prísľubom, že sa o rok opäť stretnú.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

... alebo zatancovať'

Slovenská delegácia na návšteve v Novej Belej

SPLNOMOCNENEC VLÁDY SR NA SPIŠI

Ako sme už písali, XI. zjazdu nášho Spolu sa zúčastnil aj splnomocnenec vlády Slovenskej republiky pre zahraničných Slovákov PhDr. Claude Baláž so svojimi spolupracovníkmi. Po zjazde sa pán splnomocnenec rozhodol navštíviť Spiš a v sprievode generálneho tajomníka L. Molitorisa zavítal do Novej Belej, kde si prezrel priestory novokúpeného domu krajanskej klubovne. Zaujímali ho o. i. plány využitia tohto objektu, ktoré mu v krátkosti pred-

stavil L. Molitoris a člen výboru MS Jozef Majerčák. Okrem toho C. Baláž vzdal hold belianskym krajjanom - obetiam bandy Ognia a navrhoval, aby sa krajania snažili o vpísanie tohto pamätníka do registra historických pamiatok. Po Novej Belej navštívil pán splnomocnenec aj Kacvín, kde si pozrel stavbu Domu slovenskej kultúry, ktorá urobila na ňom veľký dojem, aj keď si vyžaduje ešte

veľa práce a peňazí. Po stavbe hostí sprevádzal aj krajan Ján Molitoris, ktorý už v priestoroch Domu slovenskej kultúry prevádzkuje knižnicu. Claude Baláž sa zaujímal o aktuálny stav výstavby a problémy, ktoré sa s ňou spájajú. Náš host sa priznal, že chcel vidieť na vlastné oči, ako vyzerá budova, o ktorej bola viackrát reč na XI. zjazde SSP.

Na záver návštevy sa C. Baláž vyjadril, že na tomto území je cieľný slovenský duch, čo je veľmi dôležité, preto ho musíme spoločnými silami podporovať. Prirovnal to k pahrebe, do ktorej treba dúchať, aby z nej vyšľahl plamene.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

KRÁTKO Z ORAVY

2. mája 2003 uplynie 50 rokov od chvíle, keď bola slávnostne odovzdaná do užívania najväčšia priehradná vodná nádrž na Slovensku, Oravská priehrada. Oslavy 50. výročia jej vzniku organizátori naplánovali na polovicu mája t.r.

* * *

3. marca t.r. začali v gminných úradoch pôsobiť referenti pre otázky Európskej únie. V jablonskej gmine informujú o podmienkach vstupu Poľska do EÚ 2 pracovníčky z Orav-

ky a Zubrike, ktoré svoju činnosť ukončia koncom júna.

* * *

Nové, moderné samoobslužné predajne (na snímke v Pekelníku) nie sú už ani na Orave žiadnu novinkou. Sú spravidla dobre zásobené, takže za väčším nákupom už netreba, tak ako voľakedy, ceštovať do Nového Targu, Rabky, či iných miest.

**Text a foto:
PETER KOLLÁRIK**

SVIATOK STARÝCH RODIČOV V KREMPACHOCH

Krempašská základná škola zorganizovala 18. februára 2003 v miestnom kultúrnom dome deň babičky a starého otca. Hned popoludňa sa v kultúrnom dome začali schádzať starí rodičia, ktorých pozvali vnúčatá na spoločný večierok. Žiaci spolu s učiteľmi pripravili pre svojich hostí pekný kultúrny program. Riadička Lidia Kamoňová pozvala aj kapelu, ktorá prihľávala počas celého večera. Veselé melódie sa niesli po celej obci. Starí rodičia si nielen zatancovali, ale aj zaspievali. Takéto podujatie bolo organizované po prvýkrát, ale účastníci dôfajú, že nie posledný. (ak)

ZMENA STRÁZE

V Novom Targu sa nedávno konal IX. kongres Euroregiónu Tatry, ktorý prerokoval úlohy EU Tatry na nasledujúce volebné obdobie, najmä v kontexte integrácie Slovenska a Poľska s Európskou úniou.

Na zasadnutí predsedníctva EU Tatry prevzala na dva roky poľská strana. Novým predsedom sa opäťovne stal Vendelín Haber z Nižných Lápp a jeho zástupcom Peter Burian zo Starej Lubovne.

DILONGOVA TRSTENÁ

6. júna 2003 sa v oravskom mestečku Trstená bude konať XII. ročník celoslovenskej recitačnej súťaže Dilongovala. Uskutočňuje sa na počesť trstenského rodáka, básnika a prozaika Rudolfa Dilonga.

Súťaž, ktorej sa môže zúčastiť aj krajanská mládež, sa uskutoční v jednom dni v zariadeniach Mestského kultúrneho strediska v Trstenej, Mestského úradu v Trstenej a Základnej školy Rudolfa Dilonga v Trstenej. Súťaží sa v slovenskom jazyku. Prednášané texty si recitátori vyberajú voľne zo slovenskej a svetovej duchovnej poézie a prózy. Dĺžka vystúpení je limitovaná: v poézii na 6-7 minút, v próze na 10 minút.

Súťaží sa v troch kategóriách (v poézii a próze):

- I. kat.: žiaci 5. a 6. ročníka ZŠ a študenti všetkých ročníkov gymnázií,
- II. kat.: študenti stredných škôl,
- III. kat.: dospelí.

Záväzné prihlášky treba poslat najneskôr do 9. mája 2003 na adresu: Mestské kultúrne stredisko, ul. Čsl. armády 957, 028 01 Trstená, Slowacja, (Fax Mestského úradu v Trstenej: 0042143/5310125).

Stravné a cestovné (vo výške hromadných dopravných prostriedkov) hradia organizátori podujatia **iba recitátorom**. Sprievodom mladších recitátorov hradí cestovné a stravné vysielajúca organizácia. O podrobnejšie informácie možno požiadať aj telefónicky pod číslom: 0042143/5392276. **Organizačný výbor**

Kongres schválil hlavné smery činnosti EU Tatry v najbližších dvoch rokoch. Nastolí v ňom o. i. rozvoj slovensko-poľského informačného systému, vytvorenie centra kultúry a umenia slovensko-poľského pohraničia a Slovensko-poľskej hospodárskej komory. EU Tatry bude vydávať ročník Poľsko-slovenské pohraničie a tradične spoločnými podujatiami ostanú športové a turistické aktivity. Delegáti sa zhodli na tom, že v doterajšej činnosti EU Tatry chýbala mládež, preto v nasledujúcim období to chcú zmeniť. V súčasnosti EU Tatry združuje 24 poľských okresov, gmin a miest a 79 slovenských miest a obcí. (ak)

ZAMAGURSKÉ FAŠIANGY V BRATISLAVE

Koncom februára sa v hlavnom meste Slovenska po 15 rokoch opäťovne stretli rodáci zo Zamaguria. Pred začatím spoločenského večera

sa v kostole Najsvätejšeho Spasiteľa uskutočnila sv. omša obetovaná za všetkých Zamagurčanov, ktorú celebroval rodák zo Spišskej Staré Vsi vdp. Andrej Filipek. Ako uviedol jeden z organizátorov podujatia Milan Novotný, medzi vyše 150 účastníkmi zamagurských fašiangov bol aj exminister spravodlivosti Ján Čarnogurský, básnik Vlastimil Kovalčík, známa odborníčka na čínsku kultúru Marína Čarnogurská, či bronzový medailista poslednej olympiády, kanoista Juraj Minčík. Žiaľ, pre neodkladné povinnosti v zahraničí nemohol prísť rodák z Nedece, herec Michal Dočolomanský. Hudobnú kulisu podujatia, plnému spomienok, spevov a milej zábavy ludí rovnakých koreňov,

dotvárala pravá goralská hudba rodiny Želonkovcov z Haligoviec. Ani nie div, že v jej sprievode si zanotil niekoľko goralských pesničiek aj 94-ročný spišskostaroveský rodák Štefan Gursching, čím si vyslúžil ohromný aplauz. Komunita Zamagurčanov v Bratislave chce v tradícii fašiangových stretnutí pokračovať aj v budúcich rokoch.

Stretnutie organizačného výboru podujatia. Foto: MN

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 26. novembra 2002 zomrel v Lapšanke vo veku 64 rokov kraján

SEBASTIÁN POJEDINEC

Zosnulý bol dlhoročným a horlivým čitateľom Života. Odišiel od nás vzorný krajan, starostlivý otec a dobrý starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme úprimnú sústrasť.

MS SSP v Lapšanke

* * *

Uplynulo už pol roka, keď nás navždy opustil (12.9.02) vo veku 70 rokov krajan

STANISLAV KONŠ

Zosnulý, rodák z Pekelníka, bol dlhoročným členom Spolku a čitateľom Života. Odišiel od nás vzorný krajan, dobrý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

* * *

Dňa 7. januára 2003 zomrela v Pekelníku vo veku 91 rokov krajanka

ANNA PASTORKOVÁ

Zosnulá bola členkou MS SSP v Pekelníku od jej vzniku a horlivou čitateľkou našho časopisu. Odišla od nás vzorná krajančica, starostlivá manželka, matka, babička a prababička. Nech odpočíva v pokoji!

28

Dňa 21. januára 2003 zomrela v Pekelníku vo veku 80 rokov krajanka

FRANTIŠKA KOVALSKÁ

Zosnulá patrila k najstarším členkám nášho Spolku a horlivým čitateľkám Života. Opustila nás dobrá krajančica, starostlivá manželka, matka a babička. Nech odpočíva v pokoji!

Rodinám zosnulých vyjadrujeme hlbokú sústrasť.

MS SSP v Pekelníku

* * *

Dňa 30. januára 2003 zomrel v Čiernej Hore-Zahore vo veku 84 rokov krajan

ANDREJ MODLA

Zosnulý bol iniciátorom a organizátorom mnohých spoločenských prác v prospech obce. Bol tiež členom nášho Spolku od jeho vzniku a stálym čitateľom Života. Odišiel od nás vzorný občan a krajan, starostlivý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme úprimnú sústrasť.

OBČANIA A MS SSP V ČIERNEJ HORE-ZAHORE

* * *

Dňa 24. februára 2003 zomrela v Jurgove vo veku 93 rokov krajanka

VERONIKA HANIAČIKOVÁ

Navždy nás opustila čitateľka Života, vzorná krajančica, dobrá matka, babička a prababička. Nech odpočíva v pokoji!

* * *

Dňa 24. februára 2003 zomrel v Jurgove vo veku 85 rokov krajan

VOJTECH MARTINČÁK

Zosnulý bol dlhoročným členom miestnej skupiny Spolku a verným čitateľom Života. Odišiel od nás vzorný krajan, milovaný manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

* * *

Dňa 7. marca 2003 zomrela v Jurgove vo veku 82 rokov krajanka

ŽOFIA VOJTAŠOVÁ

Zosnulá bola dlhoročnou čitateľkou časopisu Život. Odišla od nás starostlivá matka, babička a prababička. Nech odpočíva v pokoji!

* * *

Dňa 12. marca 2003 zomrel v Jurgove vo veku 80 rokov krajan

AMBROZ MACIČÁK

Zosnulý bol členom Spolku a dlhoročným čitateľom Života. Odišiel od nás vzorný krajan, dobrý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodinám zosnulých vyjadrujeme úprimnú sústrasť.

MS SSP v Jurgove

Z KALENDÁRA NA APRÍL

Záhradkári

Začína sa obdobie intenzívnej práce v zeleninových záhradkách. V teplejších regiónoch si záhradkári už od druhej polovice marca pripravujú rastliny v pareniskách budť fóliovníkoch a v apríli viaceré z nich vysievajú na hriadky. U nás je apríl pre väčšinu zeleniny ešte príliš studený, preto až koncom mesiaca možno začať sejbu či výsadbu na hriadky. Začíname sejbu koreňovej zeleniny, potom strukovín a nakoniec hlúbovej zeleniny, čiže postupne redkovky, mrkví a petrželu (na bežnú spotrebú), zeleru, kalerábu, červenej repy, cibule, hrachu, šalátu a napokon uhoriek a kapustovín. Kedže v našich podmienkach sa ešte občas vyskytnú nočné mráziky, treba rastliny pred chladom, najmä spočiatku, chrániť fóliou, čím sa tiež urýchli zber úrody.

Všimnime si ešte, aké by mali byť vzdialenosť medzi riadkami a v riadkoch, ktoré zároveň uľahčujú kyprenie pôdy rámčekovým kypričom: cibula a cesnak 0,30 m x 80 mm, petržela a mrkva 0,30 m x 30 mm, červená repa 0,35 x 50 mm, zeler 0,50 m x 0,25 m, pričom rátame s letným zberom – prebierkou, skorý šalát a kaleráb 0,30 m x 0,20 m (pri ostatných hlúbovinách sú rady o 0,20 m širšie a vzdialenosť v radoch je širšia o ok. 0,15 m), rajčiaci kríčkové 0,50 m x 0,50 m, tyčkové 1 m x 0,50 m, podobne kukurica, ktorú sa vysieva do hniezd po 3 zrnach a neskôr riedi; vzdialenosť uhoriek medzi radmi 1,20 m, v radoch od 50 do 150 mm (plochu medzi nimi

možno využiť na medzikultúry redkovky, šalátu či kalerábu).

Ovocinári

Kto to nestihol na jeseň, mal by čím skôr dokončiť výsadbu ovocných stromčekov, pričom treba pamätať na výdatnú zálievku, nie len pri sadení, ale aj neskôr (každé 2 týždne po 20 l vody na strom). Teraz je najvhodnejší čas na štěpenie a preštěpovanie jadrovín, najlepšie za kôru. Treba to robiť, keď je podpník v plnej miazge (keď zretelne pučí). Vrúble pri štěpení majú byť vo vegetačnom pokoji (nevypučané). Ináč povedané, podpník má byť oproti vrúblu vo vegetačnom predstihu o 12 až 14 dní. Podobne ako zeleninári, aj majitelia ovocných záhradok by sa mali pripraviť na ochranu ovocných stromov, najmä rozkvitnutých, pred aprílovými či májovými nočnými mrázikmi. Pri poklese teploty pod nulu sa stromy najlepšie chráni zadymovaním alebo umelým daždom. Netreba zabúdať ani na postryky (pred kvitnutím) proti chorobám.

Chovatelia

V apríli sú už skoro na každom gazdovstve novovyhnanuté kúrence či húsatá, ktorým treba venovať osobitnú pozornosť, najmä v prvých týždňoch života. Okrem vhodnej teploty a krátkeho vypúšťania mláďat na dvor je veľmi dôležité správne kŕmenie a podávanie zeleného krmu, ktorý podporuje trávenie a rýchly rast. Pre zaujímavost uvedme, že uka-

zovateľom zdravotného stavu sú viaceré znaky, samotné orgány a správanie sa zvierat. Hovorí sa, že oko je oknom do zdravia zvierat. Preto si treba všímať lesk, farbu, belobu a čistotu očí a bystrosť reagovania. Zobák, pazúry, postavenie nôh, priebeh chrbtice a pod. svedčia o vyuvinutosti kostry. Ak sú nepravidelne utvárané, ak majú krivý priebeh, treba vtáky s týmito poruchami vyraťať a chovať len na konzum.

Včelári

Vo včelinoch v tomto mesiaci pribúda plodu a včiel. Preto sa včelár musí starať o to, aby matka mala v plodisku vždy dostatok buniek na kladenie vajíčok. Robí sa to pridávaním ďalšieho plástu, podľa možnosti so zásobami medu. Koncom mesiaca sa začne vo včelstvach uplatňovať stavebný pud. Vidieť to na okrajoch horných buniek plástov, ktoré sa včely snažia predĺžovať. V takomto prípade vkladáme do úla (k poslednému plástu) rámk s medzistienkou. Totiž mladé 10- až 15-dňové včely začínajú tvoriť vosk a musia mať príležitosť stavať.

Pripomeňme, že plod v štádiu vajíčka zostáva 3 dni. Potom sa z neho vyliahne larva, ktorá po ďalších 6 dňoch dospeje, vzpriamia sa v bunke a prestane prijímať potratu. Včely bunku zavieckujú a larva sa v nej pretvára na kuklu a neskôr na dospelú robotnicu. V larválnom štádiu prijíma tvoriaca sa včela potratu od včiel dojčičiek a kŕmičiek vo veku 3-10 dní. Preto je dôležité, aby v tomto čase malo včelstvo dostatok medu buď peľu, lebo to, čo larva za 6 dní svojho vývinu nedostane, neskôr už nikdy nedohoní a ako včela je slabšia a žije kratšie. (jš)

ZBIERAME BYLINY

Dnes si pohovoríme o liečebných vlastnostiach FAZULE ZÁHRADNEJ (lat. *Phaseolus vulgaris* L., poľ. fasola zwykła). Kedže je to populárna zelenina, ktorú všetci poznajú, nebudem ju popisovať, len zdôrazníme, že liečebný význam má iba biela odroda fazule.

Ako liek sa používajú prázne struky zbanené semien. Zbierame ich v čase úplnej zrelosti a sušíme na slnku. Hlavnu účinnou látkou fazule sú rastlinné látky znižujúce zvýšenú hladinu cukru v krvi, preto sa používajú pri liečení cukrovky, aj keď nenahrádzajú lieky s obsahom inzulínu. Struky obsahujú ďalej asparagín, kyselinu izovalérovú, minerálne látky (kálium, fosfor, kyselinu kremičitú), cholín, aminokyseliny, trigonelín a pod. Sú účinné pri ľahšej forme cukrovky, keď hladina cukru je ešte nízka a pri začínajúcej sa cukrovke. Lepší liečebný efekt sa dosahuje kombináciou drog s podobným účinkom, ako sú listy čučoriedky, salvia, jastrabina lekárska a pod. Čaj zo stru-

kov bielej fazule priaživo vplyva na látkovú premenu, na zvýšenie vyučovania vody z organizmu, preto sa využíva ako močopudný prostriedok pri vysokom krvnom tlaku, pri kožných vyrážkach a pri reumatizme. Čaj sa prípravuje niekoľkými spôsobmi:

1. 4 hrste rozdrvených fazuľových strukov necháme niekoľko hodín v 2 l vody. Potom vodu varením odparíme tak, aby ostalo 0,5 l tekutiny, ktorá sa pije niekoľkokrát denne.

2. 15-20 g strukov varíme 2 hodiny v 1 l vody a denne pijeme 0,5 litra čaju.

3. 3 lyžice strukov varíme 2-3 minúty a uvarenú zmes necháme 15 minút stáť. Po scedení pijeme 2-3 razy denne 1 dl. čaju. Čaj zo strukov priaživo podporuje činnosť srdca a krvný obeh.

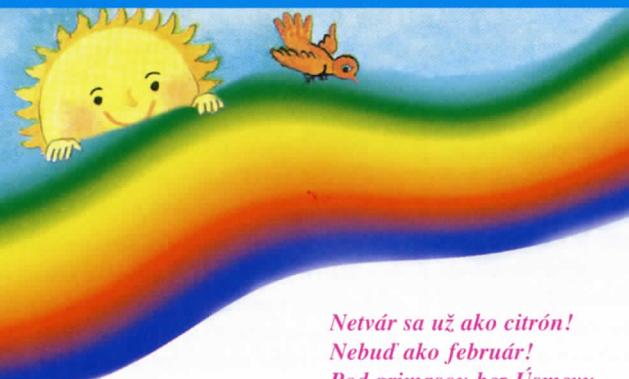
Pozor! Surové semená fazule sú jedovaté. Dodajme ešte, že semená obsahujú až 50 percent škrobu, bielkoviny a dextrín. Múčka z fazule rozemiešaná s vodom vo forme kaše sa používa ako obklad na svrbivé kožné vyrážky a na zrýchlenie dozrievania vredov. V poslednom prípade treba obklad priklaďať čo najteplejši.

Na zvýšenie účinku možno kašu kombinovať s ľanovými semenami, ktoré pôsobia zmäkčujúco. (jš)

DANIELA HIVEŠOVÁ-ŠILANOVÁ

PRVÝ APRÍL

*Netvár sa už ako citrón!
Nebud' ako február!
Pod grimasou bez Úsmevu
strácaš svoju vlastnú tvár!*

**Prvý Apríl - smiešny pán,
nevýdrží dlho sám!
Pobeahuje, poskakuje,
akoby mu každý patril...
Nečakane k tebe skočí,
objíme ťa, skríkne: „APRÍL!“**

**Čo sa plašíš? Neutekaj!
On sa len tak prudko zdraví.
Vlastne sa chcel iba spýtat:
„Hej, ty pod tým kožuchom,
ty, s walkmanom za uchom,
ty, s plecniakom ako dom,
ako sa máš? Si dnes zdravý?“**

**Každý sa dnes čudne tvári,
každý je dnes v strehu.
Tuší, že naň Prvý Apríl
mieri salvou smiechu!**

NEBUĎ SMUTNÁ, BUĎ VESELÁ

(Andante)

Ne-bud' smut-ná, bud' ve - se - lá, du - ša mo - -
jo, zo-brat' sa nám do - vo - li - la
ma - ti two - ja, ma - ti two - ja.

MÁRIA ĎURÍČKOVÁ
OROL ZÁCHRANCA

Nepriateľ vo veľkej presile napadol mesto. Vychádzajúce slnce sa s blyskotom odrážalo od kovových šišakov vojska, takže to vyzeralo, akoby mesto obklúčili slnečné voje.

Pohľad na to mnohonásobné mihotanie vzbudzoval v srdciach obrancov podivnú úzkosť. Je to azda znamenie, že i slnce je na strane nepriateľov? Kto im poradil, aby zaútočili práve na Rybársku bránu, najslabšiu zo všetkých mestských brán, keďže sa za jej hlavnú ochranu pokladal Dunaj?

Nedaleko brány, na juh od mestských hradieb, obklopený dunajskou vodou, stál ostrov s mohutnou skalou. Tam sa v kamenných rozsadlinách opevnili obrancovia. Z kuší, prakov, arkebúz a hákovníc ostreľovali nepriateľa a z posledných sô mu prekážali postupovať k bráne.

Medzi obrancami bol aj rybár Kliment Urban.

Nepriateľ útočil divo a úporne. Mohutnými strojmi metal na obrancov ťažké kamene.

Fundží v povetri obrovský balvan. Dopadol na ostrov s takou náramnou silou, že sa skala s temným rachotom pukla a z útrob jej vystrekla voda. Mohutný silp vody zalieva obrancov, oslepuje a ohlušuje ich, takže nemôžu ani útočiť, ani sa brániť.

„To je nás koniec!“ kričia zúfalo. „Osud je proti nám! Bože, bud' milostívý nášmu mestu!“

Vo chvíli všeobecnej hrôzy a beznádeje od razu len blysne Urbanovi hlavou - dunajský orol! Oslnený tou myšlienou skloní rybár kolená, vystrie ruky v záplave striekajúcej vody a zvolá mocným hlasom:

„Dobrý duch rieky Dunaja, príď nám na pomoc!“

Jeho slová však zanikli v hurhaji boja a hukote vody. Alebo nie? Akosi podivne zadulo zrazu od Dunaja! Striekajúcu vodu odvialo vetrom daleko za skalu, divý nápor zalomocoval bojovými práporami. Zaknísali sa vojaci, poodfrkovali im z hlavy ligotavé šišaky.

A v tom sa zjavil!

Odkiaľsi z druhého brehu Dunaja mohutný orol letí, ozrutanými krídlami máva a obrovské vlny napred seba ženie. Vlniská ako domy, ako kopce, ako veličizné vrchy.

Priviali sa tie vlny, zázrakom obišli kamenný ostrov s obrancami mesta a oborili sa na nepriateľské rady. Vodou ich zaliali, do svojej hľbky ich zmietli, všetky ich vo svojej vode pochovali.

Po krátkej chvíli hrôzy nastalo užasnuté ticho...

Dunajský orol prinavrátil mestu život.

To sa stalo dávno-pradávno, takže sa v pamäti ľudu ani neuchovalo, aký nepriateľ to vtedy ohrozoval mesto. Zachovala sa iba spomienka na strašnú bitku.

Na pamiatku postavili Bratislavčania na tom mieste, kde vtedy vystrekla zo skaly voda, studňu, utešenú fontánu. Majster-umelec spodobil na nej dunajského orla s rozpätými krídlami, aby mesto nikdy nezabudlo na jeho zázračnú pomoc.

V takejto podobe sa studňa zachovala do dnešných čias. Ibaže miesto, kde kedysi vystrekla, už dávno nie je ostrovom. Dnes je to stred mesta a jedno z najkrajších námestí - Hviezdoslavovo námestie pred budovou Slovenského národného divadla.

(Z knihy: Ďuríčková, M.: Bratislavské povesti, Mladé letá, Bratislava 1990, s. 34)

ŠTEFAN MORAVČÍK

KRAJINA POD TATRAMI

Je mnoho krajín na svete,
mnoho miest: Viedeň, Praha...
Na hodovanie sú prestreté,
nás však sťa magnet ťahá,
vábi nás domov, mámi
krajina našej mamy -
krajina pod Tatrami.

Spája sa s našimi hrami, vonia sťa
kopec čerstvej slamy,
má svoje nádherné chrámy,

VESELO SO ŽIVOTOM

- Maroš, neťahaj tú mačku za chvost!
- Ja ju iba držím, ťahá ona...

Jožko sa na ulici pýta:
- Prosím vás, neviete koľko je
hodín?
- Áno, viem.
- Ďakujem.

- Počuj, - spytuje sa po
predstavení jedna ba-
letka druhej, - čo sa sta-
lo našej primabaleríne,
že je taká rozjedovaná?
- Ale, dostala len deväť
kytíc...
- A to sa jej zdá málo?
- Iste, keď si ich zapla-
tila desať!

- Priznaj sa, Jožko, kto
ti napísal domácu

úlohu? - spytuje sa paní
učiteľka žiaka.

- Prosím, ja naozaj neviem.
Bol som veľmi unavený a šiel
som skoro spať!

Karolko bol veľmi neposlušný
a mamička ho za trest zatvo-
rila do komory. O niekoľko
minút búcha Karolko na
dvere.

- Tak čo, budeš už dobrý?
- pýta sa mamička.
- Nie, len mi prosím, po-
daj otvárač na konzervy.

ČO JE TO?

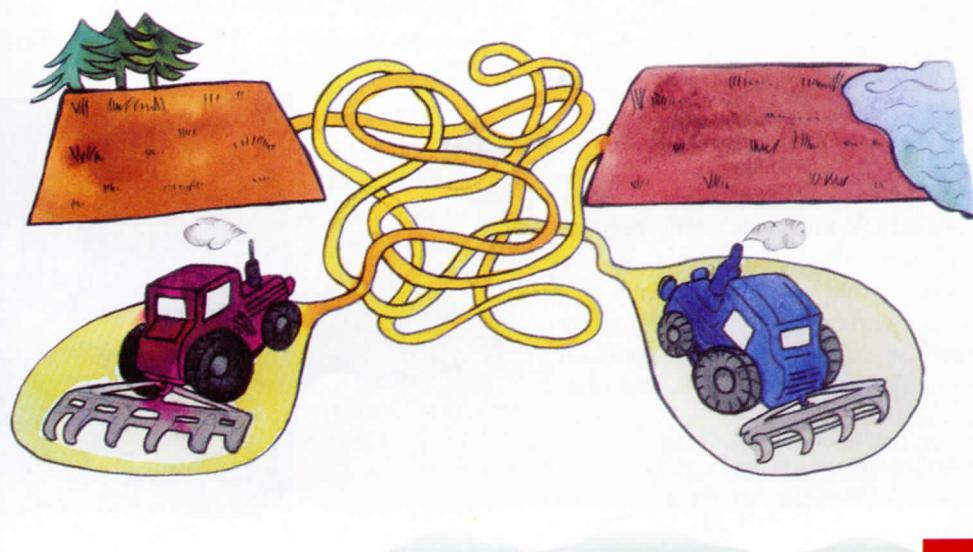
ANDREJ NAGAJ

Žlté hniezda
plné kvetov
ofukuje
jarný vietor.
Do každého
kalíška
nakukuje
včelička.
Čo je to?
(ykneisovrP)

Na halúzke
z výšky
pozerajú
myšky.
Slniečko im
pošušky
hladká sivé
kožúšky.
Čo je to?
(aktainhaB)

VAŠA ÚLOHA

Na jar treba zorať polia. Zistite, ktorý traktor bude orať pole pri lese a ktorý bude orať pole pri jazere. Správne riešenia odmeníme slovenskými knihami. Z posledných prác sme vyžrebovali dvoch výhercov. Sú to: Alexandra Naczková z Fridma a Silvia Šoltýsová z Novej Belej.

rozhovor s Bohom vede priamy,
preto tu nikdy nie sme sami.
Sny našich predkov sú tu s
nami.

ELENA ČEPČEKOVÁ

PESNIČKA

**Pesnička je kľúčik zlatý,
ňou sa srdce otvára.
Pesničkou sa krásu krásae,
srdce srdcu privráva.**

KRÁL SKOKANOV

„Opäť najlepší“, „Poľský sokol“, „Neskáče, ale lieta“ - to sú len niektoré titulky z poľských novín, písúcich o veľkom skokanskom fenoméne, akým je nepochybne Adam MAŁYSZ. To, čo tento mladý lyžiarsky skokan z Wisły dosiahol v posledných rokoch, a najmä v tomto roku, je skutočne fenomenálne.

Pripomeňme, že svoju veľkú medzinárodnú kariéru začína v sezóne 1995/96, keď po prvý raz vyštoroval na pretekoch o Svetový pohár. Nebol to bohvieko vydarený debut, aj keď treba poznamenať, že sa niekoľkokrát kvalifikoval do druhého kola a preteky končil v druhej či tretej desiatke skokanov. Oveľa lepšie boli už nasledujúce sezóny 1996/97 a 1997/98, počas ktorých Małysz dokonca výhral tri preteky ((v Oslo, Sapporo a Hakube), trikrát bol druhý a dvakrát tretí a v celkovej klasifikácii Svetového pohára skončil na vysokom 7. a 10. mieste. Žiaľ, po týchto úspechoch sa Małyszova forma kdesi stratila a ďalšie dve sezóny z dávneho priebojného skokana zostal len „tieň“. Menili sa tréneri, P. Mikesku vystriedal P. Fijas a A. Tajner, ale Małysz skákal ďalej slabu a sezónu 1999/2000 vo Svetovom pohári skončil až kdesi na 46. mieste.

Tažko bolo predpokladať, že ďalšia sezóna 2000/2001 bude lepšia, tým viac, že na prvých pretekoch mal smolu – diskvalifikoval ho a na ďalších „spadol“ z mostika a na hlavnú súťaž nepostúpil. Potom však prišiel Turnaj štyroch mostíkov a Małysz sa stal jeho hlavným hrdinom. Najprv obsadil 4. miesto, potom tretie a nakoniec dvakrát výhral, takže sa stal celkovým víťazom turnaja s vyše stobodovým náskokom nad ďalším pretekárom. Do konca sezóny výhral spolu 11 pretekov a po prvý raz zvíťazil v

celkovom hodnotení Svetového pohára. Medzitým vybojoval aj zlatú a striebornú medailu na majstrovstvách sveta v Lahti.

Neboli to náhodné úspechy. Práve naopak, s trénermi A. Tajnerom a P. Fijasom začali totiž spolupracovať ďalší odborníci – psychológ a fyziológ a spoločne vypracovali nový systém prípravy, ktorý, ako sa ukázalo, priniesol také vynikajúce výsledky. Potvrdila to aj nasledujúca sezóna 2001/2002, v ktorej Małysz už na začiatku vyhral päť pretekov o Svetový pohár a získal značný bodový náskok. Potom však prišiel Turnaj štyroch mostíkov, na ktorom suverénne zvíťazil Sven Hanawald, keď vyhral všetky štyri preteky a v bodovaní SP sa ocitol hneď za Małyszom. Ten sa však nevzdal, pokojne trénoval, takže na Zimných olympijských hrách dokázal vybojať striebornú a bronzovú medailu. Vysokej formu udržal do konca sezóny, bol stále v špičke, a tak nie div, že opäť výhral Svetový pohár.

Tohoročnú sezónu ani netreba pripomínať. Hlavným cieľom A. Małysza bolo dobre umiestnenie na majstrovstvách sveta a až potom Svetový pohár. Tomuto cieľu bol podriadený celý tréningový systém. Našli sa však viacerí pochybovači, ktorí už neverili, že sa tento plán podarí splniť, tým viac, že aj start vo Svetovom pohári neboli bohvieko oslnivý. Ovšem, takmer na každých pretekoch bol Małysz medzi popredními, dvakrát sa dostať aj na stupeň víťazov, ale až do majstrovstiev sveta nevyhral ani jedny preteky. Na 3 týždne pred majstrovstvami sa vzdal štartov v SP a venoval sa

prípravám na šampionát, čo vzbudilo veľkú diskusiu, ba aj kritiku. Že to bol správny tah, ukázali až majstrovstvá sveta, na ktorých pre svedčivo vybojoval dve zlaté medaily. Nemal seberovných. Ba nielen to, po majstrovstvách – tak ako voľfakedy – začal opäť vyhľadávať súťaže o Svetový pohár. Po troch pretekoch vo Fínsku získal nad druhým S. Hanawaldom vyše 120-bodový náskok, ktorý udržal až do konca sezóny. Takto po tretíkrát za sebou vyhral Svetový pohár, čo sa ešte žiadnemu skokanovi na svete nepodarilo.

Prednedávnom z rozhovore s novinármi A. Małyszu vyzeral, že chce skákať až do roku 2006, teda do nasledujúcich Zimných olympijských hier. Vari chce získať olympijské zlato, ktoré mu ešte chýba, alebo vyhrať ešte raz Svetový pohár? Má na to všetky predpoklady. (jš)

KRÁTKO ZO SPIŠA

Ako nás informovala knihovníčka Alžbeta Klukošovská (na snímke) v minulom roku mala miestna knižnica v Krempachoch 503 čitateľov, ktorí si požičali 17 tisíc kníh, z toho 1031 slovenských.

Zmenil sa postup pri volbe richtárov v obciach. V minulosti stačilo prihlásiť na obecnej schôdzi kandidátov, spomedzi ktorých bol v tajnom hlasovaní zvolený richtár. Teraz, uchádzač musí najskôr získať 20 podpisov a až potom prihlásiť na hlasovaci listinu svoju kandidatúru.

Jedno k odnášaniu Kacvíne mala zaplatiť 13. tisíc dolárov za vybavenie amerického

víza. Od mája minulého roka viacerí ľudia zaplatili istej asi štyridsaťročnej žene peniaze, ktorá im slubovala rýchle vybavenie potrebných dokladov. Keďže nedostali ani vízum, ani peniaze, celú vec ohlásili políciu.

Lyžovať a sánkovať sa môže každý a to na hocičom. Dokázali to lyžiarske preteky základných škôl v Repiskách - Bryjovom Potoku, ktoré organizovala tamojšia základná škola č.1 a gmina Bukowina Tatrzanska.

Najväčšiemu záujmu sa tešil zjazd na hocičom a skupinový zjazd „na gnatkach“. Najlepší v tejto konkurencii sa ukázali učitelia zo ZŠ v Repiskách.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

PRESTIERANIE S KROKUSMI

Dnes sme pre vás pripravili vzory menších prikrývok a jedného obrúска na malý stolík. Kvety sú vyšité naplno melírovanými perlovkami vo viacerých farbách. Farbu a tvar prikrývok si môžete vybrať sami. Okraje sú vyšívané alebo zapracované bavlnenou čipkou. Na oblúsku je vzor členený výraznými dierkavými oblúkmi a k krokusom sa pridružili aj snežienky.

Rozmery: ovál so žltým okrajom 25 x 14,5 cm, prestieranie s ružovým okrajom 38 x 23 cm, štvorec s fialovým okrajom 23 x 23 cm a obdlžník s čipkovaným okrajom 64 x 19 cm

Materiál a spotreba: biele bavlnené plátno, 2 m bielej čipky širokej 2 cm, farebné perlovky:

- ovál so žltým okrajom - 1 m hnedej, 1 m čiernej, 3 m melírovanej zelenej, 6 m melírovanej žltej, 12 m pastelovej žltej;

- ovál s ružovým okrajom - 1 m hnedej, 1 m čiernej, 3 m melírovanej zelenej, 6 m tmavoružovej, 20 m ružovej;

- štvorec s fialovým okrajom - 18 m svetlofialovej, 1 m žltej, 24 m melírovanej fialovej, 12 m zelenej, 4 m hnedej;

- obdlžník s čipkovaným okrajom - 1 m hnedej, 1 m čiernej, 3 m melírovanej zelenej, 6 m melírovanej fialovej.

Výšivková technika: slučkovací, stonkový a predný steh naplno.

Postup práce: Na plátno si najprv presne nakreslíme vzory. Kvety vyšívame stonkovým stehom a naplno. Oblúčiky na okrajoch predznačíme predným stehom a vyšijeme slučkovacím stehom. Zvyšky látky za vonkajšími okrajmi oblúčikov vystrihneme tesne popri stehoch. Hotové prikrývky vyperieme, mierne naškrobíme a ešte trochu vlhké prežehlíme z rubovej strany. (js)

(Podľa Dorky č. 4/98)

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

SVIATOČNÝ HOLŠTAJNSKÝ REŽEN. 300 g teľacieho mäsa, 4 vajcia, 60 g šunky, 60 g masti, 60 g kyslých uhorek, 10 g hladkej múky, soľ, voda.

Rezne odblaníme, naklopeme, osolíme a na masti z obidvoch strán sprudka opečieme. Podlejeme ich vodou, pridáme posekanú šunku a chvíľu podusíme. Potom ich vyberieme, uložíme na misu a na každý rezeň dám volské oko (vajce zohriaté do stuhnutia na panvici s prieplavkami). Šťavu zaprášime múkou, povaríme a nalejeme k rezňom. Zdobíme ich pokrájanými kyslými uhorkami. Podávame obložené duseňou zeleninou.

GAZDOVSKÁ MISA. 600 g bravčového stehna alebo karé, 50 g údenej slaniny, 1 pár domácej klobásy, soľ, mleté čierne korenie, 500 g polohrubej múky, olej, 250 ml vody, kvasená kapusta.

Mäso pokrájame na hrubšie rezne, vyklepeme ich, osolíme a okoreníme. Z múky a vody pripravíme cesto, z ktorého v slanej vode uvaríme halušky. Vyberieme ich a ešte na sitku zliahka prepláchneme. Dáme ich do misy a premiešame s opráženými kockami slaniny. Rezne i klobásu oprážame na oleji z obidvoch strán, kým mäso nie je mäkké. Hotové poukladáme na halušky. Podávame so surovou kvasenou kapustou.

DIJONSKÉ ZEMIAKY. 800 g zemiakov, 50 g masla, 1 dl šľahačkovej smotany, 1-2 cibule alebo 1 malý pór, 1 kopcovitá lyžica pikantnej horčice, soľ, mleté čierne korenie.

Zemiaky ošúpeme, umyjeme a pokrájame na polodenké plátky. V kastróle rozpustíme maslo a zemiaky na ňom orestujeme. Keď získajú peknú zlatistú farbu, posolíme ich, okoreníme a prikryté dusíme 15 minút. Medzitým zmiešame sladkú smotanu s horčicou a s nadrobno posekanou cibuľkou alebo pórom. Zmes vylejeme na zemiaky. Ešte chvíľu pečieme na platni za občasného potrasenia kastróla. Podávame tepľe.

ŠALÁTY

ŠALÁT S KUKURICOU. 3-4 hlávky šalátu, 2 mladé cibuľky, 1 konzerva

(250 g) lahkôkovej kukurice, balíček pochúťkovej smotany alebo jogurtu, 1 lyžica horčice a práškového cukru, 2 lyžice kečupu, soľ.

Smotanu bud' jogurt dobre vymiešame s horčicou a kečupom, ochutnáme, dáme do hlbokej misy a pridáme scedenú kukuricu. Šalát rozoberieme, umyjeme, pokrájame na širšie pásy. Cibuľu aj s vŕtanou očistíme, pokrájame na kolieska a spolu so šálatom pridáme ku kukurici. Všetko dobre premiešame a dáme asi na pol hodiny na chladné miesto. Podávame k obedu alebo aj zvlášť s čiernym pečivom.

MÚČNIKY

VEĽKONOČNÁ TORTA. 140 g masla, 6 žltkov, 200 g práškového cukru, 100 g čokolády, 200 g orechov, 150 g hrubej múky, 8 bielkov, 2,5 dl šľahačkovej smotany, čokoládová poleva, ananás.

Maslo, žltky a cukor vymiešame, pridáme postrúhanú čokoládu, zomleté orechy a múku súčasne s tuhým snehom. Često nalejeme do masla vymastenej a múkou vysypanej tortovej formy a pečieme asi hodinu. Upečenú tortu necháme vychladnúť, rozkrojíme, naplníme šľahačkou, zložíme, povrch polejeme čokoládovou polevou a ozdobíme mesiačkmi ananásu a trochu osladou šľahačkou.

KRUPICOVO-POMARANČOVÝ KOLÁČ. 260 g krupice, 200 g múky, 3 pomaranče, 200 g cukru, 6 vajec, lípané mandle, maslo, lyžička prášku do pečiva, soľ, sirup.

Z pomaranča nastrúhame šupu, z dvoch vytlačíme šťavu. Maslo vymiešame z cukrom, pridáme žltky, krupicu, múku, prášok do pečiva, štipku soli, pomarančovú kôru a šťavu. Priemiešame sneh z bielkov. Često pečieme 20 minút. Vyberieme z rúry, nožom vytvoríme drážky kosoštvorcov, do ktorých poukladáme mandle a dopečieme. Ešte horúci koláč polejeme sirupom. *S i r u p:* Vo 20 cl vody necháme prevrieť 250 g cukru a šťavu z 1 citróna. Pridáme do toho mandľový extrakt.

MLADÝM GAZDINÁM

- Zo sliviek a rajčiakov ľahko stiahneme kožku, keď ich na sitku na chvíľu pónoríme do vriacej vody.

- Vajíčka na tvrdzo varíme tak, že do vody prilejeme trochu octu, aby pri vaření nepukli a nevytiekli.

- Prepálený tuk (po vyprážaní) druhýkrát na vyprážanie už nepoužívame. (js)

WETERYNARZ

GRUŽLICA

Na gružlicę chorują tak ludzie, jak i zwierzęta. Choroba ta przebiega powoli i może rozwijać się niepostrzeżenie nawet przez kilka lat. Z gružlicą związane jest podwójne niebezpieczeństwo: 1/ mogą zarazić się nią ludzie pijący mleko od chorych krów, 2/ chore krowy chudną, dają mniej mleka i często po uboju ich mięso nie nadaje się do spożycia. Szczególnie wrażliwe na gružlicę są dzieci, u których przy piciu zakażonego, nie przegotowanego mleka może powstać gružlica opon mózgowych i kości.

Bydło zaraża się zjadając zakażoną karmę lub wdychając powietrze, w którym z częstками pyłu unoszą się zarazki. Chorze zwierzęta wydalają wielkie ilości zarazków z kałem, mlekiem, śliną lub ze śluzem z dróg rodnych. Podczas kaszlu rozpylają w powietrzu ślinę a wraz z nią zarazki gružlicy. Częsteczki zakażonego kału lub śliny dostając się do paszy lub do wody są spozywane przez zwierzęta i w ten sposób choroba łatwo się przenosi ze zwierząt chorych na zdrowe. Cielęta i prosiątki najłatwiej zarażają się ssąc mleko pochodzące od chorych matek. Bydło trzymane w ciemnych, ciasnych i wilgotnych oborach, nie wypuszczane na pastwiska i na wybiegi, jest mniej odporne na chorobę. Łatwiej więc może zachorować, niż bydło przebywające dużo na słońcu – na pastwiskach i wybiegach, oraz trzymane w widnych i czystych oborach. Gružlica łatwo przenosi się ze sztuk chorych na zdrowe, jeżeli bydło stoi zwrócone do siebie głowami. Przy takim ustawnieniu chore krowy przy rozpryskiwaniu śliny podczas kaszlu zarażają krowy stojące naprzeciwko. Poza tym niektóre rasy bydła, np. nizinna czarobiała, są mniej odporne na gružlicę niż bydło rasy czerwonej. Krowy wysokomlekczne, jeżeli nie są dostatecznie żywione i dobrze utrzymane, bardzo łatwo zapadają na tę chorobę. Prątki gružlicy po dostaniu się do organizmu usadzają się w różnych narządach. U bydła najczęściej występuje gružlica jelit, wymienia i macicy. Gružlica może występować w postaci zwanej otwartą. O takiej gružlicy mówimy wtedy, kiedy prątki gružlicy wydalane są wraz z mlekiem, śliną i kałem na zewnątrz

a w organizmie pod wpływem choroby powstają widoczne zmiany. Gruźlica może również wystąpić w postaci utajonej, przy której krowa wygląda na zdrową, a jednak w jej organizmie rozmnażają się prątki i są również, jak w postaci otwartej, wydalane na zewnątrz. U bydła może choroba trwać nawet kilka lat a zmiany w organizmie postępują tak wolno, że są zwykleauważalne bardzo późno. Dlatego też gruźlicę trudno rozpoznać.

Gruźlica płuc – występuje często w połączeniu z gruźlicą jelit lub wymienia. Pierwszym i najbardziej charakterystycznym objawem jest pokasływanie lub też ataki kaszlu występujące wtedy, kiedy chore zwierzę wyjdzie z obory na zimne powietrze. W późniejszym okresie choroby występuje niekiedy podwyższenie temperatury i zwierzę mimo dobrego apetytu zaczyna chudnąć, szybko męczy się i z trudnością oddycha. Sierść zwierzęcia traci polisk a włos staje się matowy.

Gruźlica jelit. Zwierzęta zaatakowane przez tę chorobę mają często biegunki i szybko chudną. Kał jest rzadki i czasem zawiera domieszkę krwi, śluzu i ropy. Jedne chore zwierzęta jedzą normalnie, inne całkowicie nie mają apetytu. Mogą też wystąpić bolesci i zwierzę wtedy stęka, ogląda się na boki i przestępuje z nogi na nogę.

Gruźlica wymienia. Tę postać gruźlicy jest bardzo trudno wcześniej rozpoznać. Zarazki powodują w wymieniu zmiany, które początkowo nie są dostrzegalne. Mleko od takiej krowy zawiera dużo zarazków. Choroba rozpoczyna się najczęściej od tylnych ćwiartek. Pierwszym widocznym objawem jest obrzęk chorej ćwiartki. Obrzęk taki jest twardy, początkowo gorący, później zimny i niebolesny. Przy omacywaniu wyczuwa się guzy. Mleko z początku ma wygląd normalny, później staje się wodnisty, pojawiają się w nim kłaczki, przybiera barwę żółto-zieloną.

Gruźlica macicy. Choroba objawia się wypływem ze szpary sromowej śluzowego lub ropnego wycieku. Krowa często latuje się, ale nie dochodzi do zapłodnienia. W miarę trwania choroby zwierzę chudnie. Bywa również i tak, że nie występują żadne objawy i wtedy choroba jest jeszcze bardziej niebezpieczna, gdyż rolnik nie zdając sobie sprawy hoduje chore sztuki zakażające inne – zdrowe. (jš)

DOKOŃCZENIE W NASTĘPNYM
NUMERZE

PRAWNIK

JAK ZATRZEĆ KARĘ

Po pewnym czasie, który minął od uprawomocnienia się wyroku, może nastąpić zatarcie skazania. Jest to zależne od tego, na jak długo ktoś został skazany i ewent. jak długi okres zawieszenia kary przewidział sąd. I tak przy karze, której wykonanie zostało zawieszane na okres próby, zatarcie skazania następuje po upływie 6 miesięcy od zakończenia tego okresu. Jeżeli ktoś został również obciążony karą grzywny, to oczywiście musi uścić najpierw karę pieniężną. Zatarcie wyroku następuje z mocy prawa. Oznacza to, że skazany nie musi składać w sądzie o zatarciu żadnych prośb czy podań. Uważa się, że z chwilą zatarcia kary skazany nie popełnił przepustwa, a informacje o tym zostaną usunięte z rejestru. A zatem jeśli muślał gdzieś składać oświadczenie o karalności, może napisać, że nie był karany.

LECZENIE ZA GRANICĄ

Zdarza się, że leczenie niektórych chorób w kraju nie rokuje nadziei na wyzdrowienie, może natomiast być skuteczne za granicą. Jak się tam dostać? Jedynie tak, że skierowanie na badania diagnostyczne i leczenie za granicą wyda minister zdrowia. Tylko wtedy pacjent nie będzie płacił za leczenie i przejazd. Minister zdrowia może rozpatrzyć możliwość skierowania, jeżeli chory dopełni następujących formalności. Powinien być objęty ubezpieczeniem zdrowotnym. Wniosek o leczenie (ewentualnie badanie diagnostyczne) poza granicami kraju musi wypełnić lekarz, który ma tytuł naukowy profesora albo doktora habilitowanego. Chory powinien dostarczyć lekarzowi przetłumaczony na język angielski (przez tłumacza przysięgłego) tekst części wniosku, w którym wpisuje się dane osobowe, rozpoznanie kliniczne, informacje o przebiegu choroby oraz o zastosowanym leczeniu. We wniosku lekarz musi wskazać placówki lecznicze, do których proponuje skierować chorego, który oczywiście powinien wyrazić zgodę na to leczenie. Następnie wniosek opiniuje krajowy konsultant i przekazuje go ministrowi zdrowia. A więc nie jest to takie proste.

ŚWIADCZENIA W RAZIE WYPADKU

Pracownik poszkodowany w wypadku przy pracy może otrzymać różne świadczenia. Z pewnością będzie to zasiłek chorobowy, jeżeli na skutek wypadku pracownik stał się niezdolny do pracy. Kiedy skończyło mu się prawo do zasiłku chorobowego, a nadal choruje, przysługuje mu świadczenie rehabilitacyjne. Gdy pracownik dozna długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, wtedy nie dostaje jednorazowego odszkodowania. Jednorazowe odszkodowanie otrzymuje rodzina, jeśli pracownik zostanie rentistą lub umrze. Rentę otrzyma on wtedy, gdy po wypadku nie będzie zdolny do pracy. Rentę szkoleniową natomiast otrzyma wtedy, jeśli musi się przekwalifikować zawodowo. Rentę rodzinną otrzymuje rodzina, gdy poszkodowana przy pracy osoba umrze. Dodatek do renty rodzinnej należy się sierocie zupełnej. Poszkodowany może też liczyć na dodatek pielęgnacyjny, na pokrycie leczenia stomatologicznego, szczepień oraz zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne.

FRYZURA ZA MNIEJSZĄ OPŁATE

Przy większości specjalistycznych szkół zawodowych (np. fryzierskich, kosmetycznych) oraz centrów szkoleniowych dla dużych firm usługowych działają punkty, gdzie uczniowie i stażyści zdobywają praktyczną wiedzę. Takie punkty są zwykle otwarte dla klientów z zewnątrz. Zabiegi wykonywane przez osoby uczące się są zwykle wyceniane na połowę normalnej opłaty, a czasem są darmowe. Korzystając z usług praktykanta lub ucznia możemy zaoszczędzić na wydatkach. Musimy być jednak przygotowani na pewne niedogodności. Praktykant wykonuje swoją pracę zazwyczaj dłużej niż specjalista z dużym doświadczeniem. Również jakość usług może być (choć oczywiście nie musi) mniej perfekcyjna. Może też zdecydować się, iż np. fryzura wykonana przez ucznia różni się nieco od tego, czego oczekiwaliśmy. Aby ograniczyć ryzyko, warto poprosić, by praktykant pracował pod nadzorem specjalisty lub nauczyciela. Jest duża szansa, że nadzorujący jego pracę zareaguje, zanim błąd popełniony przez ucznia stanie się nieodwracalny. (jš)

HVIEZDY O NÁS

BÝK (21.4.-20.5.)

 Najdôležitejšie v tomto mesiaci budú profesionálne a finančné problémy a partnerské vzťahy. V práci budú od teba vyžadovať aktivitu a rozhodnosť. S niekým veľmi blízkym dôjde k vážnemu rozhovoru a zlepšeniu vzťahov.

BLÍŽENCI (21.5.-21.6.)

 Tvoje deti potrebujú zvýšenú pozornosť. Ich ľažkosti môžu nepriaznivo ovplyvniť tvoje finančné záležitosti. V práci zložitá situácia. Nesnaž sa riešiť veci definitívne, nie je na to najlepší čas. Počkaj a všetko si dobre premysli.

RAK (22.6.-22.7.)

 Daj si pozor na zdravie, si neustále prechladnutý a trápiť tā nervové a alergické ľažkosti. Neber to na ľahkú váhu. Čaká ťa vážne rozhodnutie v bytovej otázke – možnosť výmeny bytu. Ponuka je lákavá, pouvažuj, či by si ju nemal využiť.

LEV (23.7.-23.8.)

 Koncom mesiaca budú tvoje organizačné schopnosti náležite docenené. Venuj však väčšiu pozornosť deťom, keďže ani najdrahšie darčeky nenahradia teplo a srdečnosť. Všímaj si zmeny vo svojom okolí, môžu byť pre teba dôležité.

PANNA (24.8.-23.9.)

 Naskytne sa ti príležitosť získať dodatočné peniaze, ale budeš musieť na ne poriadne popracovať. Zlepšia sa aj finančne tvojho partnera. V polovici mesiaca dôjde k zmenám v tvojom okolí. Nečakaj na úspechy v láske, nemáš na to dôvody.

VÁHY (14.9.-23.10.)

 Vďaka svojej aktivite a priebojnosti sa zlepší tvoje postavenie aj financie. Vela radosti ti prinesú dobré vzťahy na pracovisku a v rodinnom živote. Je to vôbec dobré obdobie pre všetky manželské a snúbenecké zväzky.

ŠKORPIÓN (24.10.-22.11.)

 Bude to obdobie zmien v tebe a okolo teba, takže sa nebudeš nudiť. Nebezpečné sú však ďalšie rozhodnutia. Budú pokojný, máš možnosť ukázať sa z tej najlepšej stránky. Len nesmieš nerozvážnym rozhodnutím pokaziť výnimočnú príležitosť.

STRELEC (23.11.-21.12.)

 Čaká ťa mnoho milých a zaujímavých udalostí. Deti a priatelia ti priniesú veľa radosti. Zároveň sa však staneš obefom čejsi zlomyseľnosti, ale nikdy sa nedozvieš čej. Vyjde najavo, že jeden z tvojich predstavených má rád ohováračky.

KOZOROŽEC (22.2.12.-20.1.)

 Prišiel čas na rozhodnutia o životných cieľoch a nových priateľstvách. V práci pôjde všetko dobre, aj zahraničné kontakty sa budú pekne vyvíjať. Daj si však pozor na jedného, nevedno však ktorého, falošného priateľa.

VODNÁR (21.1.-18.2.)

 Máš možnosť získať postup v práci a zlepšiť si spoločenské postavenie. Avšak pozor, isté osobné rozhodnutie môže nadľho zmeniť tvoj osud. Stretneš sa s prejavmi srdečnosti a priateľstva. Ľažko však pochopiť, odkiaľ sa berie ten smútok?

RYBY (19.2.-20.3.)

 Priať tvojich predstavených ti umožní rozvinúť krídla a ukázať všetky tvoje schopnosti. Na druhej strane harmonický rodinný život ti pomôže ukludniť nervy a zlepšíť zdravotný stav. Prospešné pre teba môžu byť zahraničné styky, nové budú obnovené.

BARAN (21.3.-20.4.)

 V predošlých mesiacoch mala väčšina baranov štastie. Podarilo sa im, vďaka šťastnej zhode okolností, vybúdnuť z fažkej situácie. Teraz musia venovať pozornosť financiam a svojim blízkym. Ak budú konať múdro a rozvážne, všetko sa vyvinie podľa ich vôle. (jš)

NÁŠ TEST

Nedôverujete ľuďom privelmi?

1. Dôverujete reklame?

A/ Samozrejme – 3; B/ Záleží od toho, aká je – 2; C/ Nie – 1.

3. Čo by ste asi dokázali najľahšie?

A/ Tri dni nespáť – 3; B/ Tri dni nerozprávať – 1; C/ Tri dni nejest – 2.

3. Kam odkladáte prebytočné peniaze?

A/ Do prasiatka – 1; B/ Do sporiteľne alebo banky – 2; C/ Nijaké nemám – 3.

4. Ktoré zvieria vás najviac láka, aby ste sa na ňom ponosili?

A/ Kôň – 1; B/ Býk – 3; C/ Slon – 2.

5. Podľa čoho sa orientujete v neznámej krajine?

A/ Podľa mapy – 1; B/ Podľa svojho inštinktu – 2; C/ Opýtam sa domorodcov – 3.

6. Ako si vyberáte jedlo v reštaurácii v zahraničí?

A/ Opýtam sa čašníka, čo je to – 2; B/ Ukážem na to, čo jedia iní – 3; C. Podľa jedálneho lístka – 1.

7. Veríte prísloviu „Kto druhému jamu kope, sám do nej spadne“?

A/ Niekedy áno, niekedy nie – 2; B/ Nie – 1; C/ Áno – 3.

8. Keď varíte, riadite sa...

A/ Receptom starej mamy – 1; B/ Kuchárskou knížkou – 3; C/ Vlastnou fantáziou – 2.

9. Dovolenku si vyberáte...

A/ Podľa rádu priateľov – 3; B/ Podľa turistických prospektov – 1; C/ Podľa svojich nálad a túžob – 2.

VYHODNOTENIE

Menej ako 12 bodov: Prílišná dôverčivosť vám rozhodne nehrdzí, veď vy pomaly neveríte ani sami sebe. Platí to aj pre citovú oblasť – partnerovi dávate najavo, že vidíte až na dno jeho duše. Čo, ak sa mylite a ubližujete mu tým? Zamyslite sa nad sebou a buďte k sebe úprimnejší.

12-24 bodov: Dokážete dobre odlišiť úprimnosť od falošnosti. S lichôtkami u vás ľudia nepochodia, keďže každého súdite podľa jeho činov. Sú takí, ktorí skutočne veríte, a iní, ktorím neuveríte ani nos medzi očami. V nijakom prípade neprichádzajte do úvahy, aby ste s nimi prežili lásku a už vôbec nie milovanie.

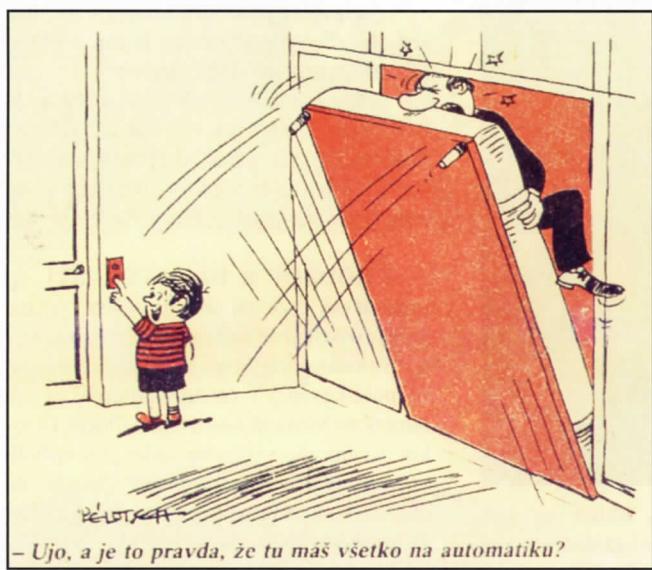
Viac ako 24 bodov: Ak ste odpovedali pravdivo, zamyslite sa nad sebou. Vaša dôverčivosť nepozná hranice. Naletíte na každú hlúpost a veríte, že každý je taký, ako sa vám prezentuje. Môžete na to škaredo doplatiť, a to nielen v láske. Buďte obozretnejší a neskočte každému na lep.

MENO VEŠTÍ

ANTÓNIA ~ jasné, lahodné, poddajné, nežné a usmiate meno. Ženy s týmto menom mávajú najčastejšie tmavé alebo hnedé vlasy, guľatú tvár a tmavé buď šedé oči a hnedú, akoby opálenú plet. Antónia je stredne vysoká, obyčajne štíhla, aj keď v neskoršom veku má sklon k moletnosti. Za mladi je však svižná, pružná, pohyblivá a veľmi pekná. Dá sa povedať, že vlastne od detstva je živá a plná energie a pôvabu. Obyčajne býva najmladšia zo súrodencov a preto sa stáva otcovým miláčikom. Je veľmi schopná, nadaná a má výbornú pamäť. V škole sa učí pomerne dobre, ale len vtedy, keď ju k tomu nútí napäť situácia. Súvisí to medziiným s tým, že je od malička rozmaznávaná. K disciplínovanosti dochádza až v neskoršom veku. Vždy vie, čo chce, teda obyčajne dosahuje to, čo si v

živote naplánuje. Snáď aj preto je výbornou organizátorkou a nikdy neskame ničiu nádej a dôveru.

Antónia sa oblieka veľmi starostlivo, rada nosí drahé a kvalitné veci, ale s módou nikdy nepreháňa. Školu končí bez väčších problémov. Len málodenky študuje na vysokej škole. Býva dobrou gazdinou, priam narodenou pre domácnosť, ale aj znamenitou sekretárkou, vedúcou obchodu, občas aj učiteľkou. Viackrát sa zamaliuje, raz alebo dvakrát nešťastne. Všetko sa napokon dobre skončí. Vydiava sa za priemerného človeka, ktorý sa ničím zvláštnym nevyznamenáva, ale je pracovitý a dobrý i starostlivý manžel. Nedostatky manželovho intelektu a charakteru nahradzuje svojou bohatou osobnosťou. Je dobrou gazdinou, manželkou a matkou, ktorá manžela a deti hodne rozmaznáva. V živote nemáva vždy na ružiach ustlané a často sa musí boriť s rôznymi problémami. Dožívá sa však vysokého veku. Má rada kvety, hudbu a dobré filmy, menej knihy. Je šťastné čísla sú 5 a 15. (jš)

– Ujo, a je to pravda, že tu máš všetko na automatiku?

Návštěvník sa rozplýva nadšením:

– Máte prekrásnu knižnicu. Prekvapuje ma však, že v celom byte nevisí ani jeden obraz.

– Prosím vás, kto vám dnes požičia obraz??!

* * *

Učiteľ sa pyta žiaka:

– A čím je tvor otec, keď nikdy nepríde na rodičovské združenie?

– Učiteľom.

* * *

Istý Krakovčan sa sťažoval, že má veľmi vlhký byt.

– A ako to chcete dokázať? – pýtajú sa ho na bytovom podniku.

– Večer som postavil do kúta pascu na myši a do rána sa mi do nej chytila ryba.

* * *

– Moja žena je veľmi chladná.

– To musí byť príjemné v lete, keď sú horúčavy.

– Prosím fa, prečo sa pokúša krížiť poštového holuba s pagájom?

– Keby zablúdil, aby sa vedel opýtať na cestu

* * *

Príde muž k riadiťovi cirkusu:

– Chcem sa uchádzať o miesto krotiteľa levov.

– Lutujem, ale to je už obsadené. Prídeť sa opýtať pozajtra.

* * *

Návštěvník odchádza a v predsiene sa obúva.

– Prosím vás, nemáte lyžicu na topánky? – pýta sa domáceho pána.

– Nemáme... my topánky nejeme.

* * *

Pani Krišáková sa stáže susedke:

– Chudák náš Karolko to má v škole veľmi ľačko.

– A čo, vari je učiteľ voči nemu zaujatý?

– To nie, ale na hodinách dejepisu sa ho stále pýta na veci, ktoré sa stali ešte pred jeho narodením!

* * *

K lekárovi pribehne malý chlapec a kričí:

– Zhlitol som sklenenú guľku!

– A teraz ti je zle, však? – pýta sa lekár.

– Nie je, ale Tono ju chce hneď naspať...

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predsuďok našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívalo:

- Hanbu utriepť – nemáš čisté svedomie.
- Hnis vidieť – nemoc, starosti
- Holíť sa – strata peňazí.
- Holohlavý byť – stratíš priateľa, príbuzného.
- Hodinár – dostaneš čudný návrh.
- Horčicu jesť – pred tebou nebezpečenstvo.

- Horčičné zrno – radostná povinnosť; obklady – menšie bolesti, ochorenie.
- Horský sprievodca – priateľ fa chce prekvapíť.
- Hospodárstvo – tvoja námaha bude odmenená.
- Hostinská – vzbudíš čiusi žiarlivosť.
- Hrozno, biele jesť – počítaj so ziskom; červené jesť – postihne ťa menšia strata; zrelé jesť – znamenie zdravého života; nezrelé jesť – predpoklad hádok a sporov; trhať ho – rozchod priateľov, snúbencov alebo milencov; dostat ako darček – zoznámiš sa s niekým milým.

- Hrdlička – upevnenie rodinných vzťahov s bližšími a ďalšími príbuznými.
- Hukot vody – čaká ťa dlhšia neočakávaná, ale príjemná cesta. Ale pozor na známosti! – totiž nie je všetko zlato, čo sa blyští.
- Chatrč vidieť – dostaneš veľkú odmenu. (jš)

POSVÄTNÝ SYMBOL SLOVÁKOV.

Štvrtého mája 1920 Slovensko prišlo za nejasných okolností o svojho milo-

vaného hrdinu, generála Milana Rastislava Štefánika. Na Bradle pri rodnych Košarskách neúnavnému bojovníkovi za štátlosť Slovenska postavil vdačný ľud mohylu. Návrh pamätníka (na snímke) je dielom známeho architekta Dušana Jurkoviča. Bradlo, miesto Štefánikovho posledného odpočinku sa tak stalo panteónom, kde sa dá učiť láske k vlasti.

FARBA OČÍ A CHARAKTER.

Americký psychológ Dr. Albert Gary z univerzity v Alabame skúmal súvislost' medzi farbou očí a charakterom človeka. Dospel k týmto výsledkom: *modré oči - vernosť*, sebaovládanie, duševná vyravanosť; *svetlohnedé oči - organizačný talent, vernosť*, uzavretosť; *stredne hnédé oči - ochota pomôcť, spoľahlivosť*; *tmavohnedé oči - bystrý rozum, rýchle reakcie, veľká citosť*; *sivé oči - opatrnosť*, premyslené konanie, dlhé rozhodovanie, analytické myslenie; *zelené oči - vynachádzavosť*, nápaditosť, vnútorná istota, sebavedomie, šarm.

PRAVDA O LAJKE. - Prvé živé zviera v kozme - pes Lajka - prežilo počas svojho pobytu vo vesmíre len niekoľko hodín a nie týždeň, ako spočiatku uviedli sovietske orgány, - tvrdí BBC. Lajka bola pasažierkou „Sputnika 2.“, umeľej družice vystrelenej na okolozemskú dráhu 3. novembra 1957. Zviera, kŕmené huspeninovou stravou bolo počas letu spútané, aby nemohlo meniť polohu. Meranie jej pulzu svedčilo o prežívanom strese. Po štarte rakety sa v kabíne zvýšila teplota a vlhkosť. Prístroje už po piatich až siedmich hodinách prestali registovať objavy života. Jej smrť spôsobila zvýšená teplota organizmu a stres. Let Lajky však dokázal, že živý organizmus môže prežiť pomerne dlho aj v podmienkach bezťažového stavu.

ENRIQUE IGLESIAS, oblúbený španielsky spevák (na snímke) dobre rozmie nielen hudbe, ale aj obchodu. Pre slávny londýnsky obchodný dom Harrod's pôsobil niekoľko dní ako živá reklama, prechádzal sa pomedzi regály s tovarom, čím samozrejme prilákal množstvo zákazníčok, ktoré si od neho dali poradiť, čo by mali kúpiť. Nie dlív, že majiteľ obchodu Mohamed Al Fayed si túto svoju reklamnú kampaň nevedel vynáchváliť. Odmietať však zverejniť sumu, ktorou sa „podákoval“ spevákovi za jeho službu.

SVEDOK LEGUÁN. Zaujímavý prípad riešili na súde na britskom ostrove Isle of Wight. Majiteľka juhoamerického leguána Su-

san Wallaceová (obaja na snímke), chcela s ním vojsť do reštaurácie, no uvádza ju odmietať pustiť s týmto exotickým zvieratom. Susan nelenila a hodila zviera na nič netušiaceho uvádzaceľa. Ten zavolal políciu a privolaný strážnik takisto okúsil na vlastnom tele, čo dokáže prelaknutý leguán. Prípad sa riešil na súde, kde si súdca predvolal ako svedka incidentu aj leguána. Kedže ten nevyvrátil obvinenie, súdca vymeral jeho majiteľke vysokú finančnú pokutu ako odškodné prelaknutým obiatiam.

MLADÍ V OHROZENÍ. Soweto je černošská štvrt juhoafričkého mesta Johannesburg, kde v sedemdesiatich rokoch minulého storočia často protestovali mladí ľudia proti apartheidu. V tom čase tu zatvorili mnoho škôl. V súčasnosti sa život v štvrti miliónovom Sowete vracia do normálu a školy opäť fungujú. Tunajší mládež však ohrozenie nové nebezpečenstvo, akému čelí väčšina z poldruha miliardy mladých ľudí v rozvojových krajinách. Približne jedna tretina z 34 miliónov ľudí, infikovaných vírusom HIV, je vo veku 10 až 24 rokov! Platí to aj pre Soweto.

VIETE, ŽE ... najväčším platidlom, aké kedy na svete vydali, bola bankovka z roku 1934 v hodnote 100 000 dolárov? Vtedy sa za ňu dalo kúpiť 80 kilogramov čistého zlata. Vytlačili z nich niekoľko desiatok tisíc exemplárov. V obehu ich však zostało len veľmi málo.

... na svete by bolo oveľa menej rozvodov, keby si ženy vyberali svojich mužov rovnako starostivo ako svojho kadeňníka?

... skupina amerických lekárov zistila, že ľudia, ktorí sa pozerajú viac než dva roky na farebnú televíziu, bývajú v prírode znudení? Popri výrazných farbách na obrazovke sa im prirodzené sfarbenie v prírode zdá byť fádne.

CHÔDZOU K DLHOVEKOSTI. Aj malé dávky fyzickej aktivity môžu výrazne znížiť riziko predčasnej smrti. Uvádzia sa to v správe vedeckého tímu z Helsinskéj univerzity, publikovanej v časopise Journal of the American Medical Association. Počas 19 rokov trvajúceho výskumu vedci porovnávali vplyvy dedičnosti a fyzického cvičenia na dĺžku života na vzorke 16 tisíc mužov a žien, ktorí sa narodili ako dvojčky. Výsledky výskumu odhalili, že už minimálna pohybová aktivita, rovnajúca sa šiestim rýchlym polhodinovým prechádzkam mesačne, znížuje riziko predčasného úmrtia až o 44 percent.

KONIEC PROBLÉMOV S PARKOVANÍM slúbuje majiteľom nového auta (na snímke) istý švajčiarsky výrobca automobilov. Vaše auto sa nevojde na parkovacie miesto? Nijaký problém, dá sa totiž ľahko skrátiť na požadovanú veľkosť. (pk)

Mladšia skupina súboru Zelený javor z Krempách

Tancuje súbor Spiš z Novej Belej

Kolednícka skupina z Podvlnka a Malej Lipnice

Nedecká Veselica v scénke z krstín

FAŠIANGY - OSTATKI '2003 V KREMPACHOCH

Foto: A. Klukošovská

Koledníci z Krempách v scénke s jasličkami

Vyhrala ľudová kapela z Jurgova

Tancuje súbor Čardáše z Čiernej Hory-Zahory

Na fašiangoch nemohla chýbať krempašská dychovka

Hrá mladá inštrumentálna skupina z Podvlnky.
Foto: A. Klukošovská

DRUKARNIA

Towarzystwa Słowaków w Polsce

Zrealizujemy Twoje Pomysły i ...
nie zapłacisz wiele.

31-150 Kraków
ul. św. Filipa 7
tel. (0-12) 632 66 04
tel./fax (0-12) 634 11 27
e-mail: zg@tsp.org.pl

Oferujemy:
**jedno- i wielobarwne druki
wysokiej jakości do formatu A2,
skład komputerowy,
kompleksowe opracowanie prac,
prace introligatorskie, wydawnictwa i inne**

WYDAWNICTWO

TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE
poleca do nabycia następujące publikacje:

Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.III</i> , (rocznik), Kraków 1995 ..	10,00 zł
Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.VI</i> , (rocznik), Kraków 1999 ..	10,00 zł
Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.VII</i> , (rocznik), Kraków 2000 ..	10,00 zł
J. Ciągwa, J. Szpernoga, <i>Slowacy w Powstaniu Warszawskim</i> , Kraków 1994	8,00 zł
Zbigniew Tobjański, <i>Czesi w Polsce</i> , Kraków 1994	10,00 zł
J. Ciągwa, <i>Dzieje i współczesność Jurgowa</i> , Kraków 1996 ..	10,00 zł
H. Homza, St. A. Sroka, <i>Štúdie z dejín stredovekého Spiša</i> , Kraków 1998	11,00 zł
<i>Miejsce w zdarzeniu antologia współczesnych opowiadań słowackich</i> , Kraków 1998	12,00 zł
Vlastimil Kovalčík, <i>Klucz Światła wybór poezji</i> , Kraków 1998	13,00 zł
Pavol Országh Hviezdoslav, <i>Deti Prometeusa</i> , Kraków 1999 ..	20,00 zł
<i>Miasta i Miejsca, Mestá a Mesta</i> , Kraków 2001,	
II polsko-słowackie spotkania poetów	10,00 zł
<i>Antologia współczesnej poezji słowackiej</i> , Kraków 2002, w przekładach Bohdana Urbankowskiego	15,00 zł
Julian Kwiek, <i>Z dziejów mniejszości słowackiej na Spiszu i Orawie w latach 1945–1957</i> , Kraków 2002	10,00 zł

Biuro Zarządu Głównego TSP, ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków
tel.: 632-66-04 tel./fax: 634-11-27 NIP: 676-01-12-788
e-mail: zg@tsp.org.pl

nr konta: Bank PKO S.A. III/O Kraków 10701193 -2017-2221-0100